

"אוהל דוד"

תולדות הרה"ח התמים
ר' דוד אקונאו ז"ל הי"ד

"ניצוצי אור"

רשימות הרה"ח התמים
ר' אברהם ווינגארטען ז"ל

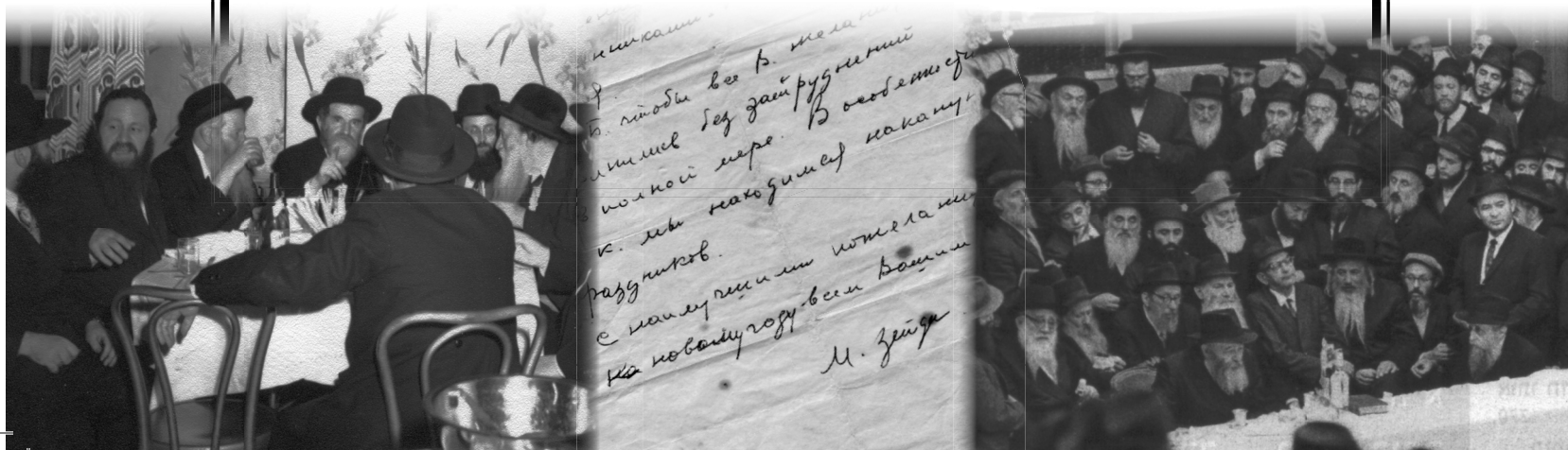
תשורה

משמחת הנישואין של

דוד ויוכבד אקונאו

אור ליום הבהיר ה' טבת ה'תשס"ט

שנת הקהל

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואינו. התודה והברכה מובעת בזאת, לידידינו ומכירינו שיחיו אשר מקרוב ומרחוק באו, להשתתף בשמחתנו.

בתור הכרה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת - כפי המנהג בקרב חסידי חב"ד בזמן האחרון - על יסוד התשורה שחולקה בנישואי הרבי.

התשורה כוללת שני חלקים:

החלק הראשון - "אוהל דוד" - בו נפרשת מסכת חייו של הרה"ח התמים ר' דוד אקונאו ז"ל הי"ד, אשר שמר במסירות נפש על אורח חיים חב"די, למרות הדיכוי הקומוניסטי, ובמהלך שהותו במחיצת הרבי, נרצח על ידי בני עוולה. הרצח גרם לזעזוע רב בקרב יהודי ארצות הברית, וחסידי חב"ד ברחבי תבל. את התוועדות שנערכה בימים שלאחר הירצחו, פתח הרבי באמירת מאמר בהקשר לרצח, והוא נאמר בבכי עצור. בהתוועדות נאמרה שיחה מיוחדת בהקשר לרצח, ובה הדגיש הרבי כי ההתוועדות כולה היא לעילוי נשמתו.

עריכת החומר נערך ע"י הסופר הרה"ת ר' שניאור זלמן שי' ברגר.

בחלק השני - "ניצוצי אור" - תדפיס מתוך רשימות הרה"ח התמים ר' אברהם ווינגארטען ז"ל, מחודשי כסלו - טבת שנת תש"ו. את הרשימות כתב, בשנים בהן למד בתומכי תמימים בבית חיינו.

הרשימות נערכו ע"י הרה"ת ר' יוסף יצחק שי' קעלער.

ברכת יישר כח נתונה בזאת להעורכים הרה"ת ר' שניאור זלמן שי' ברגר, והרה"ת ר' יוסף יצחק שי' קעלער ולכל המסייעים, לערוך התשורה המוגשת לכם, על העמל וההשקעה הרבה, הניכרת היטב.

הא-ל הטוב הוא יתברך, יברך את כל המשתתפים בחתונה, וכולנו תפילה כי בקרוב ממש נזכה להייעוד של נישואי הקדוש-ברוך-הוא וכנסת ישראל. ונזכה זעהן זיך מיטן רבי'ן דא למטה בקרוב ממש.

אור ליום הבהיר ה' טבת ה'תשס"ט - שנת הקהל

דוד ויובד אקונאו

שער ראשון

אוהל דוד

תולדות חייו של הרה"ח התמים
ר' דוד אקונאוו הי"ד

פרק א

נדודים בין ישיבות מחתרטיות

הוי גולה למקום תורה

ר' חאצק'ל היה משוחח עם הבחורים הצעירים, על המעלה של "הוי גולה למקום תורה". למרות שבראמען הייתה ישיבה, היה הוא אומר כי כאשר לומדים רחוק מהבית, הלימוד נראה לגמרי אחרת, כך הצליח להשפיע במשך השנים על כמה תלמידים לעבור ללמוד בישיבות תומכי תמימים ברחבי ברית המועצות, על התלמידים הללו נמנו גם הרה"ח ר' אבא לוין המכונה "אבא ראמנער", והרה"ח ר' חיים וולוביק המכונה "חיים ראמנער".

הרה"ח ר' חיים וולוביק

דיבוריו החוזרים ונשנים של המשפיע, נכנסו לליבו של דוד, והוא הסיק כי עליו לעזוב את העיר, ולעבור לישיבת תומכי תמימים באחת מערי ברית המועצות. הוא שוחח בנושא עם הוריו, אולם הם בשום אופן לא הסכימו שייסע מהעיר, הם חששו כי עקב גילו הצעיר, לא יצליח להסתדר בישיבה ואף יהיה רעב בימי לימודיו בישיבות הרחוקות מביתו.

באותה תקופה היה הנוהג של 'טעג' בישיבות, ומפני כך הם חששו שלעיתים למשפחות עצמן אין כיצד לפרנס את בני משפחתם, וכך גם האורחים בני הישיבות לא מקבלים די אוכל. כמוכן שמי שהיו לו הורים עשירים, הם שילמו סכום הגון, בכדי שבנם יקבל סעודות כסדרן. אבל המשפחה לא נחשבה לעשירה, ואביו הסתפק בלימודים בישיבה המקומית.

הסבא (אבי אמו) ר' הירשל היה יהודי חסידי, שעוד זכה לראות את אדמו"ר המהר"ש (ואף שמע את תפילתו בשנת האבילות תרכ"ז-תרכ"ז), והוא אחז שכן צריכים לתת לדוד הצעיר לנסוע לישיבה, והיה רגיל לומר: "דוד לא יאבד שם", חרף דברי הסבא ורצונו העז של דוד, ההורים לא ניאותו להסכים לנסיעה הטומנת בחובה, תנאי מחיה לא קלים.

ר' חאצק'ל שיכנע את דוד שיפסיק לאכול בבית

מאמר ומוסד לזכרו

ר' דוד בנחרותו

הלם וזעזוע אחזו ביהודי ארצות הברית ובחסידי חב"ד ברחבי תבל, עם היוודע דבר הירצחו של הרב דוד אקונאו הי"ד בדרכו לבית הכנסת בתוככי שכונת קראון הייטס אשר בעי"ת ברוקלין, ניו-יורק. הרבי אמר מאמר מיוחד לזכרו, ובעת אמירת המאמר קולו של הרבי נשנק שוב ושוב מבכי עצור. הרבי ביקש שיקימו מוסד לעילוי נשמתו, וכתב מענה מפורט כיצד ואיך לעשות זאת, ואף בחר את שם המוסד: "אוהל דוד".

"דוד ראמנער"

הרה"ח ר' דוד אקונאו המכונה "דוד ראמנער", נולד בעיירה האוקראינית מירגרוד, בחודש תמוז תרע"ב. הוא היה הילד הרביעי של הוריו הרה"ח ר' אפרים ומרת אסתר אקונאו. מבוגרים ממנו היו שני האחים אברהם ורחיים והאחות רבקה. אחריו נולדו עוד שתי אחיות מרת סימא ומרת שרה.

אביו ר' אפרים

בילדותו עברה המשפחה לגור בעיר ראמען, שם התגורר החסיד הרה"ח ר' יחזקאל (חאצקל) גרינפרעס שהיה מהמקורבים הגדולים אל כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע. הוא היה ידוע כתלמיד חכם גדול, שהיה לומד שבע דפי גמרא מידי יום, ובכל לילה לאחר כל השיעורים שלו היה חוזר 18 פרקים משניות - עם זאת היה גביר גדול, שהיה עושה חסדים רבים עם אחרים. מספרים כי היה אופה מצות עם כל ההידורים, והיה מוכרם בזול יותר מאשר מצות פשוטות, בכדי לזכות כמה שיותר יהודים עם מצות מהודרות לפסח.

אוהל דוד

ברישיה דקרא". הרבי הקדים ואמר: "בהשקפה ראשונה נראה לי". והמשיך והסביר להם את הפשט, באופן כזה שלא היה מקום לקושיות.

בקיץ תרפ"ז, כאשר הלך וגבר הלחץ מצד השלטונות על הישיבה בקרעמנצ'וג, הורה הרבי הריי"צ להפחית שם את מספר התלמידים, אז הוחלט להעביר כיתה אחת ואת המגיד שיעור הרב יחזקאל הימלשטיין לפאלצק. הכיתה שעברה לפאלצק למדה אצל המשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן.

שוטרים ואקדחים בידיהם

לאחר חג הפסח תרפ"ח עבר ללמוד בנעוועל, שם למד בין היתר עם ר' אבא ראמענער (לוינ) ור' משה ויטעבסקער (וישצקי). שם למדו אצל הגאון הרה"ח יהודה עבער הי"ד. שיעוריו של הרב עבער נודעו בעמקותם הגדולה. הוא היה רגיל ללמוד פשט ברש"י, כך שכל שאלות התוספות תורצו. בשיעורים שלו, היו התלמידים מרותקים לדבריו, עד שהייתה משתררת דממה מוחלטת.

"פעם אחת - סיפר ר' דוד - באמצע השיעור, כשכולם היו שקועים בדבריו של הרב עבער, נכנסו למקום שני שוטרים ואקדחים בידיהם. כאשר הרב עבער שת ליבו לכך, הפסיק מיד מלימודו. השוטרים הביעו את תדהמתם לנוכח התלמידים שהיו שקועים כל כך בלימוד, עד שלא חשו בכניסתם. השוטרים פקדו על הרב עבער להמשיך להרצות בפני התלמידים. הרב עבער אמר שאינו לומד עם התלמידים, רק שהם שאלוהו והוא השיב להם, אולם השוטרים לא "קנו" את התירוץ, והובילו את כולם למעצר".

הבחורים שוחררו תוך זמן קצר, אולם הרב עבער נענש, הוא אולץ לנקות את הרחובות. הרב עבער נהג ללבוש בגדי שבת בעת שניקה את רחובות העיר, בכדי להראות שבעת שמקבלים קנס על לימוד התורה צריך ללבוש בגדי שבת. ולמרות עבודתו המייגעת בשעות היום, מסר לבחורים שיעור בשעות הלילה.

פעם אחת גויה ראתה אותו מנקה את הרחוב, והיא לקחת ממנו את המטאטא ואמרה שרב אינו צריך מטאטא רחובות. כך אירע כמה פעמים עד שהשוטר אמר לו שאינו צריך עוד לבוא.

(בעין שביבת רעב), עד שיתנו לו לנסוע. ומאז דוד הפסיק לחלוטין לאכול בבית, אבל בחשאי ר' חאצק'ל היה מביא לו אוכל לבית הכנסת. לאחר כמה ימים, אמו בכתה ואמרה שהיא כבר מסכי עד עתה גדל בבית הוריו, יצליח להסתדר בישיבה, שהתנאים בה לא ידעו, כי את כניסתו לעול מצוות, יחגוג באחת מהישיבות המחתרניות, יחד עם ידידיו לספסל הלימודים ולא עם הוריו.

מראמען, יצא לישיבת תומכי תמימים בקרעמנצ'וג, שנוהלה על ידי המשפיע הנודע הרה"ח הרב ישראל נח הגדול (בליניצקי). תקופה מסויימת למד התמים דוד, יחד עם ידידו התמים נחום לבקובסקי.

פעם בשעת הלימוד נכנס לבית המדרש הרבי נשיא דורנו, שהיה ידוע אז כבנו של הגאון החסיד המקובל הרב לוי יצחק שניאורסאהן רבה של העיר דנייפרופטרובסק, וידעו כי הוא למדן גדול. הבחורים עסקו אז בלימוד מסכת בבא מציעא דף ל' עמוד ב'. במימרתו של רב יוסף על הפסוק "והודעת להם את הדרך ילכו בה (יתרו יח, כ) - והודעת להם - זה בית חייהם, את הדרך - זו גמילות חסדים, ילכו - זה ביקור חולים". שאלו אותו התמימים פשט ברש"י על המקום, שמפרש את המילים זה בית חייהם - "ללמד להם אומנות להתפרנס בו חוקות ותורות כתיבי

סבו ר' הירשל לא היו קלים, בגלל רדיפות הקומוניסטים. הם גם

בית כנסת בקרעמנצ'וג בו למדו התמימים

הרב ישראל נח הגדול (בליניצקי)

הרבי בצעירותו

נדודים

בתקופה ההיא, הנדודים בין הישיבות, היו צעד הכרחי. המעקבים והרדיפות, אילצו את ראשי ומנהלי הישיבות, להורות לתמימים לנדוד ממקום אחד למשנהו, בכדי שלא יתפסו חלילה על ידי המשטרה החשאית, וכך המשיך התמים הצעיר לנדוד - מנעול נדד דוד להומיל.

שריד לבית כנסת חב"ד בחרקוב, בו למדו התמימים

מידי יום חמישי הבחורים היו נוסעים עם סירה מעבר לנהר לעיירה ויעטקא, שם התגורר הרה"ח ר' דוד הורודוקער (קיוומאן). שהיה מתוועד עמם בליל שישי. בהתוועדות גם למדו ליקוטי תורה, היה מאוד מעניין ללמוד עמו מכיון שהוא ידע את כל העינין'ס בעל פה, והוא היה מסבירם לתמימים.

פעם אחת, דוד הצעיר, התלבט בפשט באחד ממאמרי המשך 'תרס"ו', והוא שאל את ר' דוד הורודוקער, באם הפשט כך או אחרת. ר' דוד השיבו מיד כי הפשט הוא כאחד האופנים. שאלו ר' דוד הצעיר מה ההכרח לומר שהפשט הוא אכן כך? ור' דוד ענה כי כך הוא הבין את הפשט מתי שהוא שמע את המאמר מאדמו"ר הרש"ב נ"ע.

בתחילת שנת תרפ"ט הגיע לחרקוב, שם למדו התמימים בבית הכנסת "מצ'נאסקי שול", בו היו גם מניינים של חב"ד. המשגיח היה הרב יהושע קארף, שהיה בוחן את התלמידים מפעם לפעם.

על הישיבה בחרקוב סיפר ר' דוד:

"כל החורף למדנו בבית הכנסת, אך בקיץ פחדו ושכרו בית בכפר [סמוך לעיר] אצל גוי ולמדנו 6 תלמידים עם הרב יהושע קארף. בסוף קיץ תרפ"ט בוטלה הישיבה בחרקוב. אחדים נסעו ליקטרינוסלב".

הנשמה חזרה לעולם

בחרקוב למד דוד עם עוד בחורים בבית הכנסת, והתאכסן אצל הרה"ח ר' מענדל דייטש. ובחררו התאכסן גם הרב איצ'ה מתמיד הי"ד (הרב יצחק הורוביץ) שהיה ידוע אצל החסידים כי הוא אינו נוהג

לשכב לישון, הוא היה רגיל לומר (תוכן הדברים מתורגם מאידיש): הרי שינה היא אחד משישים ממיטה, מילא אם נרדמת ללא רצונך, נו, אז בידיים של הקב"ה חוטפים מיתה, אבל להציע את המיטה ולשכב לישון בכדי למות, פע, זה לא.

היה זה באחד הלילות, באמצע הלילה, ר' איצ'ה שם לב שדוד תוך כדי שינה, הרים את ראשו, ומיד רצה לחזור לישון, ר' איצ'ה רץ אליו עם ה"נטילת ידיים" שלו (למרות שדוד הכין גם לעצמו) וצוהו לישון באומרו: מכיוון שהנשמה חזרה לעולם, אין צורך להסתובב לצד השני, אלא לקום לשבת וללמוד!

כאשר ר' דוד סיפר זאת לאחר שנים רבות, אמר: "נו, אם ר' איצ'ה מביא את הנטילת ידיים, לך תעז לומר לו משהו".

מלווה של ר' איצ'ה מתמיד

מתי שר' איצ'ה היה צריך ללכת למקום כלשהוא,

הרה"ח ר' איצ'ה מתמיד הי"ד

היה מישוהו צריך ללוותו, מכיון שהיה לו קוצר ראייה, היה דוד מלווהו בשעת בוקר מוקדמת, כשהיה הולך לבית כנסת להתפלל. דוד היה מקפיד לקרוא קריאת שמע בזמנו עם תפילין, פעם אחת, ר' איצ'ה התעכב באכסניה, ודוד ביקש לומר קריאת שמע עם תפילין, לכן שאל את ר' איצ'ה אם יוכל לתת לו את

התפילין. בתחילה סירב ר' איצ'ה אבל מכיון שלא הייתה ברירה, ר' איצ'ה הסבירו את הכוונה האמיתית שצריכה להיות בעת הנחת תפילין, ורק אז מסר לו את התפילין.

בזמן שדוד הניח את התפילין, ר' איצ'ה עמד לידו, וכאשר סיים את קריאת שמע, מיד הסיר ממנו ר' איצ'ה את התפילין של ראש.

ר' דוד סיפר על הזהירות הגדולה של ר' איצ'ה מ'חוד'. אמו של ר' מענדל דייטש, התגוררה בבית בנה. פעם אחת אירע שכל בני הבית יצאו, מלבד האמא הזקנה של ר' מענדל, ור' איצ'ה שהיה עטוף בטלית ותפילין. מבלי הבט על הסכנה הנשקפת באותם ימים אפלים, יצא ר' איצ'ה למרפסת, וכך ראוהו היטב

אוהל דוד

ביום שישי ומצאו בעזרת נשים חבילות שלנו. סגרו וחתמו את בית הכנסת. במוצאי שבת, בשעה אחת אחר חצות, נכנסנו דרך החלון לקחת את החבילות וברחנו".

הגאון הרב שלמה יוסף זווין

משם שב לביתו בראמען, אחר כך נסע לעיר נובוויבקוב, שם למד עם עוד תמימים כשנה וחצי עד ראש השנה תרצ"ג. הרב שלמה יוסף זווין רבה של העיר סייע לתמימים, ור' דוד היה מאוד קרוב אליו ואף שמע ממנו סיפורים חסידיים.

לאחר למעלה משלושים שנה, כאשר יצא ר' דוד מברית המועצות, פגש את הרב זווין, וסיפר בפניו סיפור ששמע ממנו בהיותו תמים בנובוויבקוב! הרב זווין התפעל מאוד מהזכרון המופלא, של החסיד שזוכר סיפור חסידי שסופר על ידו לפני עשרות שנים.

ברחוב. לאחר זמן, שאלוהו כיצד עשה זאת, הרי העמיד עצמו בסכנה, והשיב כי הרי זה 'איסור יחוד'. אמרו לו הרי היא אישה זקנה, ואתה בכלל חולה. ר' איצ'ה השיב: יצר הרע אומן במלאכתו, והוא יכול לעשות מאישה זקנה - צעירה, ומחולה - בריא!

מידי יום ר' איצ'ה היה הולך לבית הכנסת לתפילת שחרית והיה נשאר שם עד לאחר מעריב. פעם אחת ביקש שילוהו הביתה עוד לפני השקיעה, כאשר נשאל מדוע השיב שהיום ראש חודש, והוא רוצה לאכול סעודת ראש חודש. ומה הייתה סעודת ראש חודש שלו, חתיכת דג מלוח עם תפוח אדמה מבושל.

זיכרון מופלא

מחרקוב נדד ר' דוד לדנייפרטרובסק כפי שסיפר לאחר שנים רבות:

"התאספו שם כעשרים תלמידים. המשגיח היה הרב מענדל פוטרפס, גם הרב נחום לבקובסקי היה שם. למדנו שם עד טבת או שבט תר"צ, באו מהמשטרה

פרק ב

ניסים בחדר החקירות ובלשכת הגיוס

היה שומע את ניגוניו, היה מתפעל מאוד ואמר לא פעם כי בואו של ר' דוד למוסקבה הסבה לו נחת רוח, בגלל הידע המיוחד שלו בנגינת ניגונים חסידיים".

בגן עדן עם רבותינו נשיאינו

במוסקבה היה חסיד ברסלב, שהיה פועל על התמימים, לנסוע לאומן לציון של רבי נחמן מברסלב, אבל הצלחה לא הייתה לו. יום אחד הוא החליט לשכנע את ר' דוד בכל מחיר, שכן הבין שאם דוד יסע, בעקבותיו יבואו עוד בחורים. לשם כך קבע עם ר' דוד חברותא ללימוד גמרא מידי יום. לאחר זמן קצר אמר לדוד שהוא נוסע לאומן: אתה רוצה להצטרף שאל? דוד השיב בשלילה. וכך היה מספר פעמים, עד שהוא שאל את דוד: מה אתה לא אוהו שרבי נחמן מברסלב היה צדיק? השיבו דוד: "ודאי שהוא היה צדיק".

נו? אם כן אינך מאמין שהוא אמר שמי שיבוא לציון שלו, כשיגיע זמנו, הוא יקח אותו עם הפאות ויביא אותו אליו לגן עדן? אמר לו דוד: אני מאמין בזה. אמר לו הברסלבער: או למה אתה לא נוסע לאומן? השיבו דוד? בגלל שאני מאמין, לכן אינני נוסע לאומן, כי אם אסע לאומן, ליד הרבי שלי אני לא יהיה, ולי עדיף להיות בתור אל הרבי שלי, מאשר להיות לימינו של הרבי שלך.

יש לציין כי הרבי נשיא דורנו בשיחתו (שמואל להלן) לאחר רציחתו של ר' דוד אמר: "הוא נמצא כבר בגן עדן, עם רבותינו נשיאינו".

חקירת משטרה

ר' דוד שכר במוסקבה חדר אצל ר' שמואל לובאשיצקי (שניידער), ולא שיער מה יתרחש באכסניה זו. פעם אחת הגיעו הנ.ק.ו.ד. לבית משפחת לובאשיצקי בכדי לעצור את ר' שמואל. בתקופה הנוראה ההיא - כאשר השלטון הקומוניסטי, עצר חסידים רבים והם נאסרו לתקופות ממושכות או הוגלו - היו חסידים שחששם הגדול ממעצר גרם להם לעזוב את ביתם בשעות היום, וגם ר' שמואל לא היה

ללמוד בתנאים קשים

בגלל התנאים הקשים בישיבות, ר' דוד המשיך נדוד והגיע למוסקבה, שם ניסה למצוא עבודה. אולם כאשר הרה"ח ר' שניאור זלמן שניאורסאהן מחשובי חסידי חב"ד, התכונן ליציאה מברית המועצות, קרא לקבוצת בחורים ובהם ר' דוד ושאלם: "בזמנים כאלו מתאים שתהיו בעלי מלאכה?" הוא ביקש לערוך רשימה כמה כל בחור צריך כדי מחייתו, והוא ישלח להם את הסכום המתאים, דרך גיסו הרב זלמן בוטמן או דרך הרב בן ציון שם טוב, ובגלל הסכנה מינו את ר' דוד, כממונה שיקח את הכספים עבור כולם. ובגלל מעשהו זה של הרב שניאורסאהן, שבו הבחורים לשבת וללמוד.

לאחר חודש, ר' דוד נכנס לר' זלמן בוטמן לבקש את הכסף, אבל הוא אמר שהכסף עוד לא הגיע, כך גם ר' בן ציון שם טוב הודיע שהוא לא קיבל את הכסף. שאל דוד את ר' בן ציון כיצד על הבחורים לנהוג? אמר ר' בן ציון - אמור לבחורים שילוו כסף. עבר חודש ועוד חודש וכסף אין. אמר דוד לר' בן ציון, כי בכדי להלוות

הרה"ח ר' בן ציון שם טוב

צריך גם כסף להחזיר. השיבו ר' בן ציון: כמה שבחור יותר לומד, הוא נהיה יותר חסידישער. וכמה שבחור הוא יותר חסידישער כך הוא יהיה אברך יותר חסידי. וכשהיה אברך יותר חסידי יהיו ילדים יותר חסידיים. וזה דבר שנוגע לדורי דורות, ואיך יכולים לקחת אחריות לומר לבחורים, להפסיק ללמוד וללכת לעבוד?

הבחורים, המשיכו בלימודם חרף כל המכשולים והקשיים.

ר' דוד ידע לנגן ניגונים חסידיים כדבעי, וכאשר ניגן היו חסידים גם המבוגרים שבהם, שהתפעלו ממנו. מספר הרה"ח ר' דוד חן מכפר חב"ד:

"בתקופה בה גר במוסקבה, נהג מפעם לפעם לנגן ניגונים חסידיים, ואבא הרב יהודה חן ע"ה, כאשר

אוהל דוד

בעת שהגיע הזמן להתייצב, לא ידע דוד כיצד לנהוג, שהרי חייבים לבוא מגולח ומקורח, אולם אם יבוא לשם עם זקן חשש פן יגלחוהו בתער, ועל כן אולי כדאי להוריד את זקנו בלי תער. לבסוף לא הצליח להתגבר ולגלח את עצמו, והגיע ללשכת הגיוס כשהוא מעוטר בזקן מלא.

בלשכה התלונן על בעיות בעיניו, כפי הוראת הרבי הרי"צ. בסיום הבדיקות הרפואיות נשאל מדוע לא התגלח, הוא נזכר אז בסיפור אודות אדמו"ר הזקן בבית טוהר, שהשיב על כל השאלות חוץ מהשאלה על והנפש השנית בישראל, שלא השיב אלא חיך, ויותר לא שאלוהו על כך. ר' דוד החליט בנפשו לעשות גם כך, הוא חיך ולא השיב, ויותר לא שאלו אותו. לאחר הבדיקות הוחלט כי יהיה לו ססטוס ביניים: בעיתות שלום יש לו "פטור" מלא מהצבא, ואילו בימי מלחמה אסור לו להישלח לחזית, רק לסייע במטבח וכדומה.

הקרב על סטלינגרד

בשנת תש"א, כאשר הנאצים ימ"ש פלשו לברית המועצות, רבים נמלטו מאיזור החזית, ובהם הוריו שהגיעו לעיר סטלינאבאד (כיום - דושנבה), ור' דוד נקרא להתייצב בלשכת הגיוס בסטלינאבאד. בלית ברירה היה עליו להיטלטל עד העיר הרחוקה, ולסור ללשכת הגיוס. כאשר הראה את מסמכיו הרפואיים, גיחכו עליו ואמרו: כאשר יירו עליך, תוכל לראות כבר טוב. ושלחו אותו לסטלינגרד (כיום וולגוגרד), שם כידוע היו קרבות מרים וקשים, וחיילים רבים נפלו חללים.

קרב סטלינגרד הינו אחד מהקרבות החשובים ביותר במהלך המלחמה ונחשב לאירוע שגרם למפנה במלחמה שהיה בין הסיבות לניצחון הצבא האדום על הנאצים. במהלך הקרב, הנאצים ניסו לכבוש ללא הצלחה את העיר והטילו עליה מצור, הצבא האדום, ניסה ללא הרף להדוף את המצור, ובמשך מספר חודשים, לחמו חיילי הצבא האדום בחירוף נפש מול צבא גרמניה ימ"ש, ובמהלך הקרבות נהרגו למעלה מ-2 מיליון חיילים ואזרחים משני הצדדים.

כאשר הלחימה היתה בשיאה, הצליח ר' דוד בנס לחמוק מהחזית. היה זה כאשר הגיע ראש השנה (תש"ג), ר' דוד לא רצה לחלל את החג, והודיע כי הוא

בביתו בעת שמלאכי החבלה הגיעו לעוצרו. אנשי הנ.ק.ו.ד. לא התייאשו ובאו שוב בלילה, בשעת מעשה דוד שכב במיטתו, ושומע איך אחד מהשוטרים אומר לשני: "מסתמא הוא בסדר כיון שהוא לא ברח".

דברים אלה הרגיעו אותו, כי כעת ידע שאינם עוקבים אחריו, אולם מסקנתו היתה מהירה מידאי. לא עבר זמן ארוך, והוא קיבל הזמנה להגיע לחקירה במשטרה. ביראה וברטט, סר לתחנת המשטרה, והוכנס לחדר החקירות.

הוא שאל את דוד אם הוא דתי, ודוד ענה בחיוב. כאשר נשאל אם הולך לבית הכנסת, ענה גם בחיוב. ואז נשאל אודות עוד כמה מתפללים בבית הכנסת ואז השיב דוד: "אני הולך לשם להתפלל לבורא עולם, לא בכדי להיפגש עם מישהו. ממילא איני מכיר איש מהמתפללים".

כאשר הגיעה לדוד הזמנה שניה להגיע לחקירה, תיחקר את חבריו לגבי שאלות המשטרה, והם אמרו לו כי בפעם השנייה זה אחרת לגמרי וקשה הרבה יותר: שואלים נחקר אחד בחדר אחד, ואת הנחקר השני בחדר השני, ואחר כך מעמתים אותם אחד מול השני. דוד שמע זאת, והחליט שהוא אינו הולך.

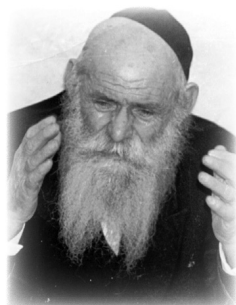
הרבי הרי"צ

מובן שזה לא היה כה פשוט. במוסקבה היה צריך להיות אישור מגורים מיוחד. דוד הלך למשרדי השלטונות והצהיר שהוא עוזב את מוסקבה, ואז נלקח ממנו אישור המגורים. משם נסע ליעגארווסק עיירה מאה קילומטר ממוסקבה, בה חיו כמה חסידים. שם התגורר בביתו של הרב עוזיאל חזנוב. מידי בוקר נסע עם הרכבת למוסקבה, ובלילה שב לאכסניה. כך הצליח לחמוק מחקירות נוספות.

"ובטח ישמיעני טוב"

כאשר הגיע לגיל גיוס, שלח אל הרבי הרי"צ בקשת ברכה ובירר האם להתלונן על בעיות ראייה שהיו לו, או להגיד כי הוא חלש בגופו בכלל. הרבי השיבו במכתב שיתאונן רק על עינו, "ובטח ישמיעני טוב".

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

המשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן

בדרך חזרה להוריו, עבר דרך טשקנט שבאוזבקיסטן. החסידים בטשקנט הביטו בו כמו על אחד שקם לתחיה, כיון שידעו שמי שנשלח לחזית סטלינגראד לא שב בחיים. הרב שלמה חיים קסלמן שכאמור לימדו בעבר, כאשר ראהו חלף בו רעד, וקרא בהתפעלות גדולה: "ברוך השם, ברוך השם".

כל זה היה מברכת הרבי הריי"צ "ובטח ישמיעני טוב".

חש ברע, ולכן אושפז בבית רפואה, אלא שהוא נכנס לשם בריא ונהיה דווקא שם חולה, שכן נדבק במחלה מסוכנת.

הגרמנים ימ"ש שיגרו פצצות דווקא על הבית רפואה עד שהבניין עלה באש. בעת השריפה נמלט ר' דוד מהמקום, ונדד בשדות ריקים סביב העיר במשך שבוע. הוא ניזון משעועיית ירוקה לא מבושלת שמצא בשדות, למרות שסבל ממחלה שפגעה גם במעיו. לבסוף הגיע למחנה צבא, שם נתפס ונשלח לאיזור אחר, אלא ששם הצליח להשתחרר בגין הבעיות הרפואיות מהן סבל בעיניו.

פרק ג

הק.ג.ב. בעקבותיו

ערב שבת אחד, הלכו השניים יחד בכדי לסכם על רכישת החנות בה ימכרו את התוצרת, ובדרך חזרה אמר ר' זאב לר' דוד כי היום קראו לאביו הרה"ח ר' מרדכי סירוטה לק.ג.ב., ומסתמא מדובר על דברים של מה בכך. ר' מרדכי סירוטה היה מהמארחים הגדולים בימי השואה, והוא גם סידר לפליטים רבים מסמכים בכדי שיוכלו לשהות בטשקנט בהשקט ובבטחה. ר' זאב חשב אולי מדובר במשהו הקשור לאורחים.

הם המשיכו ללכת יחדיו ועברו דרך רחוב קרל מרקס, בו שוכן מטה הק.ג.ב. עם התקרבתם לבניין, הבחינו בר' מרדכי סירוטה העומד מול הבניין. ר' זאב ניגש לאביו ושאלו מה אירע בחקירה ומדוע הוא כעת ממתין שם. ר' מרדכי סיפר כי כבר שעתים, שאלו אותו שאלות, וכעת נתנו לו הפסקה של כמה דקות, להתאורר ברחוב. בין היתר שאלוהו מה הוא יודע אודות הרבי הריי"צ, אודות "דוד ראמנער" והרב דוד לבקובסקי (אחיו המבוגר של הרב נחום לבקובסקי).

כאשר ר' דוד שמע זאת, נחרד, הוא הבין כי הק.ג.ב. מנסה לעלות על עקבות חסידי חב"ד. החשש ממעצר היה גדול והוא נרתע מלשוב לביתו, פן אנשי הק.ג.ב. ממתנים לו כבר שם. לכן אמר לר' זאב שיודיע לאשתו כי במוצאי שבת יסעו לאחיו ר' אברהם, המתגורר בעיר קראסנלוטש.

מבלי הבט על הסכנה, ר' דוד הלך אל ר' דוד לבקובסקי להודיעו על דבר הסכנה המתרגשת ובאה, אבל משום מה ר' דוד לבקובסקי חשב כי מחפשים את אחיו ר' נחום ולא אותו. ר' דוד אקונאוו התעקש כי יש בידו מידע מוצק שמחפשים אותו דווקא ולא את אחיו ר' נחום, ואף הציע לו שיצטרף אליו לקראסנלוטש, אולם ר' דוד לבקובסקי, החליט להישאר בביתו.

הק.ג.ב. אכן חיפש את ר' דוד לבקובסקי, ובשלב מסויים הוא נעצר, ונפטר כתוצאה ממחלה במרתפי הק.ג.ב.

הודמנות שהוחמצה

לאחר שהתראה עם הוריו בסטלינאבאד, נסע לסמרקנד וממנה שב לטשקנט, שם השתדך עם מרת בתי' רבקה זובאראווסקי מנעוועל, וכעבור זמן התחתן בטשקנט. בתום המלחמה, ביקשו ר' דוד ורעייתו להבריח את הגבול דרך לבוב, אולם אביו ר' אפרים ביקשו להישאר בברית המועצות, בכדי למצוא שידוכים לשאר אחיו ואחיותיו. האפשרות האחרת הייתה לצאת כל בני המשפחה מברית המועצות, אולם העלויות היו גבוהות, ולא היה לבני המשפחה די כסף.

ר' דוד ורעייתו מרת בתיה רבקה

אבל כאשר ר' אפרים ראה שכל החסידים נוסעים, ואין בשביל מה להישאר, אמר לר' דוד: "סע, ומה שיהיה יהיה". ר' דוד שמע בקול אביו, ונסע עם רעייתו למוסקבה, משם ביקש לנסוע ללבוב, אולם כאשר הגיע למוסקבה נודע כי בלבוב נעצרו החסידים שאירגנו את הבריחה. ר' דוד חשב שעם הזמן תתאפשר שוב היציאה, ולכן התעכב עוד במוסקבה, עד שהבין כי הבולשת תרה אחר חסידי ליובאוויטש, אז שב לטשקנט, שם נולד לו בנו ר' מאיר שי'.

בנו ר' מאיר שי'

שאלו על "דוד ראמנער"

עם בואו לטשקנט, לכל לראש היה עליו לדאוג לפרנסה, והדבר היה מורכב ביותר. בכל עבודה יש בעיה של חילול שבת, ולכן ניסה לפתוח עסק עצמאי, וכך יוכל להימנע לחלוטין מעבודה בשבת. הוא סיכם עם יבלחט"א הרה"ח ר' זאב סירוטה (כיום בנחלת הר חבי"ה, ולימים מחותנו של ר' דוד), כי הוא יקנה סחורה, ור' זאב ימכור אותה בחנות באחד השווקים של טשקנט.

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

בנו ר' הירשל שיי

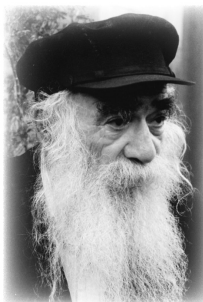
"למרות שהכל נעשה חוקי, היה חשש כי עיניים רעות, יבחינו כי מידי שבת, הוא נמנע מלעבוד, לכן בשבת נמנע כמעט מלצאת את הבית. ובכלל הפחד מהמלשינים היה גדול, ומקטנות הרגילו אותנו הילדים, לא לספר על יהדות בחוץ. היו יהודים, שבתמימות היו שואלים אותנו אם אנו יודעים לומר 'מודה אני', 'שמע ישראל',

ואם היינו מדקלמים להם תפילות או פסוקים, הם בתמימות היו אומרים זאת בבית, או לעוד חבר יהודי, ואז הדברים היו עלולים להתגלגל לאוזני השלטונות, ואז רע וומר יהיה עתיד משפחתנו".

"תתוועד עם החסידים"

כאשר מלאו לבנו הבכור ר' מאיר 16 שנים, ר' דוד שלחו ללמוד בסמרקנד. ולאחר שנה כל המשפחה הגיעה לסמרקנד. ר' דוד עבד לפרנסתו, ומפעם לפעם מסר שיעור בישיבה החב"דית שהייתה קיימת שם.

מפעם לפעם נאלץ לנסוע בשל העבודה ליישובי האיזור, בכדי שיוכל להביא פרנסה לביתו. פעם אחת כאשר לא היה בבית, אלא בנסיעת עבודה. הגיע שליח מטעם ר' מענדל פוטרפס לקרוא לר' דוד. כאשר שב לביתו, סר היישר לביתו של הרב פוטרפס לשמוע מה רצה לומר לו. באותה תקופה התכונן ר' מענדל לקראת יציאתו מברית המועצות בהשתדלות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ר' מענדל אמר לר' דוד: "אני נוסע, ומבקש ממך שתתוועד עם החסידים".

המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטרפס

"אודות פרנסה אל תדאג", אומר לו ר' מענדל. "אשלח לך משם חבילות עם בגדים, שאתה תמכור כאן" ואכן כך ר' מענדל עשה. כאשר החבילות החלו להגיע המצב בגשמיות נהיה יותר טוב.

נפטרה משברון לב

אחת הבעיות שהעיבו על חסידי חב"ד בברית המועצות, היה החוק המחייב לשלוח את הילדים

"כורך ספרים"

מביתו של ר' דוד לבקובסקי, נסע למקום סתר, שם שהה במשך השבת. במוצאי שבת עלה יחד עם בני משפחתו על רכבת, ובסופה של נסיעה ארוכה הגיע לקראסנאלוטש, שם שהה בתחילה בבית אחיו ר' אברהם. לאחר זמן הצליח לסדר מקום מגורים עבור בני משפחתו, וכעבור תקופה, גם הוריו הגיעו להתגורר במקום.

לקראת לידת בנו השני, נסעה רעייתו לחרקוב, מכיוון שסבלה מבעיות בריאות, שהחלו בעת ה'בלוקדה' - המצור של הנאצים על העיר לנינגרד בימי מלחמת העולם השנייה. בית הרפואה בקראסנאלוטש היה ברמה לא גבוהה, לכן הרופאים סירבו לקחת אחריות עליה. בחרקוב נולד בנו השני - ר' צבי הירש, ולאחר הברית שבה המשפחה לקראסנאלוטש.

בעית הפרנסה, בה נתקל עוד בטשקנט, עמדה בפניו שוב. באותה תקופה נאסרה העבודה בבתים שהיתה מפלטם של יהודים שומרי מצוות, שביקשו לעבוד מבלי להגיע למקום העבודה בשבת. אבל לאחר שנאסרה העבודה בבתים, היה קושי רב באיתור עבודה ללא חילול שבת. ר' דוד החל לעבוד ככורך ספרים, עבודה קשה עם הכנסה מועטה, כפי שמספר יבלחט"א בנו ר' מאיר:

"החוק חייב את הבנקים והחברות הגדולות, אחת לחודש, לכרוך את כל המסמכים החשובים שלהם, ולהכניסם לארכיון. ומכיון שאת המסמכים אסור להוציא מתחום הבנק או המשרד, הכורך הוזמן אל הבנק או החברה, ושם שהה יום ולעיתים מספר ימים עד לטיום עבודתו. בכל עיר היו רק כמה כורכים מסוג זה, וידיהם היו עמוסות עבודה.

"ומה עם שבת? אם הבנק הזמינו לכרוך בשבת, יכל לומר כי ביום זה הוזמן לעבודה במקום אחר. בדרך כלל הצליח ללא קושי להתחמק מעבודה בשבת, ובכל אופן קרה שבאחד המקומות, היתה כמות גדולה של עבודה, הזמינו אותו ליום רביעי, והוא הבין כי לפחות שלושה ימים עליו לעבוד. בשל כך, עבד ביום רביעי עד השעות הקטנות של הלילה, והמשיך כך גם ביום חמישי, וביום שישי בבוקר סיים את העבודה. כמובן הכל בתואנה, שהוא כבר מוזמן למקום אחר..."

אוהל דוד

האמין, ואמר כי לכם בודאי הפתק הזה עלה כסף רב, אבל אצלי הוא לא שווה כלום, ולכן בתכם תיאלץ להישאר עוד שנה באותה כיתה.

מרת בתיה רבקה הייתה שבורה מאוד מזה, כי לאחר כל הקשיים עד שקיבלה את הפתק, כעת הוא לא שווה מאומה. שיברון לבה, החליש את גופה ובדרכה מבית הספר הביתה, חשה ברע, ושכניה סייעו בעדה להגיע לביתה.

המשיך לגדל את ילדיו במסירות

מאוחר יותר התברר כי ההתמוטטות בדרך הביתה, הייתה אירוע מוחי קל, ובגיננו חמשה ימים אחר כך, בערב שבעות היא נפטרה. הטרגדיה הייתה גדולה מאוד, שכן הילדים עוד היו קטנים, וכך ביום בהיר, נותרו יתומים מאמם.

ר' דוד, המשיך לגדל את ילדיו במסירות, וחינכם ללכת בדרכי התורה והחסידות, ללא פשרות. ואכן כל ילדיו המשיכו בדרכו - דרך ליובאוויטש, זאת חרף האווירה הכפרנית ששררה בבתי ספר בהם למדו.

ללמוד בבית הספר, בו קיבלו התלמידים חינוך קומוניסטי-כפרני. ר' דוד ורעייתו לא רצו לשלוח את ילדיהם לבית הספר, אולם השלטונות אילצו את כלל האזרחים, להכניס את ילדיהם ללימודים באופן מסודר.

בלית ברירה, הלכו הילדים לבית ספר, אולם בשבתות נעדרו מהלימודים, למרות שהנהלת בית הספר, הפעילה לחץ תוך צעקות גידופים ואיומים. ר' דוד ומרת בתיה רבקה לא הסכימו בשום אופן, שילדיהם ילכו לבית הספר בשבת.

בעיה גדולה נוצרה לקראת סוף שנת הלימודים, אז החלו הבחינות והיו חייבים לבוא בשבתות לבית הספר. מרת בתיה רבקה לא התייאשה כלל, וקנתה בבית רפואה מסמכים המוכיחים כי הילדים אינם בקו הבריאות.

פעם אחת עשו לבן ר' צבי הירש גבס על היד בכדי שלא יוכל לכתוב.

המנהל בבית הרפואה היה מכור לטיפה המרה, ותמורת קצת וודקה, היו יכולים לסדר אצלו הכל, אבל כאן התערב מנהל בית הספר, כאשר ראה מסמך שאחת הבנות הייתה בבדיקה בבית הרפואה, לא

פרק ד

"זיידע" בירך והמשפחה יצאה מברית המועצות

ארצות הברית, הצליח לשגר לרבי נשיא דורנו, בקשת ברכה וקיבל מענה ברוסית, במכתב בירכו הרבי שכל משאלותיו יתמלאו ללא קשיים "ובמלוא המידה". המכתב כתוב ברמזים, והרבי חתם עליו כפי שנהג במכתבים לחסידים בברית המועצות: "מ. זיידע". מ. - רומז על שמו של הרבי, וזיידע - סבא.

להלן תירגום המכתב:

"לדוד יקירי, שלום!

"בשמחה קבלתי דרישת שלום ממך. שמחתי להיוודע גם שקבלת 'הזמנה' לגור יחד עם קרוביכם, והנני מאחל לכם אושר רב. יתן השי"ת שכל

ההזמנה בטלה בעקבות הפטירה

הלימודים של הילדים, הקשיים למצוא פרנסה בה אפשר לשמור שבת, המעקבים והרדיפות מצד השלטונות, כל הבעיות הללו, הביאו את ר' דוד לנסות לצאת את ברית המועצות, אלא שבכדי לקבל אישורי יציאה, עבר תלאות רבות.

עוד בשנת תרצ"ב, כאשר היה בן עשרים בלבד, הורה אדמו"ר הריי"צ להשיג מסמכים בכדי לצאת, אבל אז הדבר לא יצא אל הפועל. שוב ניסה לקבל אישורי יציאה, כאשר ילדיו היו קטנים בעוד רעייתו היתה בין החיים, אז החל בניסיונות שונים בכדי לקבל אישורי

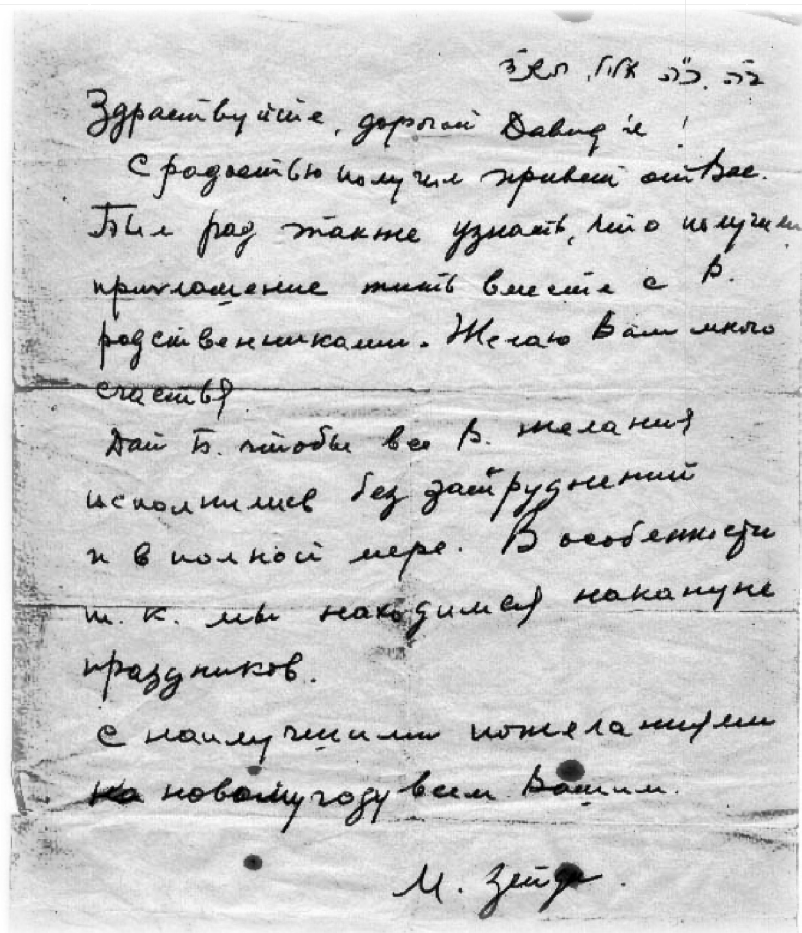
"זיידע"

יציאה. בכדי לצאת את ברית המועצות, הייתה דרושה לכל לראש, הזמנה של קרובי משפחה הגרים בארץ ישראל.

לרעייתו של ר' דוד מרת בתיה רבקה הייתה אחות בארץ ישראל, והיא שיגרה הזמנות לאחותה גיטה וילדיהם, אבל לדאבון לב, עוד טרם הספיקו למסור את המסמכים ל'אוביר' משרד ההגירה, ומרת בתיה רבקה הלכה לעולמה. ומכיון שההזמנה היתה של קרובת משפחה, ההזמנה בטלה ומבוטלת, ור' דוד שוב היה צריך להתחיל הכל מהתחלה.

על החתום: "מ. זיידע"

למרות הכל, הוא כלל לא התייאש באומרו: "כיון שבשנת תרצ"ב הורה לי הרבי הריי"צ להשיג מסמכים בכדי לצאת, אני חייב למלא את הוראה זו כעת". ולמרות קשיי התקשורת עם

מענה הרבי, על החתום מ. זיידע

אוהל דוד

אינך יוצא מהחדר הזה, כדי שלא ידעו שהנך כאן". כך גם הודיע למאיר, שלא יצא מהישיבה, בה שהה באותה עת. כאן ראו את ברכת הרבי מתגשמת, שכן הרבי כתב להם שיהיה 'ללא קשיים ובמלוא המדה', והנה למרות הכל הם יוצאים.

ברגע שיתאפשר, המשפחה יצאה מסמרקנד ברכבת לטשקנט, ומשם לרוסטוב במטוס, ומשם באוטובוס לקראסנלוטש, שם שהו יחד עם הוריו ואחיו, עד לאחר חג הפסח.

אצל הרבי

ר' דוד ובניו טרם צאתם מרוסיה

לאחר פסח תשכ"ז, המשפחה נסעה למוסקבה, שם התאכסנו אצל הרה"ח ר' מאיר יוניק שי'. משם יכלו אמנם לטוס, אבל לשם כך היה עליהם להמתין זמן רב, ולזאת חששו, לכן נסעו ברכבת עד וינה, משם טסו לארץ ישראל.

תקופה קצרה לאחר הגיעם לארץ הקודש, ר' דוד קנה דירה בשיכון חב"ד בלוד, שם בנו מנחם מענדל למד בתומכי תמימים, ואילו שני בניו הגדולים מאיר והירשל למדו בישיבה גדולה בכפר חב"ד.

בחודש אלול תשכ"ז, ר' דוד עם שני בניו

בהתועדות אצל הרבי תשרי תשכ"ח (מסומן בעיגול)

הגדולים באו לרבי לתשרי. הרבי ביקש מהגבאים שהאורחים החדשים, יעמדו לידו, וכך היה. לאחר יום כיפור, ר' דוד נכנס ל'יחידות', והרבי ביקשו לספר על חיי היהודים והחסידים בברית המועצות. ר' דוד סיפר לרבי בין היתר, כי בהיותו

בברית המועצות כבר קיבל ד' חלקים ראשונים של

משאלותיכם יתמלאו ללא קשיים ובמלוא המידה, וביחוד שאנו עומדים לקראת החגים. במיטב האיחולים לשנה החדשה לכולכם.

"מ. זיידע".

התשובה הזו כמובן חיזקה את רוחו, ומיד ביקש מגיטתו שתשלח הזמנות חדשות, ובתוך זמן קצר, קיבל אישור יציאה לנסוע לארץ ישראל, ממש כפי תשובתו של הרבי: "ללא קשיים".

אוזניים לכותל

לאחר שקיבלו רשות לצאת, היו צריכים להתאמץ להשיג ויזה לארץ הקודש. כאשר ר' דוד היה בשגרירות ישראל במוסקבה, ביקש ספרים של הרבי, כי כך שמע מאחרים שאפשר לקבל שם ספרים. בתשובה כתבו לו על פתק כי "אוזניים לכותל", וסימנו לו לשתוק, ומיד נתנו לו ארבעה חלקים של ליקוטי שיחות של הרבי, ר' דוד החביא את הספרים בתוך בגדיו ואת הספרים הביא לסמרקנד.

בספרים אלו התיר רק ליחידי סגולה ללמוד לבדם. אבל בכדי שיוכלו ללמוד את תורת הרבי, העתיקו מתוך הספרים, והחסידיים למדו מתוך ההעתקים, ובכדי שאיש לא ידע כי מדובר בהעתקים מתוך ספרים חדשים, כתבו על ההעתקים תאריך של מאה שנה קודם - למשל במקום תשי"ב - תרי"ב.

הקשר נותק?!

כאשר כל המסמכים היו מוכנים, יום אחד הגיעו אנשי הק.ג.ב. והודיעו כי שני הבנים מאיר והירשל, חייבים להתייצב בלשכת הגיוס. הק.ג.ב. עשו זאת בכוונה בכדי להשהות את הנסיעה. ר' דוד אמר לקצין כי הם כבר נסעו למוסקבה, הקצין אמר לו שאם כן יחתום, כי קיבל את הצו המורה להם להגיע ללשכת הגיוס.

ר' דוד לא רצה לחתום, ואמר שהקשר עמם נותק, ולכן לא יוכל להעביר אליהם את הצו, ומפאת כך הוא לא יחתום. האמת הייתה שהירשל היה בחדר השינה, ושמע את הדין ודברים בין אביו לאנשי הק.ג.ב.

כאשר הללו עזבו את הבית, ר' דוד נכנס לחדר שינה, ואמר להירשל: "עד שאנו יוצאים מברית המועצות,

יפגע בו לרעה, רק שיסביר לו מדוע חייה. אמר לו היהודי מכיוון שאתה נפוליון כזה נמוך, כל אחד פה יותר גדול ממך ויכול להרוג אותך, ובכל אופן כולם פה עומדים במורא גדול ומוחאים כף. שאלו נפוליון: מה אכן ההסבר לכך? אומר לו היהודי: "באמת איש לא מפחד ממך, אלא שאיש אינו יודע מה חושב זה שעומד לצידו, האם הוא חושב אותה מחשבה, או שאולי חושב אחרת. ממילא עומדים כולם בפחד ומוחאים כפיים".

בדברים אלו הצליח ר' דוד להסביר לגביר את המצב המביך ששרר בברית המועצות, כאשר קשה להאמין לכל אחד, פן גם הוא פועל לצד השלטונות.

הניח תפילין למאות יהודים

לאחר חג הפסח - תשכ"ח - חזר בברכת הרבי לארץ הקודש. בארץ הציעו לו כמה הצעות לעבוד, ובכל פעם היה כותב לרבי, ולא קיבל תשובה. עד שהציעו לו להיות משגיח כשרות בצבא, ואז קיבל מיד תשובה חיובית מהרבי. בצבא, פעל ר' דוד רבות, הוא הניח תפילין למאות יהודים, בסוכות נטל לולב עם מאות חיילים, וגם למד שיעורי תורה עם יחידים.

בשנת תשל"ז נסע לארצות הברית, לרגל חתונת בנו ר' הירשל. לאחר החתונה, נכנס ליחידות, והרבי אמר לו שישאר בארצות הברית, עד שימצא חתן לבתו מרת איטה תחי'.

לבינתיים לימד בישיבת אחי תמימים אושען פארקווי. תפקידו היה ללמד ילדים שלא היה להם מרץ ללמוד, או כאלו שנשארר כיתה. היה לו חוש לתת חיות בלימוד, ומפאת כך מתלמידים אלו צמחו במשך השנים גם כמה רבנים ושלוחים חשובים.

ליקוטי שיחות, והחסידיים כבר למדו והעתיקו מזה. הרבי אמר כי מסתמא תלשו משם את עמוד השער, ר' דוד השיב: דווקא לא, בגלל שגם זה 'מחיה נפשות'. הרבי הגיב בחיוך רחב, והדברים גרמו לנחת רוח גדולה.

הרבי הורה לו להישאר בארצות הברית, בכדי לגייס כספים עבור ארגון 'עזרת אחים', שפעל רבות לטובת אלו שנותרו בברית המועצות. הוא סבב בערי ארצות הברית, וסיפר בהתלהבות רבה, על חיי היהדות בברית המועצות, תחת הדיכוי הקומוניסטי. וסגנון דבריו, הביא לתרומות נכבדות ביותר. הרב משה לברטוב מנהל 'עזרת אחים', סיפר כי כאשר היה צריך לשלוח אחריו עוד שליח שיגייס כספים, ידע שתהיה שוב הצלחה גדולה, בזכות הרושם האדיר שהותיר ר' דוד.

הרה"ח ר' ישראל שי' גורדון סיפר, כי ר' דוד בא לעיר מגוריו דאז מסצ'וסטס, ויחד עמו הלך לכמה גבירים, ובזכות דבריו היוצאים מן הלב, גוייסו סכומים גדולים שלא בערך בכלל לתרומות שהיו מגיעות בדרך כלל למוסדות המקומיים.

ר' ישראל סיפר כי אחד הגבירים ביקש להבין לעומק, את אורח החיים היהודיים בברית המועצות, ועל כך השיבו ר' דוד במשל:

"לנפוליון היה מנהג שלאחר כיבוש עיר היה עובר בה, והתושבים היו מוחאים כף לכבוד הניצחון. פעם כאשר עבר דרך עיר שכבש, הבחין ביהודי הניצב בצד ומחייה, שאלו נפוליון מדוע אתה מחייה? היהודי חשש מעונש כבד, ולכן ענה שלא חייה. נפוליון הבין מדוע היהודי לא אומר את האמת, והבטיחו כי לא

חגיגת בר מצוה בקעמפ גן ישראל של "פרי" יושבים בשורה קידמית משמאל לימין: הרה"ח ר' בערל גורביץ, הרה"ח ר' יהושע קארץ, הרה"ח ר' זלמן אזימוב, הרה"ח ר' אבא פליסקין, הרה"ח ר' אשר ששונקין, הרה"ח ר' דוד אקונאו.

פרק ה

הרבי בוכה בעת אמירת המאמר לזכרו

זעזוע עמוק, אחו בקרב יהודי ארצות הברית וחסידי חב"ד בכל רחבי תבל. היה קשה לעכל כי איש המסירות נפש ר' דוד אקונאו נרצח בתוככי קראון הייטס. דמעות רותחות זלגו מעיני רבים. בימים הבאים זרמו קהל מנחמים מכל הגוונים, ומכתבי ניהומין הגיעו מנשיא ארצות הברית, מושל ניו יורק, רבנים נכבדים ואישי ציבור רבים. במקביל העיתונות בארצות הברית, פירסמה ידיעות בולטות על הירצחו של ר' דוד.

בני עצור

תגובת הרבי לרצח הגיעה בהתוועדות שנערכה במוצאי שבת הקרוב - אור לז' מר חשוון. ההתוועדות נפתחה במאמר על הפסוק "וירח ה' את ריח הניחוח", ובו התייחס הרבי, גם לרצח המזועזע, כאשר במהלך הדברים נשנק קולו בבכי עצור.

במאמר דובר על מסירות נפש וניסיונות שהיו בגלות ולמרות זאת עוד יש ניסיונות נוספים כמו האירוע האחרון:

"לאחרי אריכות הגלות והגזירות והשמדות ר"ל איך יתכן שכל זה אינו מספיק ונמצאים עדיין בגלות ובחושך כפול ומכופל, ועד שמוזמן לזמן ישנם מאורעות כאלה שאין עליהם שום ביאור והסבר כלל, מכל צד ופינה... יש עדיין חושך הגלות, ועד לחושך כפול ומכופל ועד למאורעות כו' בשלוחי מצוה וכו'".

בגמרא דנים בהגדרתם 'שלוחי מצוה', במסכת פסחים דף ח', ושם מדובר על מי שבדוק את החמץ, עולה לרגל וכדומה, דהיינו שעסוק במצוה, ור' דוד היה בדרכו לבית הכנסת, והכוונה היא שלמרות כל הגלות וכל הניסיונות, כעת מגיע ניסיון נוסף, שיהודי שהיה בגדר של שליח מצוה, נרצח.

בסיום ההתוועדות שוב היתה התייחסות לרצח. הרבי הורה לפתוח מוסד חדש לזכר ר' דוד הי"ד:

"בנוגע למאורע המבהיל, צריך לקשרו עם ענין של תורה, שיהיה 'מושיבין ישיבה על קברו' לייסד

זעזוע

ברכת הרבי התגשמה, ור' דוד מצא חתן לבתו מרת איטא - הרה"ח ר' יוסף יצחק אלטיין, אלא שר' דוד לא זכה להכניסה לחופה... בתקופה שלאחר השידוך ולפני החתונה, הוא נרצח באכזריות.

"התנאים" של בתו מרת איטה תחי'

היה זה בשעות הבוקר המוקדמות של יום חמישי ד' מר חשוון תש"מ, ר' דוד שעבר כל כך הרבה תלאות, עמד זקוף מול חוקרי הק.ג.ב., נלחם ללא מורא בנאצים ימ"ש, ודווקא בשכונה החב"דית הגדולה קראון הייטס, נרצח ללא סיבה. הוא היה בדרכו לבית הכנסת, כאשר גוי מקומי ירה בו למוות. הי"ד. עד היום לא ברורה הסיבה שהביאה את השחור לרצוח את ר' דוד, אולי הלה היה שתוי, או שביקש כסף, השוד הסתבך, והתוצאה טרגית ביותר - ר' דוד איש מסירות נפש, שהיה עוד במלוא כוחו, נהרג והוא בן 68.

בעיתוני ארצות הברית פורסם הרצח בהבלטה רבה

ה' כי אנפת בי". בקרוב ממש ומתוך שמחה וטוב לבב אמיתיים.

הרבי בחר: אוהל דוד

למחרת ההתוועדות הנזכרת, התאספו קבוצה מאנ"ש, בני המשפחה והנהלת ארגון פר"י שבניו ר' מאיר ור' הירשל הם ממנהליו, ובחרו ועד מיוחד שתפקידו לממש את הוראת הרבי ולהקים מוסד חדש לזכר ר' דוד הי"ד.

הרבי הורה להקים ישיבה ליוצאי "המדינה ההיא", אולם מוסד דומה כבר היה קיים במסגרת ארגון פר"י, ולכן לא היה ברור לחברי הועד, איזה מוסד עליהם לייסד. באסיפה המיוחדת נערך דיון נרחב והועלו הצעות שונות. למחרת בני המשפחה כתבו מכתב לרבי ובו כתבו את ההצעות שהועלו באסיפה:

ב"ה. ח' מר חשון תש"מ
לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בהתאם לשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א והוראתו לייסד מוסד חדש על שם אבינו מורנו מוה"ר דוד בר' אפרים הי"ד, נתקיימה ביום א' ז' מר חשון אסיפת אנ"ש שי' בביתנו ביחד עם הנהלת המוסד 'פרי' באותו מעמד נבחר ועד מיוחד והציעו:

(א) להכריז בעיתונות וכו' מגבית של חצי מיליון דולר לקנין בנין חדש בשכונתנו, לסידור ישיבה חדשה (במסגרת המוסד פרי) עבור ילדי מדינה ההיא, החל מגיל חמש ומעלה (עד עתה נתקבלו בישיבת 'פרי' רק תלמידים מגיל ח' ומעלה). הרמשה וקבלת התלמידים תתחיל מיד ועד שנשיג הבנין ילמדו במקום אחר.

(ב) הצעת שמות למוסד: 'בית דוד', 'אוהל דוד', 'נחלת דוד', 'צמח דוד'. ונבקש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יזכנו לבחור בא' משמות אלו או לקבוע שם לפי דעת קודשו.

(ג) לקרוא את אנ"ש שי' לאסיפה ביום ד' י' מר חשון (סיום ימי ה'שבעה) בערב או במוצאי שבת קודש

כס. עד"ז אויך בנוגע צום מאורע המבהיל - פארבינדן דאס מיט אן ענין של תורה, אז ס'זאל זיין "מושיבין ישיבה על קברו"¹⁰⁶, מיסד זיין א מוסד של תורה, בפרט פאר די וואס זיינען געקומען ממדינה ההיא.

וואס סיי דער פארבריינגען, ועאכו"כ דער מוסד חדש, איז דער גרעסטער נחת רוח (ניט נאר בהסכמה, נאר דער גרעסטער נחת רוח), און פארבונדן מיט עליית הנשמה וכו', וואו ער געפינט זיך שוין איך גן עדן, מיט רבוהינו נשיאינו

און דערנאך זאל עס אראפקומען למטה אין א הוספה אין לימוד התורה בריבוי, און ס'זאל זיין פארבונדן מיט ענינים של טוב, בסוב הנראה והנגלה גם לעיני בשר, ד.ה. ניט קיין ענינים וואס דערוויילע זיינען זיי חסדים המכוסים, נאר דוקא חסדים מגולים, אזוינע חסדים וואס מ'זעט זיי בעיני בשר, נאך זייענדיק אין גלות.

און בקרוב ממש וועט ראס אראפברענגען די גאולה פון דעם חושך כפול ומכופל, וואס דעמולט וועט מען דערזעהן ווי די חסדים המכוסים זיינען חסדים מגולים, ביז חסדים מגולים למטה מעשרה טפחים.

ביז צום חסד הכי גדול - אז מ'וועט זאגן אויף כללות ענין הגלות "אורך ה' כי אנפת בי"¹⁰⁷,

קטע משיחת הרבי אודות הרצח (שיחות קודש תש"מ)

מוסד של תורה, בפרט עבור אלו שהגיעו מהמדינה ההיא.

הרבי הדגיש כי ההתוועדות והמוסד קשורים לעליית נשמתו שנמצאת בגן עדן יחד עם רבותינו נשיאינו:

"ובודאי שהתוועדות זו, ועל אחת כמה וכמה המוסד החדש זהו הנחת רוח הגדול ביותר (לא רק בהסכמה אלא נחת רוח הכי גדול), וקשור עם עליית הנשמה וכו', בהיותו כבר במקומו בגן עדן, יחד עם רבותינו נשיאינו, וכיון שמקשרים זאת עם הוספה בלימוד התורה בריבוי - הרי זה יומשך גם למטה בענינים שהם הטוב הנראה והנגלה גם לעיני בשר, כלומר, לא רק ענינים שלעת עתה הם חסדים מכוסים, אלא חסדים המגולים דוקא, חסדים גלויים שנראים בעיני בשר.

"וכל זה - גם כשנמצאים בגלות, וזה ימשיך ויביא בקרוב ממש - את הגאולה מהחושך כפול ומכופל, שאז יראו שגם החסדים המכוסים הם חסדים מגולים, ועד לחסדים מגולים למטה מעשרה טפחים.

"ועד להחסד הכי גדול - כהבטחת הקב"ה - שיוצאים מהגלות ונמצאים בהגאולה האמיתית והשלימה ואומרים (על כללות ענין הגלות) "אורך

אוהל דוד

המתאים וימצאו אנשים שיתעסקו בזה כדבעי וכו' - ומגבית כסף רק לצורך הרחבת הכיתות, יסוד כיתות חדשות, שכירת איש פעיל בכל זה וכיוצא בזה.

6) ויהי רצון שיהא כל זה בלי בטלנות ובהצלחה רבה. אזכיר על הציון.

על פי הוראת הרבי לשתף את מוסדות חינוך חב"ד, בהקמת מחלקת "אוהל דוד"; בניו של ר' דוד נפגשו עם חברי הנהלת תומכי תמימים אושען פארקווי, ישיבת אהלי תורה ובית רבקה והציעו להם שיפתחו כיתות חדשות לילדים 'מהמדינה ההיא', כאשר המלאכה למצוא הילדים והמחנכים ולדאוג להוצאות הכיתות יהיה על אחריות בניו של ר' דוד. ואכן כך הוחלט למעשה, ובסייעתא דשמיא, כיתות חדשות נפתחו מיד וצוות חינוכי מיוחד מונה למחלקה זו שהוקמה בשלושת המוסדות הנזכרים ורישום נערך בין מהגרים מברית המועצות.

ומאז ועד היום למדו ב"אוהל דוד" אלפי תלמידים כ"י, ועד היום בניו ונכדיו של ר' דוד פועלים ללא לאות למען פיתוח וביסוס "אוהל דוד".

דפרשת לך לך, או וירא ולבקש תרומתם למגבית הנ"ל.

"כל זה בא בתור הצעה והננו מבקשים חוות דעתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר שליט"א בכל זה וברכתו הקדושה שיהיה בהצלחה רבה ומופלגה".

על הצעות אלו השיב הרבי במענה ובו שישה סעיפים:

1) להכריז בעתונות - אינו מעשי כלל.

2) אין צורך בבנין חדש וגם לא בהקמת מוסד חדש לגמרי (הנהלה, מזכירות וכו' וכו'), נוסף שאיפוא ימצאו כל המתאימים לזה? והרי זה יקח כמה וכמה חודשים וכו'.

3) הצעה שמות למחלקה זו בהמוסד "אוהל דוד".

4) כוונתי היתה לא אסיפת כסף ופרסומת וכו' - כי אם עזר בחינוך בני ישראל שבאו מרוסיה וכיוצא בזה.

5) ויתדברו בזה עם המוסדות דחב"ד שכבר עוסקים בזה אלא שבשותפות עמהם - יעשו כדבעי ובמרץ

מקורות לשער ראשון

- שיחות קודש תש"מ חלק א'
- קונטרס וירח ה' את ריח הניחוח תש"מ - (בהוצאת "ועד הנחות בלה"ק")
- תורת מנחם-מנחם ציון
- מקדש מלך כרך ג'
- תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית
- תשורה לחתונת משפחת אקונאו - גרינבערג תמוז תשס"ו
- אתר האינטרנט (www.RebDovid.com) לזכרו של ר' דוד אקונאו הי"ד
- ראיונות בעל פה

מאמר וירח ה' את ריח הניחוח תש"מ

הרבי אמרו בכ"י, בקשר עם הרצח של הרה"ח התמים ר' דוד אקונאו ז"ל הי"ד

בס"ד. מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

(הנחה בלתי מוגה)

וירח הוי' את ריח הניחוח ויאמר הוי' גו' לא אוסיף גו' ולא אוסיף עוד גו', (וממשיך) עוד כל ימי הארץ גו' לא ישבותו, ועד להמשך הדברים אודות הכריתת ברית של הקב"ה עם נח לדורותיו אחריו ע"י אות הקשת בענן². ואיתא במדרש³, וירח ה' את ריח הניחוח, הריח (הקב"ה בקרבנות שהקריב נח) ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש, וירח ריח של חנני' מישאל ועזרי' עולין מכבשן האש (בימי נבוכדנצר), (וגם) הריח ריח (המס"נ שב) דורו של שמד. ומסיים, הה"ד⁴ זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה (זה דורו של שמד שהיו דורשין ה' ית' בכל נפשם⁵), והיינו⁶, שבדורו של שמד יש כמה מניעות ועיכובים כו', ובכ"ז הגה כל ישראל עומדים חזק על מעמדם, וכל דרישתם הוא להיות מבקשי פניך (פניך דייקא, הפנימיות דהוי'), והטעם הוא — יעקב סלה, לפי שענינם הוא להיות יעקב, היינו, יהודי שלם בקיום התורה והמצוות [ועוד יש להוסיף בזה, ע"פ המבואר בכ"מ⁷ שיעקב הוא יו"ד עקב, והיינו, שנמשך מהיו"ד דשם הוי'⁸ (ולמעלה מזה⁹) עד לעקב, למטה מטה], ובאופן דסלה, שמורה על הנצחיות (שלא שייך בזה שינויים), כמארז"ל¹⁰ כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק.

וידוע דיוק רבותינו נשיאינו בזה¹¹, מהו הטעם שבשביל הכריתת ברית עם נח (החל ממ"ש ולא אוסיף גו' עוד כל ימי הארץ גו' לא ישבותו, שגם זה חלק מהכריתת ברית) הי' צורך בענין המס"נ דוקא. ועוד זאת, שבענין המס"נ גופא חשיב ג' מדריגות, ומשמעות הדברים, שסדרם הוא מלמטה למעלה, החל מהנסיון והמס"נ של אברהם אבינו בכבשן האש, ואח"כ גם המס"נ של חנני' מישאל ועזרי', שכיון שאז היתה אצלם

(7) תו"א ויצא כא, א. וישב כט, א. ובכ"מ.

(8) ראה אוה"ת ויצא קצב, א (בשוה"ג).

(9) ראה לקו"ש ח"כ ע' 270.

(10) עירובין נד, א.

(11) רד"ה זה עדר"ת (המשך תער"ב ח"א

(1) פרשתנו ח, כא-כב.

(2) שם ט, ט ואילך.

(3) ב"ר פל"ד, ט.

(4) תהלים כד, ו.

(5) פי' מת"כ.

(6) ראה ד"ה זה תש"ח בתחלתו (סה"מ ע' תלו), תש"ח (סה"מ תש"ח שם).

(7) תש"ח ע' 67.

וירח הוי' את ריח הניחוח

התמי' והקושיא גדולה ביותר, שלאחרי שישנו כבר ביהמ"ק, וישנו הענין דוישב שלמה על כסא הוי"י¹², איך יתכן שיהיו עכו"ם מרקדין בהיכלו (כדברי הגמרא במסכת יומא¹³), הרי המס"נ שלהם גדולה יותר. ולאחרי כן, בדרורו של שמד, המס"נ היא גדולה יותר באין ערוך, כיון שהקושיא היא גדולה עוד יותר: היתכן¹⁴ שלאחרי כל אריכות הגלות והגזירות והשמדות רח"ל שעברו בני, נמצאים עדיין בגלות, והיתכן שעדיין ישנו חושך כפול ומכופל, ועד שמזמן לזמן ישנם מאורעות כאלה¹⁵ שאין עליהם ביאור והסבר כלל, ומכל צד ופנה אינם מובנים כלל. ואעפ"כ, הנה גם במעמד ומצב זה נאמר על בני"י זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה, היינו, שלאחרי כל ההעלמות וההסתרים הנה כל דרישתם היא להיות מבקשי פניך, וענין זה נמשך אצלם עד לבחי' העקב (יעקב), ובאופן שאין לו הפסק (סלה). ויש להוסיף בביאור לשון הכתוב זה דור דורשיו גו' (שנאמר בעיקר על דורו של שמד¹⁶), זה דייקא, שהוא דור הקשור עם בחי' זה, שמורה על הענין דמראה באצבעו ואומר זה¹⁶, ועד להמבואר בכ"מ בארוכה¹⁷ גודל מעלת בחי' זה, כמארוז"ל¹⁸ כל הנביאים (גם הגדולים שבהם) נתבאו בכה, ורק משה נתנבא בזה. ומכל זה מובן גודל מעלת המס"נ של דור זה. וכידוע גם תורת רבותינו נשיאינו¹⁹ עה"פ²⁰ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שקאי בעיקר על הדור דעקבתא דמשיחא, אשר מבלי הבט על גודל ההעלם וההסתה, עומדים במס"נ כו'. ואעפ"כ, הנה ענין המס"נ דדורו של שמד, שזהו תכלית העילוי בענין המס"נ, מקשרים עם הכריתת ברית דנח (שכאשר וירח הוי' את ריח הניחוח, הריח גם ריח המס"נ שבדורו של שמד). ולכאורה, הרי ידוע בנוגע לג' הענינים דכריתת ברית, הכר"ב עם נח, הכר"ב עם אברהם, והכר"ב עם משה (כמשנת"ל²¹, ובארוכה בדרושי רבותינו נשיאינו²²), שהכר"ב עם נח היתה על קיום העולם, בחי' חיצוניות

12 דברי הימים א כט, כג.
 13 סט, ב.
 14 כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה, ובקול חנוק מבכי (החו"ל).
 15 ראה לקמן הערה 55.
 16 שמו"ר ספכ"ג.
 17 ראה אוה"ת בשלח ע' תקל ואילך.
 18 סה"מ תרל"ה ח"א ע' פז ואילך. תרנ"ד ע' קנג ואילך. ד"ה עם זו יצרתי תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' רנ ואילך).
 18 ספרי הובא בפרש"י עה"ת מטות ל, ב.
 19 סה"מ עטר"ת ע' תסד. תרפ"ט ס"ע 215 ואילך. תרצ"ז ס"ע 298 ואילך. הישי"ת ע' 237. לקו"ד ח"א קי, א.
 20 בהעלותך יב, ג.
 21 שיחת ב' מרחשון שנה זו — לקו"ש ח"כ ע' 372 ואילך.
 22 אוה"ת תשא ע' א'תתמו ואילך. ע' ב'ז ואילך. ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל, תרנ"ד.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

העולמות, והכר"ב עם אברהם היתה על תומ"צ (שהתחיל כבר אצל אברהם, כמארז"ל²³ קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה), והכר"ב עם משה היתה על ענין התשובה (שבזה נכלל גם הענין דעתיד לאתבא צדיקיא בתיובתא²⁴, שמביא לתכלית השלימות בעולם, ועד לתכלית השלימות בכל העולמות כולם). ואילו כאן מצינו שתכלית השלימות של עבודת בני"י (המס"נ דדורו של שמד) קשורה עם הכריתת ברית דנח, שענינה בגלוי שייך רק לקיום העולם.

ב) ונקודת הביאור בזה²⁵, ע"פ משנת"ל²¹ בביאור מ"ש²⁶ ויזכור אלקים את נח ואת כל החי' ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה גו' [שענין זה הי' עוד בהיותו בתיבה, לפני שוירח ה' את ריח הניחוח], שאע"פ שענין זה הי' קודם שניתנו התורה ומצוותי', הנה זכרון זה, שהי' מתוך אהבה, כמ"ש²⁷ וגם את נח באהבה זכרת, הי' על נח מצד עצמו, והיינו מצד עצם מעלת נש"י, שהאהבה אליהם היא אהבה פנימית ועצמית²⁸. וזהו גם מ"ש ויזכור אלקים גו', ופירש רש"י, זה השם מדת הדין היא ונהפכה למדת רחמים, שמזה מובן, שהם רחמים נעלים ביותר, ע"ד האהבה פנימית ועצמית. ולכן מזכירים פסוק זה בפסוקי זכרונות שבמוסף דר"ה, שפסוקים אלו פועלים לאשר²⁹ את כל הענינים דר"ה, שאז³⁰ נעשית ההמשכה ממקורא ושרשא דכלא עד לעצמות ומהות, ומשם נמשך עד למטה מטה בפנימיות העולמות, ועי"ז נעשה שינוי עיקרי גם בחיצוניות העולמות. וזהו מה שהכר"ב דנח קשורה עם הענין דלא ישבותו, דהנה מבואר בארוכה בכ"מ³¹ מ"ש בעקידה³² שישנם ב' אופנים שמהם יודעים גדלותו ושבתו של הקב"ה, הא', מצד ענין הנסים (שזהו"ע ששייך לחודש ניסן והחדשים שלאחריו), והב', מצד ענין הטבע (שזהו"ע ששייך לחודש תשרי), ומבואר שם, שדוקא בהנהגת הטבע באופן דלא ישבותו רואים הענין דאני הוי' לא שנית³³, שענין זה שייך רק בעצמות

(23) יומא כח, ב.
 (24) לקר"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, סע"ב. (סה"מ תקס"ד ע' ריז). ד"ה זה תשכ"ב שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. נ, סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב.
 (25) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 34 ואילך (ממאמר זה).
 (26) פרשתנו ח, א.
 (27) מוסף דר"ה — ברכת זכרונות.
 (28) ראה המשך תערי"ב פרק רא (ח"א ע' תח).
 (29) ראה ד"ה בחכמה יבנה בית לאדה"ז (סה"מ תקס"ד ע' ריז). ד"ה זה תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע' של ואילך). ועוד.
 (30) סידור (עם דא"ח) רמו, ב"ג.
 (31) אוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החדש). ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ע' 150 ואילך.
 (32) פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח).
 (33) מלאכי ג, ו.

וירח הוי' את ריח הניחוח

ומהות, שהוא למעלה מכל שינויים, להיותו למעלה מכל עניני גילויים והשפעות והארות, ולכן שם דוקא יכול להיות אמיתית הענין דלא שנית.

ג) ועפ"ז יש לבאר הטעם שבשביל הכריתת ברית דנח לא הי' מספיק הענין דוירח הוי' את ריח הניחוח שמצד הקרבנות של נח עצמם (כפשטות הכתובים), שבכל הקרבנות כולם ישנו הענין דריח ניחוח³⁴, אלא הוצרך להיות בזה ריח המס"נ דאברהם, חנני' מישאל ועזרי', ועד לדורו של שמד. ובהקדם ביאור כללות הענין דעבודת הקרבנות מצד עצמם, דהנה, מבואר בכ"מ (בספרי טעמי המצוות, ספרי מוסר, וגם בקבלה וחסידות)³⁵, שבשעת הקרבת הקרבן צריך האדם לשער ולתאר בנפשו שכל הענינים שנעשים עם הקרבן, הרי זה כמו שנעשים בו (בנפשו הבהמית), אלא שהקב"ה בחסדו הגדול לוקח ממנו תמורה. וכמו בענין התענית, שעז"נ³⁶ יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך כו', ויתירה מזה בענין הקרבן, שיש בו הקרבת חלב ודם, שזהו עיקר הקרבן³⁷. ועוד זאת, כמ"ש הבחיי³⁴ שענין הקרבן הוא מלשון קירוב, שמקרב הכחות כו' (כמבואר בארוכה בדרושי ההילולא של נשיא דורנו³⁸), ועד שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס³⁹. ובזה גופא ישנו החילוק בין קרבנות לקטורת, דאף שבשניהם ישנו ענין הריח, מ"מ, הריח דקטורת הוא באופן נעלה יותר⁴⁰, ובקטורת גופא יש חילוק אם ריח הקטורת מגיע בנקב הימני או בנקב השמאלי דפרדשקא כו'⁴¹. אמנם, בקרבנות דנח ניתוסף ענין נעלה יותר, שזהו הריח דמס"נ, ובריח המס"נ גופא באופן דהלוח ועולה, מעלין בקודש⁴², עד למס"נ של הדור שלגביו היתה עיקר ענוותנותו של משה רבינו, כיון שדוקא ענין המס"נ מגיע בבחי' העצמות, שעליו נאמר אני הוי' לא שנית, שמשם נמשך להיות קיום העולם באופן דלא ישבותו.

והענין בזה, דהנה, אע"פ שרזא דקורבנא עולה עד רזא דאין סוף, הרי מבואר בארוכה בדרושי חסידות⁴³ שאין סוף הוא ג"כ תואר וגדר, והיינו, ששייך לומר על זה ראש וסוף, וצריך לשלול ולומר שאין

(34) ויקרא א, ט. (35) רמב"ן ובחיי ויקרא שם. תורת העולה להרמ"א ח"ב פ"א. (36) ברכות יז, א. (37) ראה בארוכה ד"ה איזהו גבור תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 129 ואילך). (38) סה"מ ה'שי"ת ע' 113. (39) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. (40) ד"ה וירח עדר"ת הנ"ל (שם ע' תמא ואילך). (41) ראה זח"ג קל, ב (אד"ר). המשך תער"ב שם פרק רכב. (42) ברכות כח, א. וש"נ. (43) ראה ד"ה ויולך תרס"ו (המשך תרס"ו

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

לו סוף, ולכן, א"ס הוא שם על ענין הספירות (ועכ"פ דרגא שבה שייך ענין הספירות), שקאי על ספירת הכתר, אבל לא על עצמות ומהות ח"ו, שהוא למעלה מגדר ראש וסוף כו'. אך כדי להגיע לבחי' העצמות, אני הוי' לא שניתי, הרי זה ע"י התנועה בנפש שהיא ג"כ באופן דלא שניתי, שזהו"ע המס"נ. וזהו גם מ"ש בהמשך הפסוק אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (שב' ענינים אלו קשורים זב"ז, כמובן מהפירוש בזה"ל,⁴⁴ שהנביא מתמה על ישראל, דמאחר שאני הוי' לא שניתי, מפני מה לא כליתם כו'), והיינו, שהענין דאני הוי' לא שניתי קשור עם הנהגת בני"ב באופן שאתם בני יעקב לא כליתם, יעקב דייקא (כמו בפסוק זה דוד דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה), והיינו, כפי שבנ"י נמצאים במעמד ומצב שנקראים בשם יעקב, מלשון עקב, החל מירידת הנשמה בגוף למטה דוקא, ה"ה עומדים כפי שהם מצד העצם, עד ששום דבר לא יכול להזיז אותם כו' (שזהו"ע דסלה, שאין לו הפסק).

ד) **והנה** כל האמור לעיל מודגש יותר עתה, כשנמצאים לאחרי העבודה דחודש אלול, שבמשך כל החודש אומרים בקשוי⁴⁵ פני את פניך הוי' אבקש⁴⁶ (שזהו תוכן הענין דזה דוד דורשיו מבקשי פניך), ומסיימים קוה אל ה' גו' (וחוזרים וכופלים) וקוה אל ה'⁴⁶ (כדברי הגמרא במסכת ברכות⁴⁷ שזה מהדברים שצריכים חיזוק), ולאחרי זה נעשית כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה, ועד שנמשך בגילוי ביום שמח"ת, בשמחה בלי הגבלות, שבאופן כזה חוגגים זמן שמחתנו, לשון רבים⁴⁸, ישמח⁴⁹ הוי' במעשיו, וישמח ישראל בעושיו⁵⁰, כפי שנכללים שניהם בתיבה אחת (שמחתנו)⁵¹, ועד שהשמחה באה בניגונים וריקודים, והיינו, שהשמחה נמשכת וחודרת אפילו ברגלים⁵², ועד שהרגלים הם במעמד ומצב שמגביהים ומנשאים ופועלים ענין הריקוד גם בהראש, ופועלים ענין הריקוד גם בהתורה, ואפילו כפי שהיא למעלה מהבנה והשגה (כידוע ביאור רבותינו נשיאינו⁵³ בענין ההקפות, שרוקדים עם התורה כפי שהיא כרוכה במפה ועטופה במעיל,

ע' קטו) ואילך.
 (44) תו"א יתרו סז, א. לקו"ת ר"ה סא, ד.
 (45) תהלים כז, ח.
 (46) שם יד.
 (47) לב, ב.
 (48) ראה לקו"ת שמע"צ פח, ד ואילך.
 (49) לשון הכתוב — תהלים קד, לא.
 (50) לשון הכתוב — שם קמט, ב.
 (51) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.
 (52) ראה גם שיחת ש"פ שמיני תשט"ו (תו"מ ח"י"ד ע' 58).
 (53) ריש וסוף ד"ה ביום השמע"צ תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 57. ע' 69 ואילך). וש"נ.

וירח הוי' את ריח הניחוח

שזה מורה על דרגא נעלית יותר בתורה, כפי שהיא למעלה מהבנה והשגה. ובדוגמת כללות ענין ההקפות, שלא נתפרש בתושב"כ, ואפילו אינו הלכה למשה מסיני בתושבע"פ, אלא רק מנהג, שזה מורה על גודל מעלת הענין גו', כמבואר בלקו"ת⁵⁴. אך לאחרי כל העילויים, רואים אח"כ שישנו חושך כפול ומכופל, ועד להענין שאירע עם שלוחי מצוה וכו' וכו'⁵⁵. ואעפ"כ, עומדים במעמד ומצב דיעקב סלה, שעומדים בתוקף שאין לו הפסק (סלה), ובאופן שנמשך עד להעקב כפשוטו (יעקב), ועד למעמד ומצב דזה דור דורשיו גו', באופן שמראה באצבעו ואומר זה, למרות החושך כפול ומכופל שאין למטה הימנו.

אמנם התקוה חזקה — ע"פ הבטחת רבותינו נשיאינו⁵⁶ — שזהו המאורע האחרון, ולא תקום פעמיים⁵⁷ רח"ל, ובזה מסתיים (דערמיט ענדיקט זיך) כל מה שהי' בעבר כו', ומתחיל כבר טוב הנראה והנגלה בגלוי, באופן שיכולים להיות בשמחה גלוי', כיון שנעשה שינוי עיקרי בפנימיות העולמות (כפי שנעשה בתקיעת שופר, כנ"ל ס"ב), ועי"ז נעשה שינוי עיקרי גם בחיצוניות העולמות. ואף שלכאורה אין זה נראה עדיין לעיני בשר, הרי כן הוא בפועל, ועד שרואים זאת גם בגלוי, כיון שבוקעים (מ'ברעכט דורך) את כל המדידות וההגבלות, ובפרט ע"י השמחה⁵⁸, והרי באים עתה משמח"ת, שאז ישנו הציווי יחד עם הנתינת כח על ענין השמחה (בכללות זמן שמחתנו ובפרט בשמח"ת), באופן שתומשך על כל השנה כולה⁵⁹, שתהי' העבודה בשמחה, וכמ"ש הרמב"ם⁶⁰ שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא [ואע"פ שזהו ענין הדורש יגיעה גדולה, עבודה גדולה כפשוטו, אעפ"כ, כל אחד מישראל מחוייב בזה], וממשיך, שזהו לפי שכן מצינו אצל דוד מלך ישראל, שנאמר⁶¹ והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' [דכיון שכך היתה הנהגת דוד מלך ישראל, ניתנה הרשות והיכולת לכל אחד מישראל

54) סוכות פ, ג. 55) הערת המו"ל: ביום ה' ד' מרחשון, נרצח בשכונה הרה"ח ר' דוד אקונאוויץ, בהלכו לעסוק בדבר מצוה. 56) רבינו הזקן: אג"ק שלו אגרת צב. אדמו"ר האמצעי: אג"ק שלו אגרת מ. אדמו"ר ה"צמח צדק": אג"ק שלו אגרת כ. וראה מכתב יו"ד שבט תשט"ו (אג"ק ח"י ע' שו ואילך). וש"נ.

57) לשון הכתוב — נחום א, ט (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55. וש"נ). 58) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך. 59) ראה אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ס"ע א'תתסו ואילך. ד"ה צהר תעשה תש"ב פ"ג. 60) סוף הל' לולב. 61) שמואל-ב ו, טז.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

שגם הוא יתנהג בגלוי באופן דמפזז ומכרכר כו'. וכל זה, לאו דוקא במצוה שענינה בגלוי הוא שמחה, כמו מצות שמח"ת וזמן שמחתנו, ומצות שמחת בית השואבה, כמ"ש⁶² ושמחתם לפני הוי' אלקיכם שבעת ימים, כדאיתא בירושלמי⁶³ שבשמחת לולב הכתוב מדבר — שהרי בהמשך לענינים אלו מסיים הרמב"ם וחותם אודות השמחה בעשיית המצוה כו', היינו, שכך צריך להיות בכל מצוה. ולכן, הנה גם כאשר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה⁶⁴, אינו מתפעל מההעלמות וההסתרים, אלא הולך בקומה זקופה⁶⁵, ומתוך שמחה, ועי"ז פורץ את כל הגדרים וכל המדידות וההגבלות⁶⁸.

ואילו בנוגע לענין המס"נ — הרי זה נעשה ע"י נשמה בגוף, באופן טוב ומתוך הרחבה, באופן של מס"נ בכח, דכיון שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא (כתורת הבעש"ט⁶⁶), הרי זה נחשב כמו מס"נ בפועל. אבל, כיון שרצונו של הקב"ה שבנ"י יעבדו עבודתם בשמחה, כמ"ש⁶⁷ עבדו את ה' בשמחה, ויודע מעמדם ומצבם כו', שדעתם קצרה⁶⁸, לכן, נוטל ומסלק את כל הנסיונות וכל ההעלמות וההסתרים, ועוד כשנמצאים בימי הגלות, בחושך כפול ומכופל דדרא דעקבתא דמשיחא, קודם ביאת משיח צדקנו, הנה למרות שבנ"י הם במעמד ומצב של כבשה אחת בין שבעים זאבים, גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה⁶⁹, ובאופן שלכל בני ישראל ה' אור במושבותם⁷⁰.

(ה) **ויש** להוסיף בכל האמור לעיל, בהקדם המשך הביאור בכללות ענין הקרבנות שהקריב נח. דהנה כתיב⁷¹ ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור גו', אמר, לא צוה לי הקב"ה להכניס מאלו שבעה שבעה אלא כדי להקריב קרבן מהם⁷², והיינו, שהקרבנות שהקריב נח הם מהבהמות ועופות שהיו עמו בתיבה. ומזה מובן, שהשייכות של הקרבנות דנח לתיבה היא גם בנוגע לפנימיות הענינים, וגם בנוגע להוראה בעבודת הוי'. והענין בזה, דהנה ידוע המבואר בארוכה בהמשך וככה⁷³, שכללות

62) אמור כג, מ. רמב"ם שם פ"ח הי"ב.
 63) סוכה פ"ג הי"א.
 64) ויצא כח, י.
 65) ראה פרש"י בחוקותי כו, יג.
 66) כש"ט (הוצאת קה"ת, תשס"ד) הוספות
 67) ויצא כח, י.
 68) פיוט בתפלת נעילה. ועייג"כ ברכות
 69) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא.
 70) בא י, כג.
 71) פרשתנו ח, כב.
 72) פרש"י עה"פ. וראה גם שם ז, ב.
 73) תרל"ז פצה"צו. וראה גם מאמרי
 אדה"ז אתהלך לאזניא ע' נו. ועם הגהות —
 62) אמור כג, מ. רמב"ם שם פ"ח הי"ב.
 63) סוכה פ"ג הי"א.
 64) ויצא כח, י.
 65) ראה פרש"י בחוקותי כו, יג.
 66) כש"ט (הוצאת קה"ת, תשס"ד) הוספות
 67) ויצא כח, י.
 68) פיוט בתפלת נעילה. ועייג"כ ברכות
 69) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא.
 70) בא י, כג.
 71) פרשתנו ח, כב.
 72) פרש"י עה"פ. וראה גם שם ז, ב.
 73) תרל"ז פצה"צו. וראה גם מאמרי
 אדה"ז אתהלך לאזניא ע' נו. ועם הגהות —

וירח הוי' את ריח הניחוח

הענין דתיבת נח שבה היו כל החיות והבהמות ביחד, הוא בדוגמת השלום דלעת"ל, כמ"ש⁷⁴ וגר זאב עם כבש גוי' (ודוגמתו גם במצות סוכה, שנקראת סוכת שלומך⁷⁵). וכל זה קשור עם ענין הדעת, שהרי השלום דלעת"ל יהי' עי"ז שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים⁷⁶ (וגם במצות סוכה מודגש ענין הדעת⁷⁷, כמ"ש⁷⁸ למען ידעו דורותיכם גוי'). וענינו בעבודה, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם⁷⁹, ואמרו רז"ל⁸⁰ כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. וענין זה שייך למשנת"ל בענין וירח הוי' את ריח הניחוח, שהו"ע ריח המס"נ דדורו של שמד, כי, ענין השלום הוא חיבור הפכים⁸¹, והרי הענין דחיבור הפכים ישנו גם באופן הנהגת דורו של שמד, שאע"פ שזהו דור שלכאורה הוא היפך השלום, ועד שישנם מאורעות שהם היפך הסברה כו' (כנ"ל), ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שאין זה מונע ח"ו לעבודת הוי', אלא אדרבה, שע"ז ניתוסף עוד יותר בעבודתו, שנעשית מתוך מס"נ כו'.

ועוד זאת, דהנה נת"ל (ס"ד) שהמס"נ צ"ל רק בכח, ובאופן של הרחבה כו'. והרי הכלי לזה הוא ע"י ענין השלום, כי, ע"י השלום פועלים שאפילו במעמד ומצב דעצבים רח"ל, הנה חבור עצבים אפרים הנח ל⁸², ועד שגם בעוה"ז הגשמי והחומרי ה"ה יוצאין למלחמה ונוצחין⁸³, ועאכו"כ כשנמצאים במעמד ומצב שלאחרי העבודה דחודש תשרי, שהוא הראשית של כל השנה כולה, וכבר נפעל הענין דבקשו פני את פניך הוי' אבקש, וכבר נמשכו בגלוי כל עניני העבודה דחודש תשרי, שהם עבודות כלליות על כל השנה, ועד לסיום וחזרתם עבודות אלו בעבודה דשמח"ת, כפתגם רבותינו נשיאינו⁸⁴ שמצות היום היא בניגונים וריקודים, שבזה שוים כל בני"י (כמבואר בכ"מ⁸⁵), הרי בודאי שמנצחים במלחמה (במכ"ש וק"ו מהמעמד ומצב שעליו נאמר חבור עצבים אפרים גוי'), ויתירה מזה (באופן שבאין ערוך), שאין צריכים למלחמה כלל, כפי

79) רמב"ם סוף הל' חנוכה.	אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך.
80) סנהדרין צט, ב.	74) ישע"י יא, ו.
81) ראה תניא אגה"ק ס"ל.	75) סוף ברכת ק"ש בתפלת ערבית.
82) הושע ד, יז. וראה ב"ר פל"ח, ו.	76) ישע"י שם, ט.
83) ראה תו"ח פרשתנו עד, סע"ד ואילך.	77) המשך וככה הנ"ל פצ"ו.
84) סה"ש תש"ה ע' 58.	78) אמור שם, כג. וראה ב"ח או"ח ר"ס
85) ראה סד"ה ביום השמע"צ שבהערה 53.	תרכה.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה⁸⁶ על הפסוק⁸⁷ פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, שאף שבעבר הי' קס"ד לענין של קרב, הנה אמיתית הענין דפדה בשלום הוא כאשר מלכתחילה אין ענין של קרב, ואפילו לא קס"ד לקרב, שלכן אין צורך אפילו להטלת אימה ופחד (תפול עליהם אימתה ופחד⁸⁸), כיון שנעשה שלום אמיתי כו'.

ו) **ובעומק** יותר, דהנה ידוע המבואר בדרושי פ' נח (החל מתורה אור⁸⁹, ועד לדרוש הידוע ד"ה החלצו⁹⁰) גודל מעלת שם הוי' (שעם היותו אחד מז' השמות שאינם נמחקים⁹¹, הנה דוקא הוא נקרא שם העצם⁹² שם המיוחד⁹³ ושם המפורש⁹⁴), שבכל השמות שבשאר הספירות, רק האור הוא משם הוי', והחידוש שבשם הוי', שענינו בספירות הוא ספירת התפארת, שגם הכלי הוא מבחי' שם הוי'. והיינו, שאף שאור וכלי הם ב' הפכים, שלכן הנה אפילו בשמות שאינם נמחקים יש חילוק בין האור לכלי, מ"מ, בשם הוי' נעשים האור והכלי ענין אחד. וזהו גם שענינו של שם הוי' כפי שנמשך בספירות שבסדר השתלשלות הוא ספירת התפארת, שהיא בקו האמצעי שמחבר קו הימין וקו השמאל, וזהו גם ענינה של תפארת שנעשית מהחיבור של חסד וגבורה, ועד לעצם התפארת שהיא למעלה באין ערוך מזה שכוללת חסד וגבורה⁹⁵. וענינו בעבודת האדם הו"ע השלום והאחדות, כי, אתם קרויין אדם⁹⁶, ע"ש אדמה לעליון⁹⁷, וכשם שלמעלה ישנם עשר ספירות, כמו"כ ישנם באדם עשר כחות, כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן⁹⁸, וכמו"כ באדם הכללי, כל עם בני' ביחד, ישנם עשר הסוגים, מראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך ושואב מימין⁹⁹ (כמבואר בלקו"ת¹⁰⁰ שהם בדוגמת עשר

86 ד"ה פדה בשלום פי"א (שערי תשובה ח"א נה, ג"ד).
 87 תהלים נה, יט.
 88 בשלח טו, טז.
 89 י, ב ואילך. וראה גם תו"ח שם סד, ב ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתרסז, א ואילך.
 90 לקו"ת מטות פו, א ואילך. סה"מ תרנ"ט ס"ע סז ואילך.
 91 שבועות לה, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.
 92 כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שערי יט (שער שם בן ד) פ"א ואילך. מורה נבוכים ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פרק כח.
 93 סוטה לה, א. סנהדרין ס, א.
 94 סוטה וסנהדרין שם. רמב"ם הל' יסוה"ת שם. וראה בארוכה פרדס שם.
 95 פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ב. סה"מ תרנ"ג ע' רח. תרס"ה ע' נט. אעת"ר ע' קו. המשך תער"ב ח"א ס"ע ריח ואילך.
 96 יבמות סא, רע"א.
 97 של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.
 98 תניא רפ"ג.
 99 נצבים כט, ט"י.
 100 ר"פ נצבים.

וירח הוי' את ריח הניחוח

המדריגות שבנפש האדם), ועז"נ אתם נצבים גו' כולכם לפני הוי' אלקיכם, שזהו"ע השלום וקירוב הלבבות, ואהבת לרעך כמוך¹⁰¹, כמוך ממש, עד שנעשים לאחדים כאחד¹⁰², כולם בשוה, שזהו אמיתית ענין השלום שנמשך מהקב"ה שהשלום שלו¹⁰³, שלהיותו למעלה מכל מדידה והגבלה, למעלה מהזמן וכו', הרי גם ההמשכה ממנו היא באופן דלא שנית. וענין זה קשור עם עבודת כל אחד מישראל באופן שכל עניני עבודתו, הן העבודה דכחות מקיפים והן העבודה דכחות פנימיים, הם באופן דלא שנית, כיון שהם מיוסדים על עיקרה ושרשה של כללות העבודה, שזהו ענין הקבלת עול (כמבואר בתניא¹⁰⁴), וזוהי גם נקודת המס"נ. ונמצא, שענין השלום קשור עם תנועת המס"נ שהיא באופן דלא שנית, שלכן מגיעים על ידה להבחי' דאני הוי' לא שנית (כנ"ל ס"ג).

ז) וענין זה נותן כח ונעשה כלי ממשיך ברכת הוי' ללא שינויים (לא שנית), גם בנוגע לקיום העולם באופן דלא ישבותו, החל מתחילת השנה, באופן שמתעשרת בסופה¹⁰⁵, כידוע הפירוש¹⁰⁶ שבסופה היינו מיד לאחר תק"ש, שאז נמשכים כבר כל הענינים באופן של עשירות (דאתה מחוייב לעשרו) שלא בערך יותר מדי מחסורו אשר יחסר לו¹⁰⁷. ובאופן כזה יוצא כל אחד מישראל לעבודתו בעולם, ומקיים הציווי שנאמר (בתחלת הסדרה שהתחילו לקרוא בתפלת מנחה) לאברהם (אחד ה' אברהם¹⁰⁸, ואח"כ נעשה ציווי ונתנית כח לכל אחד מישראל), לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך גו' (כמבואר בדרושי לך לך¹⁰⁹ שהו"ע היציאה מהרגילות והטבע כו'), ועי"ז ואברכך ואגדלה שמך והי' ברכה גו', עד שנברכו בך כל משפחות האדמה, שמתברך גם מכל עמי הארץ, ועד"ד מ"ש לעת"ל ועמדו זרים ורעו צאנכם¹¹⁰, ועד"ז נעשה עוד בזמן הגלות, שלא זו בלבד שעמי הארץ אינם מפריעים לבנ"י, אלא אדרבה, שמסייעים להם, כי כבר נעשה מעמד ומצב שלכל בנ"י הי' אור במושבותם. ולוקחים עמהם את כל הניצוצי קדושה שנתבררו, כספם וזהבם אתם¹¹¹, ועאכו"כ בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו¹¹², קהל גדול

107) פ' ראה טו, ח. וראה כתובות סז, ב.
 108) יחזקאל לג, כד.
 109) ראה סד"ה לך לך תרס"ז (המשך תרס"ו ע' שצז). ועוד.
 110) ישעי' סא, ה.
 111) ישעי' ס, ט.
 112) בא י, ט.

101) קדושים יט, יח.
 102) לקו"ת שם.
 103) שהש"ר פ"א, א (בסופו).
 104) רפמ"א.
 105) ר"ה טז, ב.
 106) ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' תכא.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

ישובו הנה¹¹³. ויקויים היעוד ונגלה¹¹⁴ כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו (שגם הבשר הגשמי למטה יראה) כי פי הוי' דבר, כיון שיתבטלו כל ההעלמות וההסתרים, והיתה להוי' המלוכה¹¹⁵ (גם ע"י כל העולם כולו, כל שבעים אומות העולם וכל השייך להם), בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(115) עובדי' א, כא.

(113) ירמי' לא, ז.

(114) ישעי' מ, ה.

ניצוצי אור

תדכיס מתוך ניצוצי אור - תש"ו
העומד לצאת לאור בקרוב בעזרה"ת

נרשם בשעתו ע"י הרה"ח התמים
ר' אברהם וויינגארטען ז"ל,
בחצרות קדשנו

- חודשי כסלו-טבת שנת תש"ו -

מבוא לשער שני

לרגל החתונה, מגישים אנו לראשונה את רשימות הרה"ח התמים ר' אברהם וויינגארטען ז"ל. בבחרותו - בשנים האחרונות של כ"ק אדמו"ר הריי"צ - העלה על הכתב רשימות רבות ממאורעות בית חיינו, התועדויות של זקני החסידים ועוד. רישומי דברים אלו מבטאים את הווי החיים ד"תומכי תמימים" דאז, החדורה באווירת הקודש של ד' אמותיו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נשיא ישראל.

מן המקוריות והיחודיות של רשימות אלה - איך שכותב הרשימות שהיה אז תלמיד צעיר בישיבה, היטיב להצליח להעלות על הכתב, להיות למזכרת לדורות הבאים, סיפורי חסידים שהסתובבו אז בין כותלי 770. מתוך רשימותיו מתגלה לפנינו סיפורים חסידיים מדורות עברו, ביאורים במושגים חסידיים, ושביבים מיחידויות ואירועים בבית הרב, שהושמעו על ידי זקני החסידים וחסידים צעירים שהתועדו או שוחחו ור' אברהם העלה על מחברתו. מכולם יחד עולה תמונה חיה החדורה אמונה והתקשרות, דרכי חסידות ויראת שמים.

במיוחד נראה עד כמה היה קרוב למשפיע הראשי ד"תומכי תמימים" דאז - הרה"ח התמים ר' שמואל הלוי לויטין ז"ל, ועד כמה עקב אחרי דיבוריו שיעוריו והתועדויותיו, ושתה בצמא את דבריו והסבריו ואותם תיעד תדיר.

מתוך אוצר רשימות אלו יצא לאור כרך ראשון ובו הרשימות משנת תש"ה, ובקרוב בעזה"ת יצא לאור כרך נוסף ובו רשימות משנת תש"ו. לרגל החתונה מביאים אנו בתשורה זו, תדפיס מתוך הכרך השני - ובו הרשימות מחודשים כסלו-טבת תש"ו.

הערה: הרשימות כולן בשלבי עריכה, לכן בהערות לעיתים יצוינו הפניות לרשימות משנים אחרות, שחלקן פורסמו וחלקן יראה אור בעתיד.

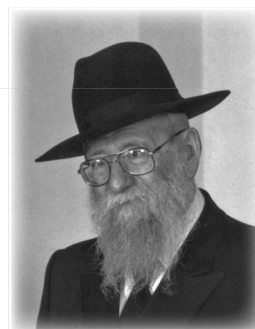
תולדות הרה"ח התמים ר' אברהם וויינגארטען ז"ל

הרה"ח התמים ר' אברהם וויינגארטען ז"ל נולד לאביו ר' מאניס צבי וויינגארטען בי"א מרחשון תרפ"ה, בווינה שבאוסטריה, שם גדל והתחנך עד גיל מצוות. כאשר הגיע לגיל מצוות בשנת תרח"ץ, נאלצו הוריו להימלט מהעיר בגלל השתלטות גרמניה הנאצית על אוסטריה (מהלך שכונה "אנשלוס").

מווינה היגרה המשפחה לבלגיה, והשתקעה באנטוורפן. שם נתודע לראשונה לחסידות חב"ד ומאז קבע עיתים ללימוד החסידות בה עלה והתעלה עד יומו האחרון.

בתחילת חודש אדר ה'ש"ת היגרה המשפחה לארצות-הברית והתיישבה בשכונת בורו פארק ברובע ברוקלין. כשהגיע כ"ק אדמו"ר הריי"צ לארצות הברית, היה ר' אברהם בין אלו שזכו לבקרו במלון "גרייסטון" בו שהה מספר חודשים.

עם הגיעו לארצות הברית, החל ר' אברהם ללמוד בישיבת 'תורה ודעת', אולם כעבור שנתיים עבר ללמוד בישיבת "תומכי תמימים". באמצע שנת תש"ט נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר הריי"צ ללמד בישיבת אחי תמימים בניו-היווען.

הרב אברהם וויינגארטען ז"ל

בחודש שבט תש"י, בא בקשרי השידוכין עם תבלחט"א רעייתו מרת דייכא לבית ווערטהיים, וזכה להיות בין האחרונים שנכנסו ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. היה זה ביום חמישי ח' שבט, כאשר נכנס יחד עם הוריו ליחידות, ואחריהם נכנסה כלתו עם הוריה - ר' ברוך ומרת חנה ווערטהיים. הכלה קיבלה את ברכת אדמו"ר הריי"צ לשידוך, אולם משום מה לא בירכה בברכת 'מזל טוב'. בחצות הלילה

ניצוצי אור

התקשר המזכיר הרב משה לייב ראדשטיין להורי הכלה, ואמר שהרבי ביקש למסור לכלה שלא תיפגע מכך שלא איחל לה "מזל טוב", משום שהוא נוהג לאחל "מזל טוב" רק לאחר קישורי התנאים.

קישורי התנאים היו אמורים להתקיים במוצאי שבת קודש יו"ד שבט, ר' אברהם שלא התגורר בשכונת קראון הייטס, קיבל את הידיעה על ההסתלקות במוצש"ק ונסע מיד ל-770. כאשר הגיע ל-770 נכנס אל הרב שמואל לויטין

קבלת פנים בחתונתו של ר' אברהם

בשאלה מה עליו לעשות בקשר לקישורי התנאים. ר' שמואל היה מבולבל מרוב התרגשות והפנה אותו אל 'הרמ"ש' - כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. כאשר יצא מחדרו של ר' שמואל אל המסדרון, נגש אליו לפתע "הרמ"ש" ושאל אותו: מה מעשיו כאן? ר' אברהם השיב כי אינו יודע מה לעשות בקשר עם קישורי התנאים שלו. הרבי הורה לו לאסוף שלשה ידידים ולערוך בפניהם את ה'זוארט' וקבלת הקנין.

מספר חדשים לאחר מכן נכנסו ר' אברהם וכלתו ליחידות אצל הרבי, והביעו את רצונם לדחות את מועד החתונה לאחרי יו"ד שבט תשי"א, על-מנת שהרבי

תחת החופה

ישתתף בחתונתם, מכיון שהרבי לא השתתף בחתונות במשך כל שנת האבלות. הרבי שלל זאת בתוקף והציע את י"ג תמוז כתאריך עדיף לחתונה, משום שאז יגיעו אורחים רבים הבאים לרגל י"ב תמוז. החתן העיר שהלא בי"ג תמוז תתקיים התוועדות עם הרבי, ועל כך השיב הרבי כי הוא יקדים את ההתוועדות לי"ב תמוז כדי שלא תפריע לחתונה!

לאחר נישואיו המשיך בשליחותו כמחנך בניו-הייזען ולאחר מספר שנים הורה הרבי שיקבלוהו כמגיד שיעור, בישיבת "תומכי תמימים" בניו יורק.

במשך עשרות שנים התמיד ר' אברהם בעבודת החינוך. היה מקושר בכל לבו ונפשו לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, והיה צנוע ונחבא אל הכלים. בשנים האחרונות לימי חייו עזב את משרתו, ומאז הקדיש את כל ימיו ללימוד נגלה וחסידות. הוא קבע שיעורים עם חברותו והיה מהמארגנים של כולל "תפארת זקנים - לוי יצחק" בקראון-הייטס.

ביום רביעי, י' במרחשון ה'תש"ס, לאחר שטבל במקוה, התפלל בציבור ולמד בטלפון עם אחד מהחברות הקבועות שלו, יצא מביתו לכיון ה'כולל', בדרכו לקה לפתע בהתקף לב חמור. ובליל חמישי, י"א מרחשון - ביום הולדתו ה-75, בשבוע בו קוראים בתורה: "ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" - עלתה נשמתו של ר' אברהם לשמי רום.

הלוויתו התקיימה ביום חמישי, עברה בדרכה ליד 770, בדרכה לחלקת אגודת חסידי חב"ד בניו יורק, שם נטמן.

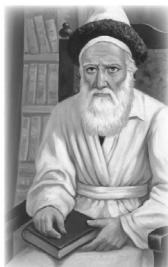

אצל הרבי

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

המכסה, רק אם יצביע על מישהו שמשמט מהצבא שאפשר לקחת אותו אזי פטור הראשון מהתייצבות לצבא, והיה אחד שהיה צריך ללכת לצבא אם לא הלך רש"ל ומסר נגדו כנ"ל].

וסיפר רש"ל שבהיותו בלשכת הגיוס, היה ער כל הלילה, כדי שידפוק לבו ולמד השכלה עמוקה כדי שישכח ממצבו (למד אמרי בינה⁴) והיה לו חיות גדולה בזה.

הרבי הצמח צדק

ט) מקודם סיפר, שאדמו"ר הצ"צ אמר ביחידות להיושבים שיהיו נייעורים כל הלילה בליל שישי וילמדו חצי לילה נגלה וחצי השני דא"ח וראשית חכמה, כי מקודם היה מנהג לא ללמוד חסידות מקודם שלמדו ראשית חכמה (מ'האט ניט צוגעלאזט לערנען חסידות נאר אט די וואס האבן געלערענט ראשית חכמה).

הרבי הרש"ב

ע) פעם אדמו"ר הרש"ב אמר שכאשר יושב (או הולך בחדרו) משיג אא"ס דלית מחשבה תפיסא ביה כלל. ואמר אדמו"ר: הגם שזה נראה כגבהות; אבל אלו שיודעים אותי יודעים שאינני בעל הגבהה כלל, אדרבה אני שפל באמת.

עא) בשנת תרע"ו בשמחת תורה דיבר אדמו"ר נ"ע הרבה נגד אשכנז ואמר בין הדברים מחה תמחה אשכנז, ואמר שהוא יודע מי הוא אשכנז כי היה שם ודיבר הרבה כנגדו⁵. ראה ראייתן של צדיקים. היה אז זמן המלחמה [העולמית הראשונה] וכולם חפצו שאשכנז תנצח, ואדמו"ר נ"ע אמר שרוסיה טוב יותר, והזכיר גם אמריקה ואנגליה. אז הביאו קרעפלאך עם בשר, בשבת לא אכל בשר אלא עוף אך ביו"ט לקח קצת בשר, ואמר אז (או אמר אח"כ) שזהו מפני שאין שמחה אלא בבשר אוכל בשר הגם שזהו מתנגדישע פרומקייט. וחיך אדמו"ר והמשיך: אע"פ שר' הלל עשה כן (שאכל בשר ביום טוב); אבל ר' הלל עשה כן מצד זהירות במצוות, אבל אצלי אינו כן (אלא מצד

4. כך מצויין ברשימת מנחם-אב תש"ד, (ניצוצי אור ח"א ע' 102 אות יד).
5. ראה גם זכרון לבני ישראל ע' נא.

יומו של תמים

כסלו - טבת תש"ו

ר"ח כסלו תש"ו:

המשפיע הרה"ח ר' שמואל לויטין

טו) המשפיע הרב שמואל לויטין, טען אודות הפארשלאפענקייט אין לימוד החסידות, סיפר אודות המאמרים דשנת תרס"ג אודות החיות שהיה להשומעים (הבחורים). בליל שישי, היה כל אחד נייעור כל הלילה, ובליל שבת אדמו"ר הרש"ב אמר המאמר וממש יעדעס ווארט האט מען געשלונגען [כל תיבה נבלעה - נכנסה בשומעים] (אדמו"ר נ"ע היה אומר המאמר במהירות "שנעל") ולא היה מרגיש עייפות כלל.

טז) בשבת שעברה, פרשת חיי שרה תש"ז חישוב רש"ל כל המאמרים שאמר אדמו"ר הרש"ב מהיותו (מבואו של רש"ל) מרנ"ט עד (כמדומה לי) ס"ו והיה חסר לו מאמר אחד ונצטער על זה עד שזכר ששבת אחד לא אמר אדמו"ר מאמר.

טח) סיפר שבשנת ס"ג² היה צריך להתייצב בלשכת הגיוס, והיה ברוסיה 3 רמות א) שהיה בן יחידי שצריך לפרנס אביו, שהיה משוחרר מיד. ב) שני אחים תאומים, היו לוקחים מהם רק אחד לצבא. ג) שהיו לו אח אבל צעיר (הללו היו פטורים מהצבא רק כאשר אלו שהיו צריכים להתייצב היו מתייצבים, אך כאשר הללו ברחו או נעלמו, אזי היו משלימים את החסר גם מאלו שהיו פטורים מהצבא (חוץ מהתאומים)³). רש"ל לא היה בן יחיד, אך היו לו אחים קטנים, ועי"ז היה פטור מללכת לצבא; אבל עם כל זה קראו לו להתייצב לצבא כי היה מסירה נגדו ששיחד את הרופא [בדרך כלל היו עושים כמה עצות עבור לשחרר. החוק היה שבמקומות שלא השלימו את המכסה העירוני של מתגייסים לצבא גייסו גם מי שבעצם פטור מהתייצבות לצבא כדי להשלים את

1. כנראה צריך להיות: תרס"ד (שהרי בתחלת שנה זו הלך רש"ג לצבא, ראה לקמן) [הערת העורך].
2. אולי צריך להיות: ס"ד.
3. ראה לקוטי סיפורים ע' רכט ואילך.

ניצוצי אור

קלעצקער שלקחו לחתן "או דיר געבען א (חסידישע) טאכטער - דארף מען זיין א גולן, אבל בלי זה אי אפשר חתן חסידי [כאשר נותנים לך בת חסידית, צריך להיות גולן, אבל בלי זה אי אפשר חתן חסידי]"¹⁰.

עד) רש"ל סיפר אודות שמואל וויעטקער שלמד בליובאוויטש (היה רב ליד ווילנא והיה נחשב אצל ר' חיים עוזר¹¹ מאד, מגודל (לימודו בנגלה ו)יראת שמים שלו, והיה תמים גדול זייער ערנסט [רציני מאוד]. ווען ער איז נפטר געווארען האט ר' חיים עוזר געוואלט שטיצען זיין אלמנה [כאשר נפטר ר' חיים עוזר רצה לתמוך באלמנה]. בין התמימים בליובאוויטש לא היה נחשב לגדול אך היה מצויין. אחיו היה ר' מנחם מענדל פריידען שהי' רב בפוחאוויצער שוהל ונפטר לפני איזה שנים. רש"ל לקח אצלו סמיכתו הראשונה [בליובאוויטש היו קוראים לרש"ל ור' שמואל וויעטקער: שמואל א' ושמואל ב'¹²].

עה) פעם אמר ר' שמואל וויעטקער לרש"ל: איני מבין איך יכול להיות (יום אחד) חיות בחסידות (וללמוד דא"ח) בלי לבכות בתפלה.

עו) רש"ל דיבר אודות כלי לחיות בחסידות הוא תפלה, "איידעלקייט" מזוכך מצד הגוף מתנה מלמעלה. סיפר מעשה שפעם היה בעל עגלה חפץ לאכול בלי ברכה האט איהם אפגעהאלטען א גוטער איד¹³ [תפס אותו צדיק אחד] ואמר לו שיספר לו מעשה: זה הלחם בא מגרגיר חטה וזה החטה הוא גלגול נשמה שנפסק עליו למעלה שירד לבירור ע"י אכילה של ישראל שיעשה עליו ברכה. און דער קערענדעל ווארט א לאנגע צייט מען זאל אים מברר זיין [וגרעין החיטה ממתין זמן ארוך בכדי שיבררו אותן]; ותמיד הוא מפחד כאשר זורעים אותו אפשר שלא יצמח, ואפילו שיצמח אולי לא יקצרו אותו, ואפילו יקצרו אותו

ויען: "אבל הלא גם פה אין לי במה להתפרנס, וגם ליסע לשם אי אפשר לי, על כן אשלח לה גט פטורין".
 וישלח לה גט פטורין, וישאר שם על התורה ועל העבודה (למען ידעו ע' 235-236 אות לח. וראה רשימות דברים ע' רלג).
 10. עד"ז ברשימות דברים ע' רלג (כשם החסיד ר' מאיר שמחה חן). וברשימת ר' ירחמיאל בנימינסאהן (למען ידעו ע' 236): ואחר כך השתדך עם ר' חצקיל דרוער.
 11. גרודז'נסקי - רבה של ווילנא. נפטר בשנת תרצ"ט.
 12. ראה ברשימת אלול תש"ה (ניצוצי אור ח"א ע' 257 אות שיז).
 13. ר' זאב וואלף מזיטאמיר (ראה ברשימת י"ט כסלו תש"ז).

מתנגדישע פרומקייט) (ואז בדיבור אמר⁶ כי אפשר שהמתנגדישע פרומקייט שלו הוא, מפני שמצד אמו⁷ הוא מהאשל אברהם⁸). [כמדומה שזה לא סיפר אדמו"ר אז וזה סיפר רש"ל: אבי זקנה היה ר' סענדער משקלאוו והיה מתנגד ואח"כ נעשה חסיד, וכמדומה הצ"צ אמר עליו שראה אחר מותו בלבושים גבוהים מאד].

עב) וסיפר הרש"ל שזהירותו של ר' הלל מפאריטש במצוות היה עד להפליא, ער פלעגט לויפען א וויארסט כדי ער זאל קענען דאוונען מיט א מנין הגם עס איז געווען געבראכענע ווינטען, אלעס בכדי עס זאל זיך אפלייגען ביי אים א ווארט חסידות [הוא היה נוהג לרוץ מרחק וויארסט, בכדי שיוכל להתפלל במניין, הגם שזה היה ברוחות סוערות, הכל בכדי שיונח אצלו "ווארט חסידות"].

עג) ר' לאזשע מקאליסק, היה חסיד לר' אברהם מקאליסק ואח"כ בא לליאזנע ונעשה חסיד לאדמו"ר הזקן ומזה נעשה מחלוקת אח"כ בין ר' אברהם לאדה"ז, וגרש אשתו בקאליסק⁹. ועליו אמר ר' בנימין

6. ראה גם רשימת דברים ח"א סוף אות ל.
 7. הרבנית רבקה.
 8. ר' אברהם ברודא.
 9. אברך אחד היה בארץ ישראל ושמו אלעזר. באחת השנים הגיע שם משולחו של אדמו"ר הזקן שהביא המעות עבור קופת ר' מאיר בעל הנס בארץ ישראל וחזר שם דא"ח של אדמו"ר הזקן. בשמוע האברך את הדא"ח נתלה לבו והחליט לנסוע אל אדמו"ר הזקן. ויקח מקלו וילך ליפו ומשם נסע בספינה לאודסה. אך בדרך נשברה רגלו והוצרך לשכב בבתי רפואה באודסה, ומשם המשיך לליאדי לאדמו"ר הזקן צולע על רגלו וישאר אצלו ללמוד דא"ח. ושם היו נותנים תבשיל מהעיר לאורחים לחם וגריסין, והיה לו מה לאכול, ואודות ביתו לא חשב כלל, רק עבד את ה' בכל לבבו ובכל נפשו.
 בראות בני ביתו כי נאכד החלו לחפשו, אך לא מצאוהו. כעבור שנתיים, לערך, בא עוד הפעם המשולח ה"ל לארץ-ישראל ויספרו בני ביתו של האברך למשולח את סיפור היעלמותו של האיש.
 כבוא המשולח בחזרה לליאדי ראה את האברך וחדש בו כי הינו האברך שעזב את ביתו שבארץ-ישראל. התבונן בו היטב וירא כי אכן הוא האיש. ויאמר לו: "איך עזבת אשה ובנים ונסעת, הלא אין להם במה להתפרנס?" ענה לו האברך שבכל אופן אינו רוצה לחזור לביתו. ויאמר המשולח: "אספר זה לאדמו"ר".
 נכנס המשולח לאדמו"ר הזקן וסיפר לו את המעשה. ויקראהו אדמו"ר ויאמר לו: "למה עשית זאת? למה אינך נוסע לביתך, הלא עזבת אשה ובנים ואין להם במה להתפרנס?" ויאמר: "אבל אני לא אסע מפה".
 וישאלהו אדמו"ר: "הלא יכול הנך להביא אותם תנה?"

עס איז געווען א ווינטערדיגע נאכט און אינדרויסען איז געווען קאלט, האט איהרע א שוועסטער רחמנות געהאט אויף איהר און האט איהר ארויסגעטראגען א פאטשיילע. דער אלטער רבי איז ארומגעגאנגען (אויף'ן בוידעם - אויפ'ן איבערשטיבעל) אהין און צוריק מיט א גרויסע עמקות (ווי זיין שטייגער) און געדאווענט. זיין ווייב האט זיך אוועקגעזעצט אויף די טרעפ לעבען דער סאלקע (דער איבערשטיבעל).

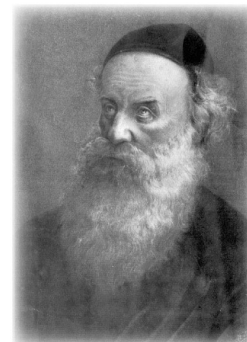
דער אלטער רבי אז ער האט געענדיקט דאווענען האט ער געעפענט דער טיר און געזאגט: "גוט שבת. פארוואס זיצטו דא?", האט זי אים דערציילט וואס עס האט פאסירט. ער האט ניט געוואלט געניסען פון זיין שווער, אבער מען דארף דאך מאכן קידוש; זיין שווער האט געהאט אין חצר א הייזקעלע וואו מען מאכט שנאפט, די שנאפט איז געווען זייער שטארק. ער האט אויך ניט געטראפען א כוס וואס האט די מאס פון א רביעית, האט ער געדארפט נעמען א הארלאציק¹⁵ און עס אנגעפילט מיט שנאפט און געטרונקען רוב כוס¹⁶. וע"י היסטורים זכה למדריגה גדולה בדא"ח, לייסד שיטת חב"ד. מי יאמר על רבינו הזקן שאפילו גופו היה טהור וקדוש בתכלית.

[כאשר התגורר אצל חמיו בויטבסק, לאחר ששב ממעזריטש, החל להתפלל באריכות. הוא לא יכל לשבת בסעודת ליל שבת אצל חמיו, כיון שהסדר שלו היה להתפלל באריכות בעליית הגג, הדבר כל כך הפריע לחמיו עד שביקש מבתו לבקש גט, אבל היא לא הסכימה. פעם אחת בליל שבת, אביה התרגז עד שגירשה מביתו. היה לילה חורפי, ובחוץ היה קר. אחותה ריחמה עליה והוציאה לה צעיף. אדמו"ר הזקן, הלך הלוך וחזור בעמקות גדולה והתפלל, ורעייתו התיישיבה על השביל המוליך למדריגות העולות אל עליית הגג. כאשר אדמוה"ז סיים את תפילתו, פתח את הדלת ואמר: גוט שבת, למה את יושבת כאן? והיא סיפרה לו מה שקרה. הוא לא רצה להיכנס לחמיו, אבל צריך לקדש...

בחצר היה מקום בו עשו "שנאפט", וה"שנאפט" היה חריף מאוד. כוס בשיעור של קידוש, לא נמצא

אפשר שלא יבוא לטחון כי אולי יבוא רוח ויפזר אותו ולא יהיה כלום, ואפילו בא לטחון ונהיה ממנו קמח ויעשו מהקמח עיסה ויאפו את העיסה ויהיה לחם אפשר יגיע הלחם לגוי, וכאשר סוף כל סוף הלחם מגיע ליהודי אולי יאכל בלי ברכה. וסיים ה"גוטער איד" שאפשר שהיהודי הזה הוא אביך. ובסוף אמר הבעל עגלה ברכה (והגרעין ההוא אמנם היה גלגול אביו).

עז) סיפר רש"ל אודות אדה"ז שאד"ש [אדמו"ר הרי"צ] אמר הגם שהוא א שווערע ווארט [ווארט קשה], איתא במדרש¹⁴ מה הזית הזה אין מוציא שמנו אלא על-ידי כתישה, אף ישראל אין חוזרים למוטב אלא על-ידי יסורים. כך אצל אדה"ז נתגלה אחר פעטערבורג דרך חדש בחסידות הבנה, כי קודם היה גילוי אור מאמרים קצרים, והיה מלהיב לבם של החסידים.

אדמו"ר הזקן

עח) סיפר ששמע מגרונם, שבעל עגלה אחד שמע איך אדה"ז אמר מאמר קצר ושם אמר שעולם הוא הארה דהארה. הבעל עגלה לא הבין והיה בהתרגשות גדולה והיה אומר (תמיד): די וועלט שטייט אויף א האר [העולם עומד על חוט השערה]. או שהיה אומר אודות הח' דאחד שהח' הוא ע"ד א האק בעניני עולם (הווארט אינני זוכר) וזה הלהיב כל אנ"ש.

עט) יש מעשה מדוע זכה אדה"ז למדריגה גדולה בדא"ח: ווען ער האט געוואוינט ביי זיין שווער אין וויטעבסק, נאך דערויף וואס ער איז צוריקגעקומען פון מעזריטש און אנגעהויבען דאווענען באריכות האט ער ניט געקענט דערפילען דעם פארלאנג פון זיין שווער צו זיצען פרייטאג צונאכט ביים טיש, ווייל ער האט דענסטמאל געהאט א סדר פון דאווענען אויף דער סאלקע (איבערשטיבעל), עס האט דעם שווער אזויפיל געארט אז ער האט געמאנט ביי דער טאכטער זי זאל מאנען א גט, אבער זי האט ניט געוואלט. איינמאל פרייטאג צונאכט איז ער אויף איהר אויך ברוגז געווארען און האט איהר ארויסגעטריבען פון זיין הויז.

15. כלי חרס שמעמידים בו חלב.
16. ראה לקמן רשימת כ"ד מרחשון תש"ז. למען ידעו ע' 229.

14. ילקוט שמעוני, ירמיה (רמז רפט), על הפסוק לקול המולה גדולה.

ניצוצי אור

בחי' הדין, וכידוע דבר"ה הנה או מסתלקים בחי' המוחין דז"א שזהו ענין בחי' דורמיטא דז"א. רש"ל אמר שזהו ענין הנסירה שיש מאמר על זה מהצ"צ ד"ה להבין ענין הנסירה. ברס"ו, בעת"ר¹⁷.

איתא בזהר¹⁸: אתא חסד ופריש גזעין, דהנה ידוע דז"א ומלכות בתחלת אצילותן היו דבוקים בבחי' פרצוף אחד והיו בבחי' אחור באחור (וכמ"ד דו פרצופים נבראו¹⁹). ענין שמלכות נקרא פרצוף וזנב, זנב הוא כמו שמלכות הוא נקודה - כמו שמלכות כלול בכל ספירה, פרצוף שזה כבר מדריגה אבל מכל מקום כלול עם ז"א) שקודם הנסירה היה בחי' כותל אחד לשניהם. אח"כ בא חסד ופריש, וביאור דבר זה יובן עד"מ השפעת השכל שהרב משפיע להתלמיד הנה ודאי כאשר ישפיע להתלמיד איזה שכל וסברא הגם שיסבירהו לו היטב עד שיבין אותה התלמיד היטב כמו שמבינה הרב בעצמו, עכ"ז יש הפרש גדול בין הרב להתלמיד באותה הבנת הסברה והשכל. כי כח שכלו של הרב גדול מאד ואין שכלו של התלמיד ערוך לגביו. ולזאת הגם שהסביר לו הסברא, הרי מ"מ התלמיד ישכילנה לפי שכלו לבד, אמנם הרב ישכיל ויבין אותה לפי שכלו הרחב יותר וישיג יותר עומק המושג שיש באותה הסברא הרבה יותר מהשגת התלמיד כו'. אבל כשהרב לומד עם תלמידו רק אותיות ותיבות דתנ"ך אז אין יתרון לזה על זה ששניהם אומרים ויודעים האותיות והתיבות בשוה (והגם שבדאי הרב יודע בהתיבות הרבה יותר מהתלמיד, היינו בהאור המתלבש, ומ"מ אינו ניכר בזה כלל יתרון מעלת ידיעת הרב על התלמיד מאחר שלומדים רק האותיות והתיבות שבזה הן שוין (אין חילוק בין הרב להתלמיד). אבל כאשר לומד עמו עמקות איזה ענין הרי אז ניכר חריפות הרב וגודל מעלתו על התלמיד כו'.

וכן כאשר מאיר גילוי אור המוחין דז"א אז ניכר ונגלה יתרון מעלת הז"א אבל כאשר המוחין דז"א נתעלמים מאד אז אינו ניכר יתרון מעלת בחי' מוחין דז"א וז"ע כותל אחד לשניהם שהמשפיע והמקבל

במקום, לכן את הקידוש עשה על כד המיועד לחלב, ומילאו שנאפס, ושתה רוב כוס. ועל ידי היסורים זכה למדריגה גדולה בדא"ת, לייסד שיטת חב"ד. מי יאמר על רבנו הזקן שאפילו גופו היה טהור וקדוש בתכלית].

פ) פעם בא אחד שהיה חולה ואדמו"ר הזקן פתח פיו הקדוש ואמר: ראה אין לי שינים, איך יכול אני להושיע אותך ותכף ומיד נושע. פעם באה אשה שהיתה מפלת ר"ל ופתח בגדו (מלמעלה) ואמר: איך יכול אני להושיע ותכף אח"כ נושעה.

פא) רש"ל סיפר אודות זקנו ר' גרשון דוב כאשר היה בחאראל אצל הרב משה מאדאייעווסקי היה רב גדול ועסקן בעניני הכלל (זה סיפר גרונם שהיה מלמד שם). פעם בתו של ר' משה שהיתה קטנה (דריי יאהר אלט [בת שלוש]) התחילה לזמר, ורג"ד הגם שהי' זקן תיכף סתם אזניו בידו.

דיבר אודות היראת שמים כדי עס זאל זיך אפלייגען א ווארט חסידות [בכדי לתפוס ווארט חסידות] - ראשית צריך להיות ענין ק"ש ולא העיקר הזמן אלא זאגען [לומר] מלה במלה אצל למשל למנצח מזמור לדוד. אמר: עס דארף זיך זאגען אליין [צריך להגיד מעצמו] מודה אני בשעת קומו ממטתו, העיקר הוא המחשבה הראשונה כאשר קם משינתו או שוכב במטה וזה עיקר ויסוד לכל היום (כמ"ש אדמו"ר האמצעי בפוקח עורים). כמו"כ אמר: בתפילה אין העיקר ריבוי בזמן אלא החיות, ואת זה מביא חיות בלימוד דא"ח.

פב) דיבר אודות מקוה, שווענקען דעם [לרחוץ את ה] גוף. וסיפר: היה רב אחד שלמד בוואלאז'ין אך היה ירא שמים, והיה אצל אד"ש [אדמו"ר הריי"צ] (הרב היה אז זקן גדול), והיה מצטער וואס עס דאווענט זיך איהם ניט [לא מצליח להתפלל כדבעי]; וסיפר הרב הנ"ל אז דאס וואס איהם האבען ניט פערשאדט די ספרים חיצונים שקראם בשיבת וואלאז'ין היה כי היה הולך למקוה [זה שלא הפריע לו הספרים החיצונים שקראם בשיבת וולוז'ין, כי היה הולך למקוה].

במאמר אתה הברדלת ממוצאי יוהכ"פ תש"ו אות כ: שבר"ה הנה כל הספירות הם בעליה והסתלקות למעלה ובחי' בינה מסתלקת מהמדות ומזה מתעורר

17. המשך ר"ה עת"ר (סה"מ עת"ר ע' נא-ג) ד"ה אחר הדברים האלה מש"פ לך לך עת"ר (שם ע' עדר-רעו).
18. ח"ג עז, ב.
19. ברכות ט, א.

ר' הלל המאמר²⁴. באמצע המאמר בא כמה פעמים להתעלפות והקיץ ואמר הלאה. וכאשר אמר בחיי החיים ב"ה עלה נשמתו השמימה כמו בהסתלקות הרשב"י.

פז) אדמו"ר נ"ע היה אומר בהמאמר בשבת שלפני ט' כסלו הלשון "חיי החיים".

פז) ההסתלקות היה שנה אחר שיצא זכאי במשפט²⁵. כאשר יצא אמר "יו"ד לבד איז ניט א יום טוב, ט' איז א יום טוב" החסידים חשבו שכוונתו לי"ט כסלו, אבל לאחר שנה (כשהיה ההסתלקות בט' כסלו) ראו וד"ל.

פח) אדמו"ר נ"ע פעם בהתוועדות²⁶ אמר: איך רעכען אז דאס וואס שטייט אנכי עומד בין ה' וביניכם אט דאס איז געווען דער מיטעלער רבי, וואס טאקע עומד בין הוי' וביניכם, ער איז גיווען א ממוצע און ווי א ממוצע המחבר, וואס ער האט פאראייניגט עולמות מיט אלקות דורך נשמות [אני חושב כי מה שנאמר אנכי עומד בין ה' וביניכם, זה היה אדמו"ר האמצעי, שאכן עומד בין הוי' וביניהם, הוא היה ממוצע ובבחי' ממוצע המחבר, שאיחד עולמות עם אלקות באמצעות נשמות].

פט) פעם בשנת ס"ט [אמר אדמו"ר נ"ע²⁷ שאדמו"ר האמצעי אמר: אז איך וואלט געהאט כל הון דעלמא און איך וואלט געוואוסט אז עס - כל הון דעלמא- וואלט העלפען וואלט איך אוועקגעגעבען כל הון דעלמא אז יונגעלייט זאלען ריידען וועגען יחודא עילאה ויחודא תתאה [אם היה לי כל הון שבעולם, והייתי יודע שכל הון שבעולם יעזור, הייתי נותן כל הון שבעולם בכדי שאברכים ישוחחו אודות יחודא עילאה ויחודה תתאה]²⁸.

24. באיזה סיפורים וכן באחד הכתבי יד נרשם שקודם הסתלקותו אמר ד"ה כי עמך מקור חיים משבת תנוכה תקס"ג שנדפס בסה"מ תקס"ג.
25. בי"א כסלו תקפ"ז. המאמר היה בשנת תקפ"ו, ובי' כסלו תקפ"ו שוחרר מהמאסר (אבל עדיין נמשך המשפט), ובשנת תקפ"ז כשיצא זכאי מהמשפט (בי"א כסלו תקפ"ז) רצו החסידים לקבוע את יום י' כסלו (יום שחרורו מהמאסר בשנת תקפ"ו) ליום טוב (אע"פ שהמושל חאוואנסקי ערער על הפסק שיצא בו אדמו"ר האמצעי זכאי במשפטו).
26. יום שמחת תורה תער"ג אחרי הניגון "ניע זשוריצי חלאפצי" (תורת שלום ע' 158).
27. שיחת י"ט כסלו תרס"ט (תורת שלום ע' 258).
28. ראה מגדל עז ע' קפח אות עד.

שניהם שוין כו'. וכ"ז הוא קודם הנסירה, אבל אחר הנסירה אין כותל אחד לשניהם כו' דאתא חסד ופריש גזעין כו'. פי' בחי' החסד הוא בחי' ההארה וההתגלות יותר מכפי המדה המצומצמת... שעי"ז מילא ינסר הכותל והובדל ז"א מנוקבא וניכר גילוי אור בחי' הז"א²⁰.

דיבר בהפרש בין עבודת עבד ועבודת בן: עבודת בן כמו שני שרים היושבים לפני המלך שאצלם בגילוי שמחה אבל בפנימיות יראה, משא"כ עבד בגילוי יראה אבל בפנימיות שמחה מה שזוכה להשתמש במלך ולראותו.

פג) רש"ל סיפר בשם גרונם: פעם שד"ר אחד היה בחדר של הצ"צ והיו מונים המעות. בחדר היה דלוק 2 נרות פתאם עמד הצ"צ און האט זיך א טרייסעל געטהון [נרעד], בעת מעשה ראה השד"ר שהשעון צלצל 21 בלילה (חצות, כארי שואג).

דיברו אודות מה שהרב אליהו שי' סימפסאן [גבאי כ"ק אדמו"ר הריי"צ]²¹ אינו מקבל מעות [מהנכנסים ל'יחידות', כיון שעבד ללא תמורה כלל], ואמרו שזה לא מעלה, אדרבה כאשר היה מקבל מעות היו באים הרבה אנ"ש וחסידים ובע"ב. כך דעת הרב ישראל דוייקאבסאן וגם הרש"ל הסכים לזה.

פד) רש"ל סיפר: פעם אחד היה אחד שהתדמה להבארדיטשובער וניגן כמוהו והיה הולך כמוהו. ובאו וסיפרו להבארדיטשובער ואמר: מה בכך! טוב הדבר שיהיה ליהודי פרנסה ממנו.

ט' כסלו תש"ו:

הילולא דאדמו"ר האמצעי

פה) סיפר הרש"ל אודות הקדמת ר' נחום (בנו של אדמו"ר האמצעי) לתורת חיים בראשית ח"ב אודות אופן ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי²². אמר המאמר המפורסם זכר רב טובך²³ שיש בו כמה משלים על עצם והתפשטות, העלם וגילוי (בביאור של ר' הלל על קונטרס התבוננות או התפעלות מבאר

20. סה"מ עת"ר שם.
21. אודותו ראה בספר "חסידי נאמן" בו מתוארים תולדותיו ופעלו.
22. שלא סיים לומר את הפסוק כי עמך מקור חיים בשעת ההסתלקות.
23. נדפס בסידור עם ד"ח מח, א.

ניצוצי אור

כאשר חזר לקאפוסטוסיפר המעשה, אמר הקאפוסטער שיש מאמר מזקנו [הצ"צ] שמסופק אם אדה"ז הלך בהיכלות ואם תאמרו אודות המעשה דיוה"כ הנ"ל היה זה בזה העולם.

בשולחנו בעת מעשה ישב האדמו"ר מרעציע וסיפר שיש מכתב שכתב הצ"צ אל ר' אהרן הנ"ל ומכנהו בתואר: שר התורה. והמעשה היה שהצ"צ צוה אותי לכתוב את המכתב אל ר' אהרן הנ"ל, ושאלתי אותו באיזה תואר אכנהו ואמר לי הצ"צ: כתוב עליו כמו שכתב עלי [והוא כינה את הצ"צ בתואר "שר התורה", ולכן במכתב שנכתב אליו תיארו הצ"צ בתואר "שר התורה"].

הרה"ח ר' שלמה אהרן

צה) הרב קאזארנאווסקי סיפר: גרונם סיפר שבניעז'ין בבית אחד היו חסידים מספרים מופתים מרבותינו, והיה שם אחד שאמר שאינו מאמין בזה; בבית היה חתול וכאשר אמר זה קפץ החתול על לבו ושתי ידיו אחז בחזקה בסימני צוארו, דער קאץ האט זיך איינגעקראבעט [החתול ננעץ בו], והתחילו לטכס עצות שיפטר מהחתול ולא הועיל. והיו אומרים אליו שילכו לר' ישראל נח. האיש הלך והחזיר את צוארו, וכל העיר כאשר ראו דבר זה הלכו עמו לבית המהרי"ג, כאשר באו למהרי"ג היה כל העיר ברחוב, והאיש סיפר לר' ישראל נח את כל המאורע. ואמר המהרי"ג שילך לזקנו על הציון של אדמו"ר האמצעי. האיש הלך והיה בוכה כ"כ עד שנפל בחלשות; כאשר נפל בחלשות, ברח החתול³².

צו) פעם היה ר' בנימין קלעצקער חולה מסוכן, ואז בזה הזמן עשה אדה"ז חתונה עם אחד מבניו וראו הרופאים שאם לא יניחוהו לילך על החתונה יצא חייו, הובילו אותו להחתונה והשגיחו עליו היטב. בעת הסעודה נתן לו אדה"ז משקה (ספירט), ותיכף אח"כ נתרפא.

צז) אדמו"ר נ"ע אמר פעם ללמדן גדול אודות לימוד החסידות: אזוי ווי מ'דארף זיך אויסטאהן פון אלע ענינים, כדי צו זיין גרייט אויף לערנען נגלה;

32. ראה למען ידעו ע' 236-237 אות לט.

צ) פעם אמר אדמו"ר נ"ע שכיון שלא כתב אדמו"ר האמצעי אודות ענין מסויים, חסר ביאור הענין.

צא) גרונם סיפר שר' הלל אמר שהרבי (אדמו"ר האמצעי) נתן לנו חיות בחסידות, והצ"צ הבנה בדא"ח²⁹.

צב) כשהמהר"ש נעשה רבי בא ר' יקותיאל ליעפלער לליובאוויטש לראות איזה סוג רבי הוא. ואמר: אדה"ז נתן לנו יראה, אדמו"ר האמצעי אהבה (בתענוגים), הרבי (הצ"צ) היה עבור בעלי בתים.

צג) רש"ל סיפר ששמע מר' מענדל לייב³⁰: פעם היה הצ"צ חולה ובא בנו המהרי"ל לבקרו וביקש המהרי"ל שיאמר דא"ח ואמר לו הצ"צ: דער שווער, ער האט געהאט א צמאון אויף הערען חסידות [חמי - אדמו"ר האמצעי - היה לו צימאון לשמוע חסידות]. וסיפר שכל יום הכיפורים היה אדה"ז הולך או קודם מנחה או אחר מנחה לחדרו, ואדמו"ר האמצעי היה נכנס אחריו, ואת הצ"צ לא הניח ליכנס; פעם ביקש הצ"צ את אדמו"ר האמצעי שיניח את הדלת קצת פתוח, ושמע שאדה"ז אומר לאדה"א: היום היה עליך קטרוג גדול והיו שם מימינים ומשמאילים על אשר אתה אומר הרבה דא"ח, ותיכף אחר שגמר אדמו"ר הזקן לדבר אמר לו אדמו"ר האמצעי: טאטע זאג חסידות [אבא תגיד חסידות]³¹.

צד) ר' גבריאל מראגאטשאו שהיה מחסידי קאפוסט היה פעם בקרעמענטשוג, אצל ר' לייב שניאורסאהן בן ה"מגן אבות" והיו שם חסידי טשערנאביל ואמרו שהצ"צ כתב על ר' אהרן מטשערנאביל: שר התורה, והשיבם ר' לייב שאינו יכול להיות אמת א) כיון שלא כתב ספרים ב) שלא דיבר אתו אין לערנען [בלימוד], ואם תאמרו שראה אותו בהיכלות - רבותינו אינם הולכים בהיכלות.

29. ברשימות ר' ירחמיאל זלאבינער (למען ידעו ע' 296 אות קעח) בשם הרש"ג: שאמר ר' הלל "מיינ רבי איז גיווען דער מיטעלער רבי, אבער א' ווארט חסידות פארשטיי איך פון עם (כוונתו על הצ"צ), זאל ער גענוג זיין, זאל ער מאריך ימים זיין [הרבי שלי היה אדמו"ר האמצעי, אבל ווארט חסידות אני מכין ממנו - אדמו"ר הצ"צ, שיהיה בריא שיאריך ימים]."

30. הרב מנחם מענדל לייב לאקשין, מחשובי רבני חב"ד ומראשי אגו"ח בארה"ב.

31. ראה גם לעיל רשימת י כסלו תש"ה (ניצוצי אור ח"א ע' 134 אות עד). וראה נוסח אחר במגדל עז ע' קפח אות עו.

שפעטער האט זיך ר' ברוך אויך געחלוס'ט די זעלבע זאך. זיינען זיי געגאנגען צו ר' אהרן אים מפייס זיין.

אז זיי זיינען געקומען צו ר' אהרן האט ער זיך אין אנפאנג געוואונדערט - מתוך גודל ענותנותו - וואס זיי ווילען פון אים, זאגענדיק אז זיי האבן אים גארניט ניט געטאן. אבער אז זיי האבן אים אנגעהויבען שטארק צו בעטן האט ער זיי דערציילט אז דער מיטעלער רבי איז געקומען צו אים בחלום און געזאגט אז ווען זיי וועלען קומען צו אים זאל ער זיי מוחל זיין.

זייענדיק ביי אים האט ער - החסיד ר' אהרן - זיי דערציילט, אז ער האט געהערט פון דעם אלטען רבי'ן אז א איד זעהט זיך מיט אלקות נאר אין דאוונען³⁵.

[בקרמנצ'וג היתה גברת עשירה ושמה תמר, ובנותיה נישאו לחסידים ר' שמואל ור' ברוך, ולכן נקראו שמואל וברוך תמר'עס.]

התגורר שם גם ר' אהרן נכד אדמוה"ז בנה של פריידא. ולמרות שהיה משכיל בחסידות, הוא היה מתפלל באריכות במשך הרבה שעות. החסידים ברוך ושמואל תמר'עס נהגו להקניטו, כי הם לא חשבו שהוא יכול להתפלל מהלב, בגלל השגותיו בחסידות.

פעם אחת, החסיד ר' שמואל נרדם, וראה בחלום את האדמו"ר האמצעי, שאמר לו שיתן לר' אהרן דרך ארץ אמיתי, ושילך לבקש ממנו מחילה.

למחרת ר' שמואל שאל את ר' ברוך, אם אצלו גם אירע משהו, והוא השיב בשלילה. מאוחר יותר, ר' ברוך גם חלם חלום דומה. והם הלכו לר' אהרן ופייסוהו.

כאשר הגיעו לר' אהרן, מתוך גודל ענותנותו דחה אותם, בתואנה שאינו מבין, כי הרי הם לא עשו לו מאומה. אבל כאשר הם התחננו, אמר להם כי אדמו"ר האמצעי בא אליו בחלום, ואמר לו כי כאשר יבואו לבקש סליחה, שימחל להם.

ר' אהרן סיפר להם, כי הוא שמע מאדמו"ר הזקן, שיהודי רואה אלקות רק בעת התפילה].

(ק) רש"ל דיבר אודות זה שצריך להתקשר לדא"ח

35. ראה ספר השיחות תש"א שם אות ד.

אזוי אויך, ווען מען וויל לערנען חסידות דארף מען זיך אויסטאהן פון נגלה (אינו מדוייק) [כפי שצריך להתנתק מכל הענינים בכדי להיות מוכן ללמוד נגלה, כך גם כאשר רוצים ללמוד חסידות צריך להתנתק מנגלה]. ורש"ל ביאר שזהו ע"ד שאיתא בגמרא אודות ר' זירא שצם מאה תעניתא כאשר עלה מבבל לארץ ישראל, לשכוח תלמוד בבלי כדי שיהיה כלי לתלמוד ירושלמי.

(צח) יש ב' נוסחאות בפתגם אדמו"ר הצ"צ על אדמו"ר האמצעי. נוסח א: אז מ'וואלט אים שניידען די אברים וואלט גיין ניט בלוט נאר חסידות [אם היו חותכים את איבריו, לא ירד דם כי אם חסידות]³³. נוסח ב: אז מ'שניידט ביי אים דעם פינגער גייט נישט קיין בלוט נאר אלקות [כאשר יחתכו לו את האצבע, לא ירד דם אלא אלקות].

(צט) אין קרעמענטשוג איז געווען א רייכע פרוי מיטן נאמען תמר וואס אירע טעכטער האבן חתונה געהאט מיט די חסידים ר' שמואל און ר' ברוך, מ' האט זיי גערופען שמואל און ברוך תמר'עס.

דארטען האט געוואוינט אויך ר' אהרן דעם אלטען רבי'ן'ס אייניקעל (פריידע'ס זון)³⁴. ער האט ניט געשע'ט אלעס א משכיל אין חסידות, אבער ער איז געווען א גרויסע דאוונער (ער האט געדאווענט א סאך שעות). די חסידים ברוך ושמואל תמר'עס פלעגען זיך טשעפען מיט אים (ווייל זיי האבן ניט גערעכענט אז ער קען דאוונען אזוי הארציג, מצד זיינע השגות אין חסידות).

איינמאל האט החסיד ר' שמואל אנטשלאפן געווארן און האט דערזעהן דער מיטעלער רבי וואס האט צו אים געזאגט אין חלום ער זאל אפגעבען ר' אהרן די ריכטיגע דרך ארץ און ער זאל גיין אים בעטען מחילה.

אויף מארגען האט ר' שמואל געפרעגט ר' ברוך'ן אויב ביי אים האט אויך עפעס פאסירט, האט ער געענטפערט ניין.

33. בנוסח הזה נמסר בלמען ידעו ע' 280 אות קלד מר' אברעמקע זעמבינער ששמע מהצ"צ.

34. והיה אישה של הרבנית שרה אמה של הרבנית רבקה בזיווג שני (ספר השיחות תש"א ע' 42. וראה בארוכה רשימת אדמו"ר מוהר"צ מיום ב' אלול עדר"ת).

ניצוצי אור

אדה"ז, עאכו"כ יכולים לראות מזה גדלותו של אדה"ז (שהקטן תולה בגדול הימנו) וד"ל.

קד) הרב שאול ביק שמע מהרד"ץ: פעם שאלו את הרוזשינער מה הוא אומר אודות המחלוקת של ר' ברוך ממזיבוז עם אדמו"ר הזקן, ואמר: בעליית הנשמה של הבעל שם טוב⁴¹, כשהיה הבעש"ט בהיכל משיח ושאלו אימתי קאי מר, והשיבו המשיח: לכשיפרצו מעינותיך חוצה; התחיל הבעש"ט לבכות [ויש בזה שני נוסחאות א] שהוא מצד אורך הזמן [שיעבור זמן ארוך שלא יבא המשיח] ב) מצד שהחסידות יהיה חוצה וועט זיך וואלגערען [החסידות תופץ חוצה, והיא תיצטרך להתגשם] [שתורת החסידות הקדושה יושפע גם להמון עם]. ר' ברוך שהיה נכד גשמי של הבעש"ט האט געזשאלעוועט דעם זיידענ'ס טרערען, אבל אדמו"ר הזקן האט אויסגעפירט די כוונה העליונה [ירש את הדמעות של הסבא, אבל אדמוה"ז השלים את הכוונה העליונה] [והשפיע לחוצה]⁴².

קה) ר' בער חאסקינד בא מיחידות ואמר שבין הדברים שאמר לו אד"ש הוא שפסולת של חסידים מסריח יותר מבהמה (הלשון אינו מדוייק)...

קו) רש"ל סיפר שהצ"צ אמר שהיה בפעטערבורג מיניסטער [שר] שהבין עד טהירו עילאה.

וביאר רש"ל שאיתא על זה שבאו לפני שלמה המלך שתי נשים שזהו חכמה ובינה דקליפה, שקליפה יש לה חו"ב אבל דעת אין לה, גם באלקות יש להם חו"ב אבל דעת התקשרות והרגשה - דער לייג פון א ווארט, פאראייניגט ווערען מיט דעם - זה אין להם [להכניס זאת בראשם, להתאחד עם זה - זה אין להם]⁴³.

קז) רש"ל סיפר שאדמו"ר נ"ע אמר אליו פעם שתניא גיט חיות אין חסידות [תניא נותנת חיות בחסידות] (אלקות), שכשם שתורה שבכתב היא כללות התורה כן תניא תורה שבכתב של חסידות הנה מראשית עריסותיכם תרימו תרומה להוי', תניא הוא תרומה, בכל בוקר ילמוד פרק תניא (הלשון אינו מדוייק).

41. בראש השנה תק"ז.
42. ראה למען ידעו ע' 248-249 אות סח.
43. ראה לקמן ח"ג בביאור פרק ג בתניא (מרשימת ליל ה' פרשת וישג תש"ז). וראה גם לקמן רשימת ח"י אלול תש"ו.

לדרכי החסידות, וסיפר: ר' ישעיה ביעשנאוויער התאונן לפני אדמו"ר הרשב"ב שאין לו חיות בדא"ח. והשיב אדמו"ר נ"ע: דיבור מאכט מחשבה, מחשבה מאכט מדות, מדות מאכט שכל, שכל מאכט רצון, רצון מאכט עונג, עונג מאכט התקשרות, התקשרות דאס דארף מען אליין מאכען [את הדיבור עושה המחשבה, את המידות עושה המחשבה, את השכל עושה המידות, את הרצון עושה השכל, את הרצון עושה העונג, את העונג עושה ההתקשרות, והתקשרות זה צריך לעשות לבד לעשות]³⁶.

קא) אמר רש"ל איתא בדא"ח של אדמו"ר האמצעי הלשון מי שאינו רוצה להטעות את נפשו, מ' דארף זיך נישט וועלען נארען [אין צורך לרצות לשקר].

בחג הגאולה י' כסלו תש"ו³⁷:

התוועדות הרש"ל

קב) ר' אברהם יעקב שקליאר³⁸ סיפר ששמע מהרב שאול ביק ששמע מהרד"ץ חן: הרוזשינער כאשר הלך בדרך ובא לכפר שהיה צריך ללון שם, היה שואל אם יש תניא בבית. ולא שכב בשום מקום שלא היה שם תניא.

הרד"צ חן

קג) ר' אברהם'קע מועמבין סיפר שהרוזשינער אמר: היה פעם חקירה מי היה יותר גדול הרב המגיד או הבעש"ט, ואמר אבי ר' שלום שכנא³⁹ שהמגיד היה יותר גדול כי היה לו תלמיד כמו הליטוואק (אדמו"ר הזקן) - ואמר הרש"ל שזה לא ראייה (שהרב המגיד גדול יותר מהבעש"ט) מזה שהבעש"ט לא היה לו תלמיד כמו אדמו"ר הזקן, משום שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בפורים העבר⁴⁰ שמשום זה לא היה אדמו"ר הזקן תלמידו של הבעש"ט מפני שהיה הכוונה שיהיה חב"ד ולא חג"ת, ואם היה אצל הבעש"ט היה הדא"ח חג"ת - ואמר הרוזשינער: אם אפשר להוכיח שהמגיד היה גדול יותר מהבעש"ט מזה שהיה לו תלמיד כמו

36. ראה רשימת סיון תש"ה [ניצוצי אור ח"א עמוד 217 אות רכט].
37. הושלם ע"פ רשימת הרא"ח קארליבאך.
38. מזלאבין.
39. מפראהביטש (כנו של ר' אברהם המלאך).
40. ראה ספר השיחות תש"ה ע' 72 (שיחת פורים תש"ה): דער בעש"ט האט געזאגט, אז הוד כ"ק רבינו הזקן איז שייך צום מגיד [הבעש"ט אמר שאדמוה"ז שייך למגיד].

אצל הרבי].

עס איז פאראן השגה, הבנה, השכלה... עס איז פאראן התקשרות און עס איז פאראן דבקות... דבקות איז, אז עס ווערט איינס, עס איז ניט קענטיק אז דאס איז צוויי זאכן פאראייניקט, און דאס איז בעת דעם ציור, עס איז א ענין פון דבקות [יש השגה, הבנה, השכלה... ויש התקשרות, ויש דבקות, דבקות הוא שנהיה אחד, ולא שני דברים שהתאחדו, וזה בעת הציור של היחידות, זה ענין של דבקות].

ואמר רש"ל שזהו שייך רק לגדולים (בעלי דרגא).

והשיב אד"ש: עס איז ניט אמת אז דאס איז שייך נאר צו א בעל דרגא. והראיה: מדה טובה איז דאך מרובה ממדת פורעניות, איז אויב אז פון הרהורים לא טובים ר"ל קען די מחשבה וציור גורם זיין אז דאס איז כמו מעשה, איז דאך א כש"כ אז א מחשבה וציור טוב קען אודאי זיין אזוי [זה לא אמת, שיש בזה שייכות רק לבעל דרגא. והראיה: מידה טובה הרי מרובה ממידת פורעניות, ואם מהרהורים לא טובים ר"ל המחשבה והציור גורמים שיהיה כמו מעשה, אזי כל שכן במחשבה וציור טוב בודאי יכול להיות כן].

קיב) סיפר הרש"ל אודות החיות שהיה להם: בשנת תרס"ג כשהיה [הרש"ל] עוד נער אמר אדמו"ר הרש"ב מאמר ושמחנו במצותיך. קלינגט נאך בא אים היינט דער פסוק ווי אדמו"ר האט עס געזאגט ונותן לו חיות גדולה [מצלצל אצלו עד היום הפסוק שהאדמו"ר אמר ונותן לו חיות גדולה].

אין דעם מאמר ושמחנו במצותיך וטהר לבנו לעבדך באמת (וואס דאס איז א חלק פון דעם המשך פון ראש השנה תרס"ג)⁴⁵ האט דער רבי נ"ע געזאגט א מאמר אין דעם ענין פון חי בעצם וחי להחיות [במאמר ושמחנו במצותיך וטהר לבנו לעבדך באמת (שזה חלק מהמשך של ראש השנה תרס"ג) הרבי נ"ע אמר מאמר בענין של חי בעצם וחי להחיות], חי (בפתח) און חי (בצירה) וכו', חי וחיים: שחסידות הוא רצוא ונגלה הוא שוב, נגלה חי (חי בעצם) חיים

45. סה"מ תרס"ג ע' לח ד"ה ולהבין ביאור הדברים בענין השמועה שהיא המשכה דבחי' חי בעצם
46. היה נושא הדיבור בט' כסלו אודות שיש המשכים גלויים והמשכים סתומים.

קח) ר' ישראל סאלאנטער האט אמאל געפרעגט ביי יחזקאל דרויער פארוואס חסידים מאכען ניט קיין צימעס פון דער תניא. האט ער געענטפערט: אין דער אינקוויזיציע פלעגט מען נעמען א גרויסע טורבע מיט טשוועקעס, און דארטן פלעגט מען לייגען דעם מענטש; אבער דוקא א לעבעדיקע מענטש, אבער אויב עס וואלט געווען בלויז א גוף (אן א נשמה) וואלט עס ניט געפועל'ט, און אויב עס וואלט געווען א שטיין איז ניט נאר אז עס וואלט ניט געפועל'ט נאר אדרבה עס וואלט נאך געשטאט די טשוועקעס. אזוי אויך אין א געזונטע גוף פועל'ט דער שטאך (די תניא), משא"כ אין א שטיין. וד"ל...

הרש"ל אמר: צדיקים מרגישים, און מיט זייער א ווארט העלפען זיי יענעם וואס געפינט זיך אפילו זייער ווייט.

[ר' ישראל מסלנט, פעם שאל את יחזקאל דרויער, מדוע חסידים לא עושים 'צימעס' מהתניא, והוא השיבו: כאשר האינקוויזיציה היו לוקחים שק גדול עם מסמרים, ושם היו מניחים את האיש שעינו. אבל דוקא איש חי, אבל אם זה היה רק גוף ללא נשמה, זה לא היה פועל, ואם זה היה אבן, אזי לא רק שלא פועל אלא אדרבה האבן היתה שוברת את המסמרים. כך גם על גוף בריא פועל התניא, מה שאין כן על אבן. וד"ל...]

הרש"ל אמר: צדיקים מרגישים, ועם ווארט שלהם, עוזרים לאחר, גם אם הוא נמצא מאוד רחוק].

קט) וסיפר הרש"ל שפעם נכנס לאד"ש ואמר אד"ש שאדמו"ר הזקן לא היה יוצא להתוועד רק לפעמים (לדבר הצלה או לענין אחר). ואמר שאדה"ז ישב בפני עצמו שזה היה ע"ד והוי' ירד להר סיני.

קי) בשנת תש"ב נכנס רש"ל לאד"ש ודיבר אד"ש (בכה הרבה) אודות מצבן של ישראל.

קיא) רש"ל דיבר אודות מה שכ"ק אד"ש מדבר אודות ציור. ליל ב' דראש השנה תש"ה⁴⁴ דיבר אד"ש אודות מעלת הציור: א קלוגער חסיד דארף זיך כאטש איין מאל אין יאר מצייר זיין ווי ער איז געשטאנען אויף יחידות ביים רבי'ן [חסיד פיקח, צריך לפחות פעם בשנה, לצייר לעצמו כיצד עמד ב'יחידות'

44. ספר השיחות תש"ה ע' 5 אות ד.

ניצוצי אור

חסידות.

קטו) גרונם אמר מה שאיתא בתניא פרק ב' שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו. ואם יקדש את עצמו בשעת תשמיש ימשיך לבוש קדוש לנשמת בנו, זהו וואס עס לייגט זעך בא אים העכער פון שכל [זהו מה שמונח אצלו למעלה מהשכל].

קטז) רש"ל אמר שח"ו שנהיה כמו הליובאוויטשער בעלי בתים. היה אחד שהיה לו זקן גדול עם קאפאטע, היה לומד עין יעקב אבל לא פגע ולא נגע. פעם אמר אליו אדמו"ר הרש"ב: דוא וועסט שטארבען אהן תשובה [אתה תיפטר מן העולם ללא תשובה], וממש לא נגע לו. בנו היה תמים.

קיז) רש"ל דיבר אודות דאוונען [תפילה], מה שכ"ק אד"ש אמר אודות מעלת ה"זינגען [לנגן] בתפלה. ואמר רש"ל: מ' זאל זיך ניט שעמען [שלא התביישו] (נראה לי שכוונתו על התמים הנעלה פרץ⁵⁴ שי') וסיפר: פעם⁵⁵ אדמו"ר נ"ע היה חפץ ליתן משקה לאחד⁵⁶ והוא התבייש ואמר אדמו"ר: שעמען זיך איז ניט קיין מעלה בא חסידים, א ביסעל משקה איז פארלירען דעם זיך [להתבייש בעצמך זו לא מעלה אצל חסידים, עם מעט משקה, האדם מאבד את הישות].

קיח) דיברו גם אודות תפלה בקול ואמר ר' שלמה אהרן קאזארנאווסקי שגרונם אמר: א שפין ווען שטרעקט זי אויס א פוס אויף צוא מאכען א נעץ אום צוא פאנגען א פליג, אז די פליג איז שטיל; אבער כל זמן די פליג שרייט שטרעקט זי ניט אויס א פוס. הנמשל מובן [עכביש מזיז את רגליו להכין מלכודת כל זמן שהזבוב בשקט, אבל כל זמן שהזבוב מרעיש, העכביש לא מזיז רגל. הנמשל מובן].

דיברו אודות הארעסט [מאסר] מכ"ק אדמו"ר האמצעי.

קיט) רש"ל סיפר אודות זה שהיה מסירה נגד אדמו"ר נ"ע אודות הפריזיוו [גיוס לצבא] (שמסרו

בחג הסוכות זיצענדיק אין דעם רבי'ן נ"ע'ס סוכה איז רשב"ץ געזעסען אנגעלייגט אויפ'ן טיש והיה בהתפעלות גדולה ואמר: "ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים"⁴⁷. ווען רשב"ץ איז ארויס פון סוכה האט אים דער רבי שליט"א געפרעגט וואס האט ער געמיינט דערמיט. האט אים דער רשב"ץ געענטפערט: וואס פארשטייט ניט, איצט איז דאך געווארען 20 יאהר נאך די הסתלקות פון כ"ק אדמו"ר מהר"ש [בחג הסוכות כאשר ישבו בסוכת אדמו"ר הרש"ב, הרשב"ץ ישב ליד השולחן, והרבי הרש"ב אמר בהתפעלות גדולה: "ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים". כאשר הרשב"ץ יצא מהסוכה שאלו הרבי הריי"צ מה היתה כוונת אדמו"ר הרש"ב, והרשב"ץ השיבו: מה אינך מבין, עכשיו מלאו 20 שנה לפטירת אדמו"ר המהר"ש]. (ב' ניסן ת"ש אמר אדמו"ר ג"כ מאמר⁴⁸ והי' אז 20 יאהר [שנה לפטירת אדמו"ר הרש"ב] ונכנס רש"ל וסיפר אודות מה שדיבר הרשב"ץ, ואד"ש צחק)⁴⁹.

קיג) רש"ל אמר שר' נחום טשערנאבלער אמר על הפסוק רפאות תהי לשריף⁵⁰: שריף⁵¹ הוא הנאפעל [טבור] ששם חצר הכבד שמחלק בין כחות רוחניים וגשמיים (אינני זוכר)⁵².

במאמר הנ"ל דיבר אודות ג' הבחינות, לחם לבוש, בית.

קיד) סיפר רש"ל: הצ"צ בעת זקנותו כאשר היה מדבר מאמר והיה מדבר בלחישות גדולה והיה קורא מתוך כתב והמשקפים על מצחו והיו דוחקים מאד הגם שלא שמעו ושאלו לר' הלל מה דוחקין הלא אין שומעין והשיב אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו⁵³.

47. ראה ד"ה מכן עשרים שנה בלקו"ת במדבר ב, א.

48. ד"ה אשרינו מה טוב חלקינו. ותוכנו הוא בענין חי כעצם וחי להחיות, חי כפתח וחי בצירה.

49. ראה שיחת ליל ש"ק פ' האזינו, י"ג תשרי תש"ה אות ה (ספר השיחות תש"ה ע' 23-24).

50. משלי ג, ח.

51. טבורך (רש"י משלי שם).

52. ראה לקמן רשימת ל"ג בעומר תש"ו (אות ערב).

53. ראה לקמן רשימת י"א טבת תש"ז. למען ידעו ע' 288 אות קנו.

54. העכט.

55. בשבת פרשת חוקת תרנ"ט.

56. משה בצלאל (ענין רשימת מוצאי יו"ט סוכות תש"ה, ניצוצי אור ח"א ע' 122 אות רכט. לקמן רשימת י"ט כסלו תש"ו - אות קלט. + וי"ב תמוז תש"ו).

וסיפר ר' יצחק שהבין שנפילת ההמצאה אצלו (אודות הגירסא: טוב שבגוים קטול) הוא מכחו של הצ"צ, ושאל ר' יצחק אותו: מסתמא אתה ידעת ההמצאה הזו, מדוע לא אמרת? ואמר הצ"צ: א ליגען וויל איך ניט זאגען [שקר אני לא יגיד].

ואמר ר' יצחק להגאון ההוא: אין מדרש זיינען מיר דאך ביידע קלאר [במדרש שנינו בקיאים] ואנו יודעים שלא כתוב שם "קטול" אלא "הרוג" ומ"מ כאשר חפץ הצ"צ נפל כזה גירסא במוחי.

כשחזר מפעטערבורג היה הצ"צ בוילנא וכיבדו אותו שם בסנדקאות, והיה לו כבוד גדול. כאשר באו הביתה ובנו המהרי"ל⁶¹ סיפר שעשו להצ"צ כבוד גדול, אמר הצ"צ להמהרי"ל: דוא פרייסט זיך אויך מיט מיינע יסורים, דער סנדקאות אין ווילנא האט מיר געקאסט דעם געזונט (אז דער כבוד וואס יענע מתנגד האט אים מכבד געווען האט אים געקאסט א סך בלוט און דער סנדקאות בוילנא זיין געזונט) [אתה מתגאה עם היסורים שלי, הסנדקאות בוילנא, עלתה לי הרבה בריאות. כי הכבוד שהמתנגד כיבדו עלה לו בהרבה דם, והסנדקאות בהרבה בריאות] (הלשון אינו מדויק).

קב) על זה סיפר ר' בעריל חאסקינד: כאשר בא אד"ש בפעם הראשונה לאמריקה והיה אלפים אנשים על הפיער [בנמל] ואד"ש היה נוסע עם ר' חיים ליבערמאן במכונית ואד"ש היה בוכה כל הזמן, די טרערין האבען זיך געגאסען [הדמעות ניגרו]⁶².

קבג) ר' יוחנן גארדאן סיפר שהיה בדאקשיץ מלמד ששמו יצחק, בנו ניסן היה שוחט בראקשיץ. פעם אמר לאדמו"ר הרש"ב: אזוי ווי ער איז א מלמד און ער לערנט פון ניין אזייגער אין דערפרי ביז ניין אזייגער ביינאכט און ווען ער קומט אהיים איז ער זייער פארמאטערט און ער שלאפט. אזייגער איינס-צוויי שטייט ער אויף לערנען, און ער ווייס ניט צי ער זאל לערנען משניות אדער חסידות, און זיין הארץ ציט אים ער זאל לערנען חסידות, איז וואס זאל ער טאן. והשיב אדמו"ר שילמוד דא"ח. [הוא מלמד, ומלמד מתשע בבוקר עד תשע בלילה, וכאשר בא הביתה,

שלוקח ישיבה בחורים⁵⁷ וכו') וכמדומה על זה סיפר רש"ל שהיה זמן שאדמו"ר למד אמרי בינה והיה צריך לבוא מכתב מפטרבורג שהכל ישר, וכאשר בא מכתב לא חפץ לפתוח מיד כדי לאכפייא, ער האט געפראוועט [נהג ב] אתכפייא הגם שהיה ענין שהיה ממש נוגע לו עד מאוד.

קכ) ר' אברהם יעקב שקליאר סיפר ששמע: דאס וואס דער מיטעלער רבי איז געווען קראנק, ווייל ער האט געזאגט עס טוט אים וויי דאס וואס ער איז נישט ארומגעפארען אין די דערפער שרייען אין עוד מלבדו [הסיבה לכך שאדמו"ר האמצעי היה חולה, מכיון שהוא אמר שמייסר אותו, מה שלא ערך נסיעות בכפרים לצעוק: 'אין עוד מלבדו'].

קכא) רש"ל סיפר: כאשר אדמו"ר הצ"צ חזר מפעטערבורג היה אחד שהיה גאון מהמתנגדים מכבד אותו עד מאד, ושאלו אותו איך בא לכבד הצ"צ כל כך. והשיב ששמע מר' איצעלע מוואלאזשין שני דברים נפלאים:

בשנת תר"ג כאשר נקראו הצ"צ עם ר' יצחק מוואלאזשין בפעטערבורג, שאלו אותו מטעם הממשלה מהו הפשט "טוב שבגוים הרוג". ואמר הצ"צ לר' איצעלע: ר' איצעלע, ענטפערט זיי [תענה להם]. ומיד בזו הרגע נפל במוח של ר' יצחק המצאה חדשה שיש גירסא "טוב שבגוים קטול"⁵⁸ ואמר להם שזוהי הגירסא האמיתית והכוונה שהנוצרי הקתולי הוא הטוב שבגוים. די רעגירונג האט דאס אבער ניט אנגענומען [הממשלה לא קיבלו זאת] (כך כמדומה סיפר רש"ל).

השאלה הב' היה מה שטען יוסף ואמר לאחיו: חי פרעה כי מרגלים אתם⁵⁹ - איך אמר יוסף שקר שאחיו הם מרגלים ונשבע על כך חי פרעה⁶⁰. הצ"צ אמר להביא מדרש ישן ושם כתוב שמרגלים ראשי תבות מרחל גנבתם לישמעאלים מכרתם.

57. אדמו"ר הרש"ב דאג לפטור מהצבא, לתמימים בלובאוויטש.

58. כמדומה שהביאו מדרש ששם היה כתוב קתול (לא בט') - כך שמעות משלום חסקינד.

59. בראשית מב, טז.

60. ובבראשית רבה פרק צא (הובא בפירוש"י בראשית מב, טז): בשעה שמבקש לישבע על שקר היה אומר חי פרעה.

61. שנסע עם הצ"צ לפעטערבורג לשמשו.

62. ראה רשימת סיון תש"ה, ניצוצי אור ח"א ע' 222 אות רלא.

ניצוצי אור

[אציין דיבורי כ"ק אד"ש בקיצור⁶³]:

קבח) היום נעשה 50 יאהר ששמע בפעם הראשון⁶⁴ שי"ט כסליו הוא ראש השנה לחסידות (כמדומה שאמר שהי' איזה ימים מקודם י"ט כסליו).

בח"י אלול תרנ"ה קרא אדמו"ר (אביו של כ"ק אד"ש) את כ"ק אד"ש ולימדו את ההדרכה ודרכי החסידות, ואמר לו שהוא מאוחר (כוונתו על כ"ק אד"ש) כי אצל רבותינו נשיאנו התחיל ההדרכה צו צעהן יאהר, אבער ביי דיר איז דאס צו פופצען יאהר [בגיל עשר, אבל אצלך בגיל חמש עשרה]. ואמר אד"ש שהסיבה היתה בגלל נסיעות אביו כ"ק אדמו"ר לחו"ל (אדמו"ר אמר לבנו כ"ק אד"ש: מיינע תהלים מיט טרערין דאס האט דיך אפגעהיטען... [התהילים שלי עם הדמעות שמרו עליך] וגם הר' ניסן מלמד, והרשב"ץ).

און אדמו"ר האט מסיים געווען [אדמו"ר הרשב"י סיים]: כ"ק אדמו"ר הזקן, היה מוסר נפש בכל שנה ושנה על תקון החב"ד בשלשה חדשים אלו מח"י אלול עד י"ט כסלו.

ביום ח"י תשרי (יום ב' דחול המועד סוכות) תרנ"ז נתתקן חכמה (כן אמר אדמו"ר אז לכ"ק אד"ש). וכ' מרחשון (יום הולדתו של אדמו"ר) אמר לו כ"ק אביו: כבר נשלם תיקון בינה. וי"ט כסליו אמר לו: היום נשלם תיקון הדעת.

קבט) אד"ש סיפר שהכיר איש שראה הצעטיל שכתב אדמו"ר האמצעי שמי שלומד חסידות ואינו עובד בעבודה הרי הוא כמו אחד שמביא צלם בהיכל (וחצוף).

והמשיך כ"ק אד"ש: היה התוועדות בשנת [תר]נ"ז און נ"ז⁶⁵ והיה שם הענדיל ועוד, ואמר אז כ"ק אדמו"ר נ"ע אודות שאדמו"ר האמצעי אמר על אודות לימוד חסידות בלא עבודה שבלב, שיקבל א שנעל פון טאטען [ניזיפה מאבא - אדמו"ר] (והסביר לי אדמו"ר ההפרש וואס איז דער ענין פון א גלעט פון דעם רעבין און א שנעל פון דעם רבין [מהו הענין של לטיפה מהרבי

הוא כבר עייף מאוד, ונשכב לישון. ובשעה אחת או שתיים בלילה, משכים הוא ללמוד, ואינו יודע האם ללמוד משניות או חסידות, והבל שלו מושכו ללמוד חסידות, מה עליו לעשות? והשיבו אדמו"ר הרשב"ב כי עליו ללמוד חסידות].

קכד) אותו ר' יצחק היה פעם אצל הצ"צ, הצ"צ היה אז שוכב במטה כי היה זקן וחלש, והתאונן כי היה לו לב חלש, וסיפר שהצ"צ הניח יד קדשו על לבו, ומאז נתרפא.

קכה) סיפר אודות ר' פרץ שהיה במאסקווא, הוא היה געהויבענער איד מאד [יהודי נעלה מאוד], היה מתענה כל עשרת ימי תשובה. אך כאשר נהיה זקן לא היה לו כח לשנות י"ש, כי היה רגיל לשתות בכל יום י"ש, אך אחר העשרת ימי תשובה עשה התוועדות, וכאשר היה בהתוועדות שמה כדבעי.

שבת קודש י"ט כסלו תש"ו:

קכו) שבת י"ט כסלו אד"ש ישב בשולחן עם הרמ"ש ורש"ל שי'. מקודם נכנס הרמ"ש לשאול אם להכניס איזה אורחים כמו ר' שמעון לייב גרינבערג ואד"ש לא הסכים ואמר הרמ"ש (כן נראה לי ששמעתי) שיהיה פרייליכער [שמח] שישירו ניגון והשיב אד"ש: אזוי וועט אויך זיין פרייליך [כך גם יהיה שמח].

קכז) הבחור י. קרינסקי חזר מאמר ושרנו ניגונים. באו הר"ש זאלמאנאו ורש"ל גרינבערג ושרו הנגונים מאדה"ז. על ניגון אחד כמדומה אלי אתה ואורך סיפר הרש"ז מעשה ששמע מגרונם: פעם הביא איש אחד בנו ילד שהיה עיור ר"ל לכ"ק אדה"ז לברכו ופתח אדה"ז וזהר וצוה להילד "נו זאג [נו תגיד]" והילד התחיל לקרות קצת "פערואאלקענדיג" [באופן חופשי] ואח"כ היה אדה"ז חוזר עוד הפעם "נו זאג" ואמר ואותו ילד היה לו חוש בנגינה והיה ראש הקאפעליע [המקהילה] אצל אדה"ז ואדמו"ר האמצעי. ואותו הכיר גרונם והוא סיפר לו.

קכח) בבוקר) אח"כ חזר רש"ל קצת דיבורי כ"ק אד"ש והתוועדו קצת. בבוקר התוועד הרמ"ש שי' אחר התפלה אצל הקידוש. מקודם חזר דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

63. השיחה במילואה נדפס בספר השיחות תש"ו-תש"י.
64. בשנת תרנ"ז.
65. ב"ט כסלו.

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

קלב) אח"כ דיבר אודות השייכות התחלת התניא לפ' וישלח: השער בלאט עד בעזה"י [ספר לקוטי אמרים חלק ראשון הנקרא בשם ספר של בינונים מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נ"ע מיוסד על פסוק כי קרוב איך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד בדרך ארוכה וקצרה בעזה"י] הוא לשון קדשו של אדה"ז (שכתבו בכי"ק, כמו שאר ספר התניא). וזהו ענין עשו ויעקב שהוא ענין תוהו ותיקון. שעשו חפץ בדרך קצרה (שהיא קצרה וארוכה)⁶⁷. אדה"ז אמר להצ"צ: וואס מיינסטו עשו איז געגאנגען מיט א שערמיאק און א האק און א רויטע גארטעל? עשו איז געגאנגען אין א ווייסער זופיצע מיט א שטריימעל און פונדעסטוועגען איז ער געווען עשו⁶⁸! [מה הנך חושב, עשו הלך עם "שערמיאק", "האק" ו"חגורה אדומה" (בגדים הנהוגים אצל איכרים גברתנים)? עשו הלך עם קפוטה לבנה, עם שטריימל ובכל זאת הוא היה עשון אבל באמת יעקב שדרכו נראה ארוכה אבל היא קצרה כי על ידי דרך זו נתבררים כל הניצוצים משא"כ בדרך של עשו (עיין תורה אור⁶⁹).

(ע"כ תוכן דברי כ"ק אד"ש בקיצור גדול).

הרב ישראל דזייקאבסאן

אחר סעודת צהרים אחר מנחה התוועדו קצת רש"ל ורי"ד [הרב ישראל דזייקאבסאן]: זיי האבן געחזר'ט די רייד [הם חזרו את השיחות של אדמו"ר הריי"צ], און זיי האבן פארבראכט נאך, אבער איך האב פארגעסען [והם התוועדות אחר כך, אבל שכחתי את שאמרן].

בלילה היה התוועדות גדול ורש"ל (נתן) ולקח הרבה משקה, מקודם קראו איזה פרקים מתורת החסידות, רי"ד קרא חלק מהמגילה [מגילת י"ט כסלון], ביאר בהסבר רב החילוק בין קודם פטרבורג

(של ראש השנה) תומשך על כל השנה. ושאל הרש"ל: ומה עם גשמיות על כל השנה? וענה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: הגשמיות של יהודי הוא רחניות.

67. ולכן אמר לו יעקב: עד אבא אל אדוני שעירה.

68. ראה שיחת פורים תרפ"ה (ספר השיחות תרפ"ה ע' 83). אגרות קודש אדמו"ר הריי"צ ח"י ע' שצד.

69. ריש פרשת וישלח.

ונויפה מהרבי). והיה ר' הענדיל בוכה ושאל: האריך מתפללים?! והשיב אדמו"ר הרש"ב: מיט'ן הארץ [עם הלב], (והראה אד"ש עם אצבעו הקדוש על לבו הקדוש כמו שעשה אז אדמו"ר).

והמשיך אד"ש: ההכנה הוא מתקון חצות. וזהו איך שוה בכל לא מצד מדרגה אלא מצד בריאות הגוף. בכלל זיינען חסידים קלוגע און ברעכען ניט דעם גוף [בכלל החסידים הם פיקחים ואינם שוברים את הגוף] (רש"ל אמר שראה בהיותו בשליחות בגרוזיה פראסטע אידען פראווען חצות בעשרה [יהודים פשוטים, נוהגים לומר תיקון חצות במניין], ואמר אדמו"ר: בא אידען איז ניטע קיינע פראסטע [אצל יהודים אין פשוטים]). ואצל אלה שאין שייכים לתיקון חצות, ההכנה הוא מקריאת שמע שעל המטה (אודות שאלת הרמ"ש הלא שינה הוא הפסק, אמר אד"ש דער שלאפען איז גאר א עיקר [השינה זהו עיקר גדול] (כמדומה שהיה נושא הדיבור שאז השלאפען גאר אנדערש [השינה היא לגמרי אחרת] ואינו הפסק לתפלה)).

קל) המהר"ש תבע הרבה מיושבי אוהל כמו רבנים וכדומה, משא"כ אצל בעלי בתים (לא היה תובע כ"כ). פעם רב אחד מסמילאן התאונן לפני המהר"ש שלומד דא"ח עם הבעלי בתים בעירו אבל אין פועל עליהם כלום בעבודה, ושאל אותו המהר"ש: נו! וואס איז מיט דיר? עס שמעקט פון קאפ פון פיש [נו! ומה איתך? מריח כמו ראש של דג].

אד"ש אמר שלא הבנה בדא"ח מביא תפלה אלא תפלה מביאה הבנה.

הלואי זאל מען זיין א העלפט פון דעם וואס מ'פארשטייט (וואס מ' דארף זיין). [הלואי שנהיה מחצית ממה שמבינים (ממה שצריכים להיות)].

קלא) אצל אדמו"ר האמצעי היה תקנה שמי שאינו עוסק בעבודת התפלה לא יקבלו ממנו חסידות.

ר' הענדיל סיפר שהכיר העיירות שכאשר היה אחד חוזר מאמר היו שואלים אודותיו אם יכולים לשמוע ממנו.

אי לאו האי יומא קא גרים, בזה היום יכולים לפעול⁶⁶.

66. ברשימת השיחה: היום הוא ראש השנה, שיעזור השי"ת שהמשכה זו

ניצוצי אור

התוועד רש"ל קצת (הרייד היתה עבודה'דיק [השיחות היו בענייני עבודה], היה 4 חלקים: הראשון אודות הסוד הנ"ל⁷³). ב) עבודה בלב, אין לב מיט לב [בלב עם הלב]. ג) היצה"ר קלוגער [פיקח], הוא שונא גמור. ד) קריאת שמע שעל המטה, אפשווענקען אין וואסער די גראבקיט [לשטוף במים את הגסות], הנצנים נראו בארץ. ברכות: עס איז פינסטער און ביטער אבער אים ווערט ליכטיג און זיס. ברכות: אמתע לומדי תורה, די ראשי ישיבות מכאן וחוף לארץ⁷⁴ והתלמידים זאלען דערלייכטען (לייכטען ביי זיך, ממילא ביי יענעם) [בעולם חשוך ומר אבל אצלו נהיה אור ומתוק. ברכות ללומדי התורה באמת, שהראשי הישיבות מכאן וחור'ל והתלמידים יאירו אצל עצמם, ובדרך ממילא יאיר אצל הזולת].

רש"ל האט שפעטער גערעדט וועגען די גרויסע אחריות וואס עס ליגט אויף די עלטערע בחורים (און מיך געמיינט בפרט). וועגען דערויף אז ווען איינער פון אונז איז זיך מבטל פון לערנען, לערנען זיך דערפון אלע תלמידים [רש"ל דיבר בהמשך, על גודל האחריות, המוטלת על הבחורים המבוגרים. ועלי התכווין בפרט, כי בעת שאחד מהמבוגרים מתבטל מלימודו, לומדים מכך כל התלמידים].

דיבר אודות מה שצריכים לקבוע מקום בתפלה, וסיפר: שפעם ר' אייזיל אמר על אחד שהוא עובר על אשת איש, האיש נבהל והלך לאדמו"ר האמצעי; ואמר לו אדמו"ר שזה שהולכים באמצע התפלה אנה ואנה, בעולמות העליונים ה"ז כפגם אשת איש.

קלח) דיבר אודות בירור הניצוצות ע"י מחשבה ודיבור בדא"ח, וסיפר שפעם היה הוא⁷⁵ עם התמים זלמן [אלטשולער] בטיבליסי בגרוזיה והיו הולכים על הרים גדולים (ווייל דער שטאט איז אויף דעם בארג [העיר שוכנת על הרים]), ואמר רש"ל לאז'ן מיר חזון חסידות (רעדען חסידות).

קלט) זלמן הנ"ל היה מלמד, און ער איז געווען דארטען אויף ארויסצוהעלפען [והוא היה עוזר ל' ר' שמואל'ן, והיה בחור ותמים גדול. כאשר הקאמוניסטען

לאחרי פעטערבורג, ענין י"ט כסליו. רש"ל לקח הרבה יי"ש והיה גילויים ונתן חלק גדול להבנים ראבקיין, ר' זלמן גוראריה, רי"ד וגם קצת לר' אלי' סימפסאן. לר' זלמן בעזפאלאוו שהיה קצת זמן משגיח בזאל אבל מצד מדת טובו לא היה יכול להמשיך.

קלג) רש"ל הזכיר להרב בעזפאלאוו איך שדרו בחורבה 50 קאפקעס לחדש. פעם⁷⁰ היה התועדות אדמו"ר שליט"א התחיל לחזור דא"ח ועשה אדמו"ר נ"ע התועדות והיה שם ר' יעקב מרדכי, גודל השמחה של ר' יעקב מרדכי⁷¹. היה שם ר' משה בצלאל ואדמו"ר נתן לו משקה והיה מתבייש ליקח ואמר לו אדמו"ר שעמען זעך איז ניט קיין גאנג ביי חסידים, נעם די משקה. דורך א ביסעל משקה פארלירט מען זיך [להתבייש זה לא הדרך של החסידים, קח משקה, ועל ידי מעט משקה האדם מאבד את הישות שלו]⁷².

קלד) רש"ל רקד, ניגן והתחיל לבכות הרבה כי נזכר איך בסיביר היה ר' בנציון שם טוב, ושם התוועדו רש"ל ור' בנציון, ור' בנציון בכה הרבה אצל זה הניגון, וזה היה אחר ששה שנים מס"נ עבור הרבצת תורה. אשתו של בנציון היתה מחכה עבורו כמה שנים. וסיפר רש"ל אודות גודל הצובראכענקייט [שברון] דשם.

ההתועדות היה עד שעה שלישית בבוקר (של יום כ כסלו). בשעה 1-21 היה התועדות עם הרי"ד בבהכ"נ עונג שבת (לא הייתי שם). שמעתי שדיבר הענין די"ט כסליו, אי לאו האי יומא קא גרים.

קלה) סיפר איך שר' יצחק משה מיאסי וחסידים דרומניה כאשר היו צריכים לחזור לרומניה היו מבקשים שיאמר הצ"צ עוד דא"ח והיו מזמרים: אוי רבי... מתי עוד נשמע דא"ח...

בלילה בשעה 7 התוועד כ"ק אד"ש והיו רשאים ליכנס רק איזה מנינים אך בסוף אחר שיצאו זכיתי להיכנס עם כל אלה שלא נכנסו להתועדות לראות פני כ"ק אד"ש.

קלו) אחר חזרת הרייד [שיחות אדמו"ר הריי"צ]

70. שבת פרשת חוקת תרנ"ט.

71. מפולטבה.

72. ראה רשימת מוצאי י"ט סוכות (וליל שמח"ת) תש"ה (ניצוצי אור ח"א ע' 122 אות נה וע' 125 אות נט), וברשימת י' כסלו תש"ו - לעיל אות קיז ולקמן רשימת י"ב תמוז תש"ו.

73. שי"ט כסלו הוא ראש השנה לחסידות.

74. רוסיא, שאנגהאיי. וארץ הקודש.

75. הרש"ל היה בשליחות אדמו"ר הרש"ב בגרוזיה.

המאמר, ישבנו אצל תנור בית החורף באולם הגדול ושוחחנו. נכון אמנם שחזרנו המאמר וידענו אותו, אבל מוסר כליות היה לנו איך זה הלכנו לסעוד קודם החסידות.

גם התמים ר' שמשון ישב עמו⁸². בין העניינים שדיבר אתנו אז, סיפר לנו מה שמע מאיש זקן, שהנ"ל שמע מפי איש אחר מדור שקדמו שבכל שנה בחדש שבט נשבר הקור ויורדים גשמים (במקום השלג). ואמר אז דאס איז שוין איבער א הונדערט יאהר [זה כבר למעלה ממאה שנה] שנותנים לב לזה, ובכל שנה הדבר הוא כן. וזה למעלה מן הטבע בטבע, ביוראפ [באירופה] בפרט זהו למעלה מדרכי הטבע כי אז הוא שלג וקרירות גדולה⁸³.

קמא) פעם באו עדה חשובה לר' מענדעלע וויטעבסקער עם כתב רבנות ושם היה כתוב תוארים גדולים עליו ובשעת מעשה היה בחודה גדולה ואח"כ נכנס לחדרו, לאחר שני שעות בא "גאנץ פארשווארצט" פערוויינט [בפנים שחורות ובוכיות]. כל תלמידיו תמהו ושאלוהו מה אירע, והשיבם, כאשר באו העדה עם כתב הרבנות בכל השבחים חשב כאשר יבוא למעלה ובכתב רבנות נכתב כך בודאי יהיה לו טוב. אך אח"כ נפל במחשבתו איך יהיה אם ישאלו לו "מענדל, וואס זאגסטו" [מענדל, מה אתה אומר, האם זה נכון?] מה יענה⁸⁴.

קמב) באתי לההתוועדות והיה כבר באמצע ושמעתי שדיברו אודות המצב ברוחני דתומכי תמימים דהוה. אודות כח התענוג וואו ער ליגט [איפה הוא מונח], מי שהוא בעל שכל אינו מונח בתענוגים חומריים. וסיפר המעשה דאלכסנדר מוקדון עם אריסטו: פעם אלכסנדר מוקדון חפץ לראות את אריסטו ובא אליו ואמר לו שיתן לו כל הון דעלמא, והשיבו אריסטו: בבקשה לך ממני. זהו אצל גוי וואס איז געלעגען אין שכל [מה שהיה מונח בשכל].

82. ואמר לנו בתוך הדברים: הלא כעת מצב בריאותי הוא שלא יכלתי לבלי לסעוד, אבל מקודם כשהייתי בריא לא הייתי עוזב את מקומי מפני עניינים כאלו; רק פעם אחת בעמדי לחכות התחיל ראשי סובב עלי כגלגל ומאור עיני כהה ואז יצאתי. תדעו, מען גייט ניט אוועק, מען וועט גאנץ זיין.

83. ראה זכרון לבני ישראל ע' לט-מ.

84. ראה יסוד המעלה ח"א ע' לו אות מו.

חפצו לסגור הבתי כנסיות עשה שיאספו כל טף ונשים בבכ"נ והם התחילו לבכות בקולות משונות ולא הניחו לסגור. רש"ל שלח אותו לאד"ש בפעטערבורג, ואד"ש נתן לו הוראות איך לפעול. ר' זלמן בא למאסקאווא והוא ועוד שנים האבען זיך פארשטעלט ווי כותאיסער (גויים) והלכו לקאלינין. הם הציגו את עצמם כגויים גרוזינים והלכו לקלינין שהיה נשיא ברית המועצות]. ור' זלמן סיפר אז די יעווסעקצעס האבען איהם געשלאגען [און האבען איהם געוואלט דערטרינקען] [ר' זלמן סיפר לקלינין כי היבסקים היכו אותם ורצו להטביעם] ועוד; ולמחר בא טלגרמה מקאלינין שיחזירו הבתי כנסיות.

יום ד' דחוכה:

קמ) הרי"ד התוועד סיפר אחר ההתוועדות (או בסוף): בשנת תרע"ג היה עשרה בטבת ביום ששי, והיה מאמר. תיכף אחר התפלה הלכו איזה מהבחורים לקדש ולטעום מעט⁷⁶, וכל המעשה היה 8 מינוטען, וכאשר חזרו כבר היה אדמו"ר נ"ע אומר המאמר⁷⁷ וכל הדלתות נסגרו (כל הבחורים⁷⁸ זיינען ארויפגעקראכען מיט א לייטער, און האבען אזוי געהערט⁷⁹).

בין ההולכים לקדש היה התמים המפורסם ר' שמשון וויטעבסקער ע"ה שהי' אז חלוש ביותר, באותו שנה נפטר⁸⁰, וכאשר בא⁸¹ היה לו כמובן עגמת נפש גדולה. הוא השתדל אצל חנה בתו של כ"ק אד"ש לפעול אצלה שתפתח הדלת, והיא הניחה לו ליכנס לחדר כ"ק אד"ש, אבל כדי להגיע לחדר של כ"ק אדמו"ר נ"ע ששם אמר המאמר היה צריך לעבור כמה חדרים וביניהם גם חדרה של הרבנית רבקה נ"ע. עד שהגיע היה כמעט סוף המאמר.

לערך בשעה אחת עשרה בלילה אחרי חזרת

76. כי אחר קבלת שבת הכריזו שילכו לסעוד ואח"כ יאמר אדמו"ר דא"ח.
77. הרבנית הביאה יין ומזונות לפני מתי מספר שנשאר, ותיכף התחיל אדמו"ר לאמר חסידות.
78. וכן ר' אלחנן דוב מאראזאוו.
79. נשאר לעמוד אחורי החלון. הדלתות עץ (לאדן בלע"ז) של החלונות לא היו סגורות ויכלו לשמוע המאמר, כי אדמו"ר היה אומר דא"ח בקול רם. למרות הקור הגדול והשלג שהיה מונח, עמדו ושמעו דברי קדשו ואח"כ חזרו המאמר.
80. ביום ג' פרשת בחוקותי תער"ג.
81. כשכבר נסגרה הדלת.

ניצוצי אור

להברית רק ר' אברהם לבד בא (בקור גדול) והשלג או ה"קאט" (בלשון אשכנז) היה עד הרגלים.

הר' אברהם נסע להצ"צ ולמהר"ש אך מפני זקנותו ולא היה לו מעות לא יכול לנסוע לאדמו"ר נ"ע (כנ"ל). פעם אחד היה אצל אדמו"ר ובאותו שנה נסתלק.

קמז) סיפר המעשה דר' מאיר פאהארער (כבר רשמתי לעיל⁸⁵) שהיה אדם גדול. פעם אמר לר' בערע וואלף מייאקאטערינאסלאוו⁸⁶ שהי' אז אחר חתונתו בלשון רוגז (הלשון אינני יודע בדיוק), כבר פסקת למודך! ואח"כ אירע שנפצע ברגלו, וסבר ר' בערע וואלף שזה נעשה מקפידתו של ר"מ.

קמח) רש"ל סיפר: פעם אד"ש בשולחן סיפר מהו שכתוב בתניא יחודו ית' האמיתי: פעם נסע הבע"ש עם תלמידיו ובאו לקרעטשמע ושאל הבעש"ט לבעל הבית האם יש לו איזה ספרים והשיבו שיש לו גמרא שהוריש מאביו ובה לומד בכל יום, האיש הביאה וראה הבע"ש שהוא "סליחות" בפורמט גדול (ואמר הבעש"ט שזהו יחודו ית' האמיתי).

סיפר עוד אבל שכחתי.

כיום א' פ' ויגש:

קמט) ישבתי בחדר שני עם טוביה וויין ובא רש"ל והתחיל לדבר אודות שמירת הזמן בלימוד וואס לימוד הייבט אויף דעם מענשען [הלימוד מגביה למעלה את הלומדים] וזה נוגע עד מאד וכאשר מבטל הזמן אז נעשה כחורבה שאין לה גג ובאים המזיקים בתוכה⁹⁰...

קנ) וסיפר שבעירו היה ר' דוד שיינעס (נקרא בשם "שיינעס" על שם אמו). הוא היה יושב ולומד תמיד, היה מתפלל בכל יום 3 שעות אבל זייער אין דער פרי [מוקדם מאוד בבוקר] והיה לומד אח"כ, היה בקי בכל ארבע חלקי שולחן ערוך; מוחו לא היה טוב כ"כ אבל יגע ולמד הרבה. והיה אוהב ישראל גדול. אשתו היתה עובדת בחנות, ובחייו לא היתה מסכמת כ"כ עם בעלה, אבל לאחר מיתתו היתה אומרת: איר ווייסט

אח"כ דיבר אודות מה שכ"ק אד"ש תובע עבודת התפלה והכנה לזה קריאת שמע שעל המטה. אתערותא דלעילא על אתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא מצד עצמה, ענינים בזמנים דעכשיו שעכשיו אתערותא דלעילא על אתערותא דלתתא.

ליל זאת חנוכה תש"ו:

קמג) למד רש"ל פרק כ"ד באגרת הקדש המדבר אודות עבודת התפלה וכו'. באמצע הלימוד הניחו בקבוק יי"ש ואח"כ התוועד אך לא לקח משקה מפני שלא התפלל ערבית. תבע הרבה אודות עבודת התפלה. סיפר כמה סיפורים: פעם אמר אדה"ז לבנו אדמו"ר האמצעי⁸⁵, שהיום היה אצלו יונגערמאן של 61 יאהר און האט זיך אפגעזעגענט פון דער וועלט [היום היה אצלו אברך שנשוי 61 שנים והוא מנותק מהעולם].

קמד) הרש"ל אמר: אמאל האט יעדער איינער געדאווענט, מ' פלעגט זינגען א סאך און אויך פאטשען מיט די הענט. הרד"ץ פלעגט זינגען א סאך⁸⁶ און פאטשען מיט די הענט [פעם כל אחד התפלל, היו מנגנים הרבה, וגם מטפחים עם הידיים. הרד"ץ חן היה מנגן הרבה, וגם מטפח עם ידיו] (וצייר עוד מכמה חסידים אבל אינני זוכר).

קמה) וסיפר רש"ל: בפאהאר מקום הולדתו היה איש אחד חסיד גדול ושמו ר' אברהם ליפין (רש"ל צייר אופן עבודתו בתפלה בניגון: פאטשען מיט די הענט [מטפח עם ידיו]). ר' אברהם היה נוסע כמדומה להצ"צ אך לאדמו"ר לא היה נוסע כי היה זקן כבר ולא היה לו מעות לנסוע, וליובאוויטש היה רחוקה מאוד. היה לומד הרבה דא"ח.

קמו) ר' אברהם היה אוהב ישראל גדול. המנהג היה כאשר מישוהו עשה ברית או פדיון הבן היה השמש מכריז בליל שבת שבליל זה פלוני עושה... והיו באים. פעם (כאשר בא רש"ל מליובאוויטש⁸⁷) אחד בשם ישראל עשה ברית, והשמש הכריז. ר' אברהם היה דר בקצה העיר רחוק מדירת ר' ישראל ואף אחד לא בא

88. ברשימת אלול תש"ה, ניצוצי אור ח"א ע' 256 אות שטז.
89. הרה"ח הרב דב זאב - ר' בערע וולף קאזוויקוב - רבה של יקטרינוסלב - (דניפרופטרובסק).
90. ראה גם לקמן ברשימת מוצאי שבת חול המועד סוכות תש"ז.

85. אחרי שנכנס אליו ר' אהרן [מסטראשעליע] בשנת תקמ"ג לערך.
86. ראה רשימת אלול תש"ה, ניצוצי אור ח"א ע' 254 אות שיא.
87. בסוף תרנ"ט או תחלת תר"ס (באמצע שנת תר"ס נתמנה ר' זאב וואלף לויטין אביו של הרש"ל למשיח בליובאוויטש).

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

את החוש בחסידות, אני זוכר את סבך ר' גרשון בער והיה לו חוש גדול בחסידו. גרונם אחז עולם ומלואה מגרשון בער).

קנד) סיפר רש"ל: כאשר נעשה רב והיה נכנס לאדמו"ר הרש"ב ואדמו"ר כמדומה אמר לו שילמוד הרבה נגלה ואמר לו רש"ל שאותו היום שאינו לומד דא"ח... ואמר אדמו"ר: ביסט גערעכט [אתה צודק].

קנה) באמצע לימוד החסידות אמר רש"ל שר' דובער חאסקינד סיפר שהיה אחד שהוא הכירו שבנו חפץ לנסוע לאמריקה⁹⁶ ושאלו לאדמו"ר, ואדמו"ר אמר שלא יסע. הבן נסע ומת שם או האניה טבע.

דער טאטע וואס איז געווען א חסיד איז געגאנגען צו דעם רבי'ן נ"ע און געטענה'ט אז אויב דער רבי וואלט געזאגט בפירוש אז ער זאל ניט פאהרען ווייל אויב ער וועט פאהרען וועט אים עפעס טרעפען, וואלט דער זון דאמאלטס ניט געפאהרען. ואמר לו אדמו"ר: גלויב מיר, איך האב ניט געוואוסט; אבער אז מען פרעגט דארף מען פאלגען [האבא שהיה חסיד, נכנס אל אדמו"ר הרש"ב, וטען כי אם הרבי היה אומר בפירוש שלא יסע ואם יסע יקרה לו משהו, אזי הבן לא היה נוסע. השיב לו אדמו"ר הרש"ב: האמן לי, אני לא ידעתי, אבל כאשר שואלים צריך לציית]⁹⁷.

ביום ג' פ' ויגש:

קנו) ביום ג' פ' ויגש איז געווען דא א שרייבער פון "פארווערטס" וואס שטאמט פון חסידים, און ער איז געקומען אהער. ער איז געקומען מיט א שליחות פון דעם פארווערטס צו דעם רבי'ן שליט"א, ווייל דער פארווערטס האט באקומען א בריוו וואס איז נוגע צו רבנים (וואס מען דארף פרעגען ביי זיי), ער האט גענומען דעם בריוו, און ער איז אריין צו דעם רבי'ן שליט"א.

ער איז געבארען געווארען צו אנ"ש און ער ווייסט

96. ואביו לא רצה שיסע (כי לפנים עפ"י רוב מי שבא לשם היה נוטה מדרך היהדות), ודיבר הרבה עם הבן שלא יסע, ולא פעל עליו, עד שאמר לו שיסעו שניהם לליובאוויטש לאדמו"ר נ"ע ומה שאדמו"ר נ"ע יאמר כן יעשה, והבן נתרצה (כי חשב שבאם יציע לפני אדמו"ר נ"ע את טעמו ונימוקו יסכים לו).
97. ראה גם שמועות וסיפורים ח"א (הוצאה ראשונה ע' עה אות נג) בשם ר' חיים יונה לוצקי (ששמע את הסיפור מפי האב של הבן).

ניט ווער ער איז געווען!! [הוא לא ידע היכן היה].

כאשר היו שואלים אותו: מיט וואס דאווענט ער [עם מה" התפלל] (היה עובד גדול), אמר: בפי ישירים תתרום... ואמר (בלשון רוסיה): ווישי, ווישי (=העכער און העכער [גבוה ועוד יותר גבוה]).

רש"ל ביאר פעם בלימוד המאמר ביום השמיני עצרת משמיני עצרת תש"ו (כמדומה לי באות האחרון⁹⁸) בענין אור אחד העולה על כולנה כמו תפארת שכלול מחסד וגבורה שמעלה מחו"ג, וואס אין דעם אור ליגט העכערס פון אלע פרטים [באור הזה ישנה מדרגה גבוה מכל הפרטים]. במעשה זו סיפר אז, שזה ענין של אור אחד העולה על כולנה.

קנא) סיפר מאביו ר' זאב שהי' לומד תמיד - אשתו של ר' זאב (אמו של רש"ל) היה לה שענקעל (פונדק קטן) והי' זאב היה לומד - ולגויים היה דרך ארץ עבורו והיו שואלים אותו אם הם מפריעים אותו מלימודו.

קנב) ר' שמואל גרונם סיפר לרש"ל שהיה מתקנא באביו ר' זאב שהיה לומד תמיד, עד שאפילו בימים האחרונים קודם פטירתו, היה לומד במיטה - הגם שהיו לו יסורים גדולים - השולחן ערוך דאדה"ז. רש"ל אמר שאביו היה קלאר [בקי] השו"ע דאדמו"ר הוקן. ואמר רש"ל שאיתא בגמרא שבת⁹²: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר⁹³ זאת התורה אדם כי ימות באהל, אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה⁹⁴.

קנג) אביו של רש"ל היה למדן גדול (נוכרתי כעת שבהתוועדות הקודמת סיפר רש"ל שכאשר נסמך להוראה אמר לו ר' שמואל גרונם: זאלסט חס ושלום ניט פארלירען דעם חוש אין חסידות, איך געדיינק דיין זיידע ר' גרשון בער און ער האט געהאט א גרויסע חוש אין חסידות⁹⁵. גרונם האט געהאלטען עולם ומלואה פון גרשון בער [שחס ושלום לא תאבד

91. סה"מ תש"ו ע' 39.

92. פג, ב.

93. במדבר יט, יד.

94. ובגמרא ברכות (סג, ב) גרסינן: אמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל. ופירש רש"י: זאת התורה היכן מצויה באדם שימות באהלי תורה.

95. הלשון אינוי זוכר.

ניצוצי אור

תלך על הרצפה, זי האט זיך אויסגעגלישט און זי האט זיך זייער דערשראקען דערפון; האט זיך אדמו"ר זייער מצער גיווען אויף דעם, מדוע אמר לה והחליקה [היא החליקה, ונבהלה מאוד, האדמו"ר הצטער מזה, מדוע אמר לה והחליקה].

קנח) מען האט גערעדט וועגען דערויף אז איינער זאל צוגיין דאוונען פארן עמוד. האט ר' שמואל געזאגט אז עס איז פאראן א בריוו פון דעם רבי'ן נ"ע צו זיין זון דער רבי שליט"א פון דעם יאהר תר"ס וואו דער רבי שרייבט אז צום עמוד זאל צוגיין דוקא איינער וואס האט א בארד (און נאך תקנות) [דובר על כך שאחד צריך להתפלל לפני העמוד, רש"ל אמר שיש מכתב מאדמו"ר הרש"ב לבנו אדמו"ר הרי"צ משנת תר"ס, שהרבי כותב כי לעמוד יגש דווקא אחד שיש לו זקן ויש עוד תקנות].

בסידור המהרי"ד (לכ"ק אדמו"ר ר' יצחק דובער מליאדי) כתוב שזה שאין גלוח יורד לפני התיבה הוא כי ע"י שהולך לא גלוח ממשיכים מ"ג תיקוני דיקנא שמי שהולך בזקן שלם ממשיך למעלה מהשתלשלות (מז"א).

הרה"ח ר' מרדכי אייזיק חודקוב

קנט) ר' מרדכי אייזיק חאדאקאוו האט דערציילט אז אין ריגא אין דער מנין רייסיין¹⁰⁰, איז אמאל איינער אן א בארד צוגעגאנגען צום עמוד, און איין חסיד האט זיך אוועקגעשטעלט און אים ניט געלאזט צוגיין צום עמוד; האט מען געפרעגט ביי דעם חסיד: ער איז דאך עובר אויף המלבין את פני חברו ברבים, האט

דער חסיד געענטפערט: ערשטענס איז ער ניט מיין חבר, צווייטענס עס שטייט דאך "פני" און ער האט ניט קיין פנים¹⁰¹ [ר' מרדכי אייזיק חאדאקאוו, סיפר כי בריגא במנין רייסיין, אחד בלי זקן ניגש לעמוד, וחסיד אחד לא איפשר לו לגשת לעמוד. שאלו את החסיד הרי אתה עובר על המלבין פני חברו ברבים, החסיד השיב: לכל לראש הוא אינו חבר שלי, ושנית

100. "ריישישע מניינים" המניינים הרוסיים - בית כנסת חב"ד המרכזי בריגה. ובו שלושה "מניינים": לחסידי ליאדי, לחסידי קאפוסט, ולחסידי ליובאוויטש. האחרון היה נחשב למרכז חסידי ליובאוויטש בריגה.
101. שנאמר: והדרת פני זקן, וזה אין לו זקן.

מעשיות פון דעם אלטען רבי'ן, אבער ער איז געקומען אהער אין תר"פ און ער איז נאכאלץ א בחור. ווען ער איז ארויסגעגאנגען פון יחידות איז ער געווען זייער צופרידען, און ער האט גערעדט וועגען דער ליכטיגע צורה פון כ"ק אדמו"ר שליט"א. רש"ל קנה עבורו ספר תורת החסידות. [ביום ג' פרשת ויגש, היה בבית חיינו כתב של העיתון היהודי 'פארווערטס', והוא הכתב מגזע החסידים. הוא בא בשליחות העיתון אל אדמו"ר הרי"צ, מכיון שהעיתון קיבל מכתב, שאודותו הם צריכים לשאול רבנים. הכתב נכנס עם המכתב אל הרבי. כאשר יצא שוחח עם החסידים. הוא יודע מעשיות מאדמו"ר, אבל הוא הגיע בבחרותו לארצות הברית בשנת תר"פ. הוא היה מאוד שמח ביוצאו מה'יחידות', ודיבר על הפנים המאירות של הרבי. הרש"ל קנה עבורו את ספר תורת החסידות].

הרש"ל ביאר: פון דעם קען מען לערנען עטלעכע זאכען [מכך אפשר ללמוד כמה דברים]:

אודות קריאת העיתונים - דער לייענען פייפערס ודברים החיצונים, ברוסיה היו הניירות מסוכנות ממש (ואמר רש"ל שזה שהוא קורא לפעמים עתונים א) מצד לחפש קרוביו. ב) איתא בספרים שההשפעה בקדושה מוגבל, על כן יכול להיות שדוקא בבית הכסא נופלים הרהורים בעניני קדושה, ולכן הוא קורא שם עתונים בכדי שלא יחשוב שם בעניני קדושה). וסיפר: פעם תמים אחד בא בחזרה לליובאוויטש אחר חג הפסח ממקום מגורי הוריו, וראה גרום שינוי עליו, ואמר לו: וואס מיינסטו? עס איז ניט קיין וואונדער ניט וואס דו האסט זיך געביטען, ווען מען קומט אהיים און מען ליינט דעם "בולעטאן"; דער בולעטאן איז מטמא די יחידה שבנפש [מה הנך חושב? לא יכול להיות אחרת אם לא הגבלת את עצמך, כאשר באים הביתה וקוראים עיתונים, העיתון מטמא את היחידה שבנפש]⁹⁸.

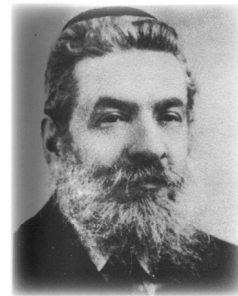
הגם שנתרחק יש בו ניצוצי החסידות שנשרשו בנפשו.

קנז) אדמו"ר נ"ע פעם הלך עם כלתו הרבנית תחיה⁹⁹ והיה הרצפה צבוע (גליטשיג) ואמר לה שלא

98. איני יודע הלשון בדיוק.
99. אשת אדמו"ר הרי"צ.

כתוב 'פני', ולו אין פנים (כי כתוב והדרת פני זקן - וזה אין לו זקן).

קס) הרש"ל סיפר: אין ליובאוויטש איז געווען א בחור מיטן נאמען לאזשע¹⁰², ווען ער איז געקומען קיין ליובאוויטש איז זיין בארד געווען געשניטען. אין דעם יאהר תרס"ו¹⁰³ נאך דערויף וואס דער רבי האט געזאגט דעם מאמר¹⁰⁴ איז לאזשע אראפגעשפרונגען פון דעם טיש און ער האט אנגעהויבען טאנצען¹⁰⁵. עטליכע יאהר שפעטער איז ער אריין צום רבי'ן אויף יחידות און האט זיך געקלאגט אז ער האט ניט קיין פנימיות; האט דער רבי געענטפערט: עס שטייט דאך והדרת פני זקן, ווען איז די פנימיות א שיינע אויב עס איז זקן, אז די בארד איז א גאנצער [הרש"ל סיפר: בליובאוויטש היה בחור בשם לאזשע, כאשר הגיע לליובאוויט זקנו היה מקוצץ. בשנת תרס"ו לאחר שהרבי הרש"ב אמר את המאמר ביום ב' דראש השנה, לאזשע קפץ על השולחן והחל לרקוד. כמה שנים אחר כך הוא נכנס לריב יחידות, והתאונן כי אין לו פנימיות, הרבי ענה לו: כתוב והדרת פני זקן, כאשר בפנימיות יופי זה זקן, זה רק כאשר הזקן שלם]¹⁰⁶.

הרה"ח ר' הרשל גורארי

קסא) רש"ל סיפר שבשנת ס"ז? כמדומה או ס"ז אמר אדמו"ר מאמר ושם [היה] הלשון הרבה אודות לימוד תורה לשמה דוקא, אחר המאמר אמר רש"ל לר' צבי גוראריה¹⁰⁷ (ר' זלמן'ס עלטערער ברודער), דאס מיינט מען ניט אונז, מיר לערנען דאך ניט (לר' צבי האט דאס פארדראסטען מה שאמר רש"ל, וסיפר את זה לאדמו"ר,

אחר כמה שנים בראסטאוויטש זוכירו הר' צבי אודות המעשה) ורש"ל אמר שאדמו"ר האט געמיינט דעם רב [אליהו] קלאצקין (הוא אביו של דאקטאר [יעקב] קלאצקין) שהיה רב בלובלין, והיה למדן גדול. [רש"ל

סיפר שבשנת ס"ז? כמדומה או ס"ז, אמר אדמו"ר מאמר ושם הלשון הרבה אודות לימוד התורה לשמה דוקא, אחר המאמר אמר רש"ל לר' צבי גוראריה (אחיו המבוגר של ר' זלמן גוראריה), הכוונה לא אלינו, אנחנו הרי לא לומדים. לר' צבי הדבר חדר וסיפר את זה לאדמו"ר הרש"ב. (אחרי כמה שנים ברוסטוב, הזכיר ר' צבי לרש"ל את המעשה) ורש"ל אמר שאדמו"ר מתכווין לרב (אליהו) קלאצקין (הוא אביו של ד"ר [יעקב] קלאצקין) שהיה רב בלובלין, והיה למדן גדול¹⁰⁸.

קסב) אביו של הרב קלאצקין [הרב נפתלי הירץ] למד אצל החתם סופר בפרעשבורג וברח לליובאוויטש¹⁰⁹. כשבאו לליובאוויטש, היה אז זמן שהצ"צ לא אמר חסידות, פעם אמר הצ"צ חסידות והיה הוא על הקווארטיר [באכסניה], נכנס בבכיה אל הצ"צ ואמר שחפצים לשמוע דא"ח והשיבם הצ"צ שיתן להם ר' הלל [מפאריטש] שילמוד עמהם תניא והשיבו שחפצים לקבל מכלי ראשון ולא מכלי שני והשיב הצ"צ שר' הלל הוא כלי שני אבל שהיד סולדת בו. ר' הלל למד עמהם, בפרק ראשון¹¹⁰ אמר: צדיק - בלי גבול, בינוני - גבול, רבי - בלי גבול וגבול¹¹¹. (כמדומה שהיה לו 7 בנים כולם למדנים וגם חסידים).

קסג) ר' דובער האסקינד סיפר: פעם ר' הלל [מפאריטש] היה נוסע לקבץ מעות במקום אחד, וראו שר' הלל זרק א גאלדען פינפערל [סוג מטבע זהב] והיה אצל כולם לפלא מדוע זרקו, היה כך פעם שנית ונמצאו שהגאלדען פינפערל היה מאפאטייקער [בעל בית מרקחת] אחד מחלל שבת¹¹².

רש"ל אמר שאינו מאמין שזו המעשה היה אצל ר' הלל כי ר' הלל לא היה מתנהג כמו רבי.

108. ד"ר יעקב קלאצקין היה בקשר עם אדמו"ר הריו"צ, ויש אליו אגרת ידועה בנוגע להפגנות בזמן השואה. אביו הרב אליהו היה אב"ד לובלין ולאחר מכן מחשובי רבני ירושלים. המשפחה היא מגזע חסידי חב"ד מהדרות הקודמים.
109. עם עוד אחד מחבריו.
110. אודות צדיקים בינונים ורשעים.
111. ראה ניצוצי אור ח"א ע' 280 אות יט (מרשימת הרמ"ד ריבין). שם ע' 17 אות ט, ורשימת י' כסלו תש"ה.
112. ראה גם לשמע און ע' רל אות יב (והערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם ע' רלא).

102. הוא התאכסן אצל מאיר שמחה.
103. אולי צ"ל: תרס"א (ראה ג"כ מגדל עז ע' רכה-רכו אות קע).
104. ביום ב' דראש השנה.
105. כאשר יצא אדמו"ר י"ע מהאולם אמר לו: וגילו ברעדה (לעיל רשימת מוצאי יו"ט סוכות תש"ה (ח"א ע' 122 אות נו).
106. ראה לעיל רשימת מוצאי יו"ט סוכות תש"ה (אותיות צ-צא).
107. הרב צבי-הירשל גורארי' הי"ד. מראשי קהילת ליובאוויטש ומנהלי ישיבת תומכי תמימים בוורשה. נספה בשואה בטרכלינקא.

ניצוצי אור

הרש"ב] בגרוזיה היה שם ניסן¹¹⁸ ע"ה גיסו של רי"ד¹¹⁹ ולמדו שם מסכת קדושין. כאשר סיימו אמר רש"ל אליו שצריכים לעשות איזה דבר ועשו סיום בכ"ד טבת ובאו כמה מאות (או אפילו אלף) אנשים, מעיירות שונים, כי זה היה חדשות בגרוזיה כי היו לומדים רק תנ"ך, משניות. אז אמר רש"ל שאדה"ז שמו שני אור, גליא וסתים און זיין אור באלייכט היינט אפילו אייער מדינה [האור שלו מאיר היום אפילו במדינה שלכם] (המדינה שם (האנשים חומריים) מאד). ואמר רש"ל שגם לנו אומר כך, על מדינה זו שהיא רע יותר מקרח הנ"ל.

קסו) אותו ר' ניסן היה שנה אחת בגרוזיה, אדמו"ר הרש"ב שלחו לשם, המצב הגשמי היה שם רע מאד ומשפחתו נשארה בהאמיל¹²⁰. על ר"ה באו הוא ורש"ל לאדמו"ר - הנסיעה היה מסוכנת מאד. כאשר נכנס רש"ל לאדמו"ר, בין הדברים שאל רש"ל את אדמו"ר מי יסע לגרוזיה והשיב אדמו"ר: ניסן; אבל מניסן נראה שלא חפץ לנסוע ונוסף לזה היה בחערסאן ישיבה תחת ר' אליעזר קאמאיער¹²¹ ושם היו צריכים מלמד. גם המצב הגשמי היה טוב, שם גר ר' זלמן בעזפאלאו היה שם גביר גדול¹²².

רש"ל סיפר לר' ניסן שמאדמו"ר נראה שהוא יסע לגרוזיה, והשיבו ר' ניסן שיכנס לאדמו"ר אודות זה כי רצונו שלא לנסוע לשם. כאשר חפץ ר' ניסן ליכנס לאדמו"ר, לא הניחו המשרת. ואמר ר' ניסן לרש"ל שיפעול שיכנס ואז יסע ועוד התנה שיראה שאדמו"ר יבטיח לו בן. רש"ל חשב מה איכפת לו הדבר ופעל שיכנס (כי מכיון שרש"ל בא מרחוק היה מקורב והיה ביכולתו לפעול להכניס את ר' ניסן). ר' ניסן נכנס וכאשר יצא אמר שאדמו"ר הסכים שיסע לר' אליעזר.

118. פרומקין מקאפיצקעוויץ.

119. בחורף תרע"ט בא הר"י דזשייקאבסאהן בקשורי תנאים עם מרת שיינא לזין (גיסתו של ר' ניסן פרומקין), ובזאת חנוכה תר"פ היתה חתונתו.

120. שם גר חותנו יהושע העשל לזין.

121. ר' אליעזר צעצערסקער (דבוסקין ה"ד שהיה רב בקאמאי) ראה לקמן רשימת ר"ח אדר א' תש"ו.

122. הבעלי בתים (ר' זלמן בעזפאלאו ואחיו ר' דובער ניסן שהיו שם בחערסאן מוכדי הבעלי עסקים, ר' נטע האנזבורג, ר' אריה לייב ננס זוגות, ר' ישראל טשערטאק, האחים פלאטקין, ר' אברהם יעקב שקליאר, ור' משה שו"ב חארטאנאו) היו מסורים בכל לב לטובתה של הישיבה (זכרון לבני ישראל ע' ס).

קסד) סיפר רש"ל שהיה בעיר אחד¹¹³ נבדים של ר' בעריל ראפאפארט, והם היו גבירים גדולים, חסידי חב"ד. וסיפר רש"ל איך נהיה ר' בעריל גביר:

פעם בא ר' מרדכי טשערנאבלער לעירו¹¹⁴; וכאשר שמע מגדלותו, חשב שילך לקבל פניו ולקבל ממנו ברכה, והלך אליו. ר' מרדכי היה רגיל לתבוע סכום מסויים עבור פדיון נפש ואח"כ היה נותן ברכה. כאשר נכנס אליו ר' בעריל ראפאפארט, תבע ממנו ר' מרדכי סכום גדול¹¹⁵; ר' בעריל ראפאפארט בכה הרבה ואמר שממש אין לו את הסכום הזה וביקש שיניחו לו להכנס, אבל ר' מרדכי לא נתן לו להיכנס (קודם שיתן אליו את הסכום הזה) ולא נתן לו ברכה, ונסע ר' מרדכי משם לעיר אחרת.

אחר איזה ימים באו אנשי צבא לעיר והיו צריכים לדור, ואחדים (אותם שנשאו את הקופה של הכספים) דרו בביתו של ראפאפארט. אחרי שנסעו החיילים את ביתו מצא אוצר מעות הרבה, וחשב שמא ישובו; הם חזרו אח"כ לעיר אבל לא חיפשו את המעות¹¹⁶. ר' בעריל תיכף רץ להשיג את ר' מרדכי ליתן לו את הסכום שביקש ממנו, אך ר' מרדכי כבר נסע מהעיר; ונסע ר' בעריל לעיר קרובה שלשם נסע ר' מרדכי. כאשר נכנס לר' מרדכי, אמר אליו ר' מרדכי: ראיתי שנגזר עליך שתקבל עשירות גדולה, אך ראיתי שאינך חפץ בעשירות, וחיפשתי עצה לעשות שתתפלל להשי"ת שיתן לך כסף רב, ועשיתי כנ"ל, וקבלת את העושר הגדול¹¹⁷.

כ"ד טבת תש"ו:

קסה) סיפר רש"ל: כאשר היה [בשליחות אדמו"ר

113. מאסקווא.

114. טשאשניק.

115. ב' אלפים רובל.

116. בשמועות וסיפורים ח"א מדור צדיקים וחסידים אות י (הוצאה ראשונה ע' קסד-קסד) מסופר סיפור זה בארוכה. ושם מסופר: בעוד החיילים מתאכסנים בעיר טשאשניק, באמצע הלילה הגיעה פקודה להצבא שבעוד מעט זמן ילכו הלאה, ויעזבו את העיר. החיילים שהיו אצל ר' בעריל גם הם יצאו בין כל החיילים; כשענה אחרי שיצאו מן העיר נודע להם ששכחו את הקאסע עם הכספים, ושלחו תיכף להעיר כעשרים חילים לחפש, וחיפשו מבית לבית כמה שעות, ולביתו של ר' בעריל לא נכנסו. היו על יד ביתו כמה פעמים, בבית שעל יד ביתו מימין ומשמאל ומלפנים ואחור, ואל ביתו לא נכנסו, והלכו להם. ושוב באו וחפשו ולא מצאו.

117. ראה ניצוצי אור ח"א ע' 174 אות קמד (ברשימת שכט תש"ד).

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

טובות. היה מקרב הרבה אידען [יהודים] לחסידות, תמיד היה מספר מעשיות.

קע) ר' דובער חאסקינד סיפר אודותו שפעם היה הוא צריך לענין, והלך אליהו חיים אתו לדובין, והיה שם מתנגד רב אחד שהיה נודניק גדול. ר' אליהו חיים היה חכם גדול ואמר לו: איהר ווייסט גארניט, דער אמעריקאנער קאנסול [הקונסול האמריקאי] מת, וכל הרבנים מספידים אותו ואתם כאן. הרב תיכף הלך.

קעא) היו מדברים אודות מיכאל דער אלטער, זיין לערנען תניא, ער פלעגט אינגאנצען ניט אויסריידען [הלימוד שלו בתניא, הוא לא היה מבאר את התניא]; הגם שהי' עמקן גדול אבל לא היו לו אותיות להוציא. ר' חנוך הענדיל, לימודו היה הארציג [לבבי]; גרונום פלעגט שוין אויסריידען [נהג לבאר].

היה הדיבור אודות תומכי תמימים בליובאוויטש, המאמרים.

קעב) רש"ל סיפר שהיה בשנת תרפ"ד בפעטערבורג או ראה את אד"ש פעם הראשונה [כאדמו"ר] שבת בתפלה. בשעה 11 בבקר בא אד"ש, פניו היה "אנגעצויגען" [מתוחות] ואמר מאמר הבאים ישרש יעקב, השבת היה קודם כ"ד טבת, המאמר היה עד להפליא מאד. בשבת הבאה היה אד"ש במאסקווא ואמר שם המאמר גדולים מעשה צדיקים שהוא המשך משבת הקודם.

קעג) רש"ל סיפר כי בתקופה בה החזר היה ר' משה¹²⁸, מכיון שהיה זקן, רש"ל היה עוזרו בחזרה. נכנס עמו לשאול אצל אדמו"ר במאמר שם היה אומר אדמו"ר אז התהוות העולם מצד דעה (אינני זוכר) וכאשר יצאו שאל רש"ל את ר' משה מדוע צריכים לאמר כך מען קען דאך זאגען [אפשר באמירה] כשמוע זה חזר תיכף ר' משה לאדמו"ר ואמר לאדמו"ר ששמואל שאל כך... והתחיל אדמו"ר לבאר. כאשר נכנסו פעם שנית היה שם כ"ק אד"ש שהלך זיך געזעגען [להיפרד] כי נסע לרודניא, כמובן לא הפסיק אדמו"ר מחזרת הדא"ח והסביר להם אבל לא היה אנגעצויגען [מתוח], ובסוף גמר אז דורך א חטא איז מען [על ידי החטא] נוקב שם הוי' (זה לא היה שום

128. ראזענבלאט המשפיע מזעמבין.

ר"נ נסע לשם וכאשר בא לשם בא הרשע דעניקין¹²³ און האט דערשאסען זיין ווייב [ואשתו נורתה למוות], וגם נעשה שם רעב גדול ומת שם.

רש"ל סיפר המעשה הזה, שמזה רואים אז מען דארף היטען א ווארט פון א רבין אויף א האר [צריך לשמור על מילה של הרבי כחוט השערה].

קסז) דיבר אודות בחורים דשם [גרוזיה] שנעשה הרבה מהם גרויסע חסידישע אידען [חסידים גדולים]. היה שם בחור אחד אליהו חיים שהיה ב' פעמים אצל אדמו"ר, הנסיעה היתה בסכנות גדולות, בדרך נחלה בטיפוס רחמנא ליצלן ורש"ל היה צריך להשאירו [בליובאוויטש] אצל בעל הבית אחד והוא בא אח"כ. בפעם השניה היה על יחידות על תיקון ואדמו"ר אמר לו ללמוד 81 פעמים אגרת התשובה¹²⁴.

אד"ש פעם רקד עם בחורי גרוזיה¹²⁵.

קסח) היה התועדות קצת, סיום (הש"ס). רש"ל סיפר שהיה במאסקווע, והיה אצל הרב קלעמעס¹²⁶, היה בעל מוסר, ושאלו (כמדומה שהיה אז אצלו התועדות) מה יתרון בחסידות על מוסר ואמר רש"ל שלא היה לו אותיות לאמר לו אך אמר לו שר' מיכאל¹²⁷ היה אומר שזה אוועקווארפען העסק אויף קריאת שמע [לזרוק עסק על קריאת שמע], שלא לקרות ק"ש ולמכור לקוטי תורה עבור עסק גשמי פון א אידען [של יהודי] זהו חסיד. הרב קלעמעס שהיה אוהב לשמוע דברי חידוש כאלה היה מתפעל מזה.

רש"ל ביאר את זה עם הווארט הידוע "אז א אידען'ס גשמיות איז רוחניות - דערהערען יענעם" [גשמיות של יהודי זה רוחניות - לשמוע את השני].

קסט) היה הדיבור אודות ר' אליהו חיים אלטהוין: היה לו חיות גדולה עבור לעשות טובה פאר א אידען [ליהודים], הלך לר' מרדכי דובין ופעל אצלו כמה

123. הגרל דניקין - בימי המהפיכה הקומוניסטית, עמד בראש חילות הקוזקים המפורסמים בגורתם. דניקין נתמך על ידי כמה ממדינות המערב כמו ארצות הברית וצרפת שהזרימו לו תקציבי עתק, בכדי שיוצח את הבולשביקים. תוך כדי הלחימה, אנשיו טכחו ביהודים.

124. ראה לקמן רשימת כ"ח שבט תש"ו.

125. ראה לקמן רשימה ת"ל.

126. רבה של מוסקבה.

127. בלינר (המשפיע).

ניצוצי אור

והכניסו אותו.

קעה) רש"ל סיפר ששמע מגרונם: בשנת תרכ"ז כאשר שלח הצ"צ את רשב"ץ להדפסת ה[לקוטי תורה] אמר לו שיהיה על אהל הבעש"ט קודם, ועשה אותו שליח ששלח אתו פדיון. הרשב"ץ נסע מקודם לזיטאמיר ובנתיים נסתלק הצ"צ ולא ידע מה לעשות ושלח לליובאוויטש לשלוח מה יעשה והשיב המהר"ש שיסע למעזיבוז (על אהל הבעש"ט), ווייל די נשמה ווי זי איז למעלה פארנעמט זיך אויך מיט תורה און מצוות [מכיוון שהנשמה כמו שהיא למעלה עסוקה גם בתורה ומצוות] (ויכול להיות טובה עבורה). הרשב"ץ נסע למעזיבוז ובכה הרבה הרבה עד מאד¹³¹.

(ר' מענדל שי' פעלדמאן¹³² סיפר ששמע מהרמ"ש שי' שאמר בשם אד"ש שבפדיון היה כתוב: איה איפה ההבטחה ד"ל ב נון" - (פ"ב שנה). והמהר"ש אמר שעיי"ז שלא נסע הרשב"ץ תיכף למעזיבוז המעיט מאביו ובניו שנים).

בלילה חלם הרשב"ץ שנמצא במעזיבוז ורואה שכולם רצים לראות את הבעש"ט (אפשר שראו שרצים ושאלם להיכן) ורץ גם הוא וראה את הבע"ש, כאשר בא לליובאוויטש סיפר למהר"ש כל המאורע וגם המעשה עם החלום, ושאלו המהר"ש ווי האט ער אויסגעזעהען [כיצד ראית] וצירי, ואמר המהר"ש שנראה שראית אותו (הלשון אינני זוכר, אפשר שאמר פאחאזשע אויף עהם [דומה לו]). אדמו"ר מהר"ש אמר כמו שאדה"ז היה לו תרעומות על ר' נחום¹³³ כך יש לו תרעומות על הרשב"ץ כי זה המעשה האט געמינערט 01 יאהר דעם טאטען וגם בבנים. מזה נראה שאדמו"ר מהר"ש ידע ציורו של הבע"ש¹³⁴.

שייכות למאמר). כמובן שזה היה לרש"ל ווי קאלטע וואסער [כמו מים קרים] קודם זה שנכנס ר' משה פעם שנית לשאול בשמו. (ב) הענין דנוקב שם הוי'. אח"כ כאשר יצאו קיבל חלק מאדמו"ר שליט"א כי עברו איחר אד"ש הפאטשט¹²⁹, ואד"ש נתן לו חלק עבור זה, האם כל כך נוגע לו הדבר וכו'. רש"ל נעשה מזה בלב נשבר עד מאד.

שוב היה פעם שנית וואס ער האט געהאלפען [שעזר] בחזרה שמואל וויעטקער וזה היה פרשת נצבים תרס"ד, בעת החזרה לא ידעו איזה דבר ואמר ר' שמואל וויעטקער: קום לאמיר אריינגיין איבערפרעגען [בא ניכנס לשאול]. כאשר באו לשם לדלת מצאו סגור, הלכו דורך דער סטאלאווע [החדר אוכל] ג"כ סגור מיט א ריגעל [בידית], הלך שמואל וויעטקער און האט אויפגעפענגט דעם ריגעל [פתח את הידית] נכנסו, אדמו"ר היה קורא הדואר, היה לתמיהה לכתחילה לאדמו"ר איך נכנסו. אך לא אמר כלום; אך הבין שזה לא היה המעשה דרש"ל. כאשר אמר שמואל וויעטקער אודות מה שבאו, פנה אדמו"ר לרש"ל ונתן לו עטו (וגם נייר) ואמר לו שירשום הראשי פרקים, רש"ל היה רועד מאד לכתוב און האט דארט'ן אנגעפאטשקעט [שירבט כאילו כותב] וסוף כל סוף שכח את הנייר בחדר אדמו"ר. אדמו"ר דיבר אזו שעה ארוכה, המאמר היה ביאור על לקו"ת עניני כריתות ברית, כל המשלים¹³⁰.

רש"ל אמר ההוראה מזה ב' המעשיות: בראשונה הגם שלא עשה שום דבר מ"מ לא היה נוגע לו נאר גלאט וואס עס האט אים געפעהלט אין [רק מה שהיה חסר לו ב] השלמת ידיעה. אבל המעשה שניה הגם ששם היה דבר שנכנסו בלי רשות אבל כיון שהיה במסירות נפש, מען האט אליין אויפגעפענגט ווייל עס איז געווען נוגע [פתחו לבד כי היה נוגע לדעת את הביאור המאמר].

קעד) רש"ל סיפר: פעם בראסטאו היה קודם מאמר בערב שבת, אמר אדמו"ר שיהיה בירור מי יכנס ומי לא, ור' שילם [קוראטין] ע"ה היה המברר ודוקא הוא נשאר שלא נכנס, אך אדמו"ר שאל עבורו

129. הדואר. ומקודם נכתב על רודניא, ואולי קשור זכ"ז.

130. ראה ניצוצי אור ח"א ע' 253 אות שיז (רשימת אלול תש"ה).

131. ראה תולדות רשב"ץ בהתמים חוברת א.

132. שליח רבותינו ושיאינו בכולטימור. חתן הרב אליהו ייאכיל סימפסאן.

נפטר ט"ז כסלו ה'תשס"ח.

133. ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות ד (לקוטי דיבורים ח"א יג, ב - טו,

א).

134. ראה גם רשימת ל"ג בעומר תש"ה (ניצוצי אור ח"א אות רכ).

אברהם אבינו
בית אברהם
אברהם אבינו
אברהם אבינו
אברהם אבינו
אברהם אבינו